

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 21
(3/2021)

Владимир Лоски
ТРОЈИЧНОСТ

Борислав Каменов
**ВАЖНОСТ ЕМПАТИЈЕ
У МЕДИЦИНИ**

Митрополит
Николај Месогејски
**ЦРКВА НЕ МОЖЕ ДА
ИСТУПИ СА БАРЈАКОМ
АНТИВАКЦИНАШТВА**

Протојереј Петар Гагулић
**ВЕШАЛА НА НИШАВИ
200-ГОДИШЊИЦА
МУЧЕНИКА
НИШКИХ**

УВОДНО СЛОВО

1 Реч уредника
НА КРИЛИМА БОЖЈЕ БЛАГОДАТИ

БОГОСЛОВЉЕ

2 Свети Јован Златоусти
ДОБРА СУ ТИ, ГОСПОДЕ,
ОБЕЋАЊА

3 Јереј др Бобан Димитријевић
БОГ ЈЕ ДУХ; И КОЈИ МУ СЕ
КЛАЊАЈУ, У ДУХУ И ИСТИНИ
ТРЕБА ДА СЕ КЛАЊАЈУ

5 Владимир Лоски
ТРОЈИЧНОСТ

8 Свети Иринеј Лионски
О ПРОПОВЕДИ АПОСТОЛА

10 Прота Атанасије Таса Урошевић
ДА ЛИ ЈЕ ХРИСТОС УТОПИЈА?

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

12 ЉУДИ СУ ДАНАС СЛАБЕ ВОЉЕ
Разговор са протосинђелом
Серафимом, игуманом Манастира
Светог Димитрија у Дивљани

15 Душица Крафт
СВЕДОЧАНСТВО СВЕТОГОРСКЕ
СЛУЖБЕ У САВРЕМЕНОЈ
НЕМАЧКОЈ

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

17 Проф. др Борислав Каменов
ВАЖНОСТ ЕМПАТИЈЕ
У МЕДИЦИНИ

19 Митрополит Николај Месогејски
ЦРКВА НЕ МОЖЕ
ДА ИСТУПИ СА БАРЈАКОМ
АНТИВАКЦИНАШТВА

20 Тијана Петковић
ТРАНСХУМАНИЗАМ

22 Робин Фримен
ЈЕДНИМ УСТИМА И ЈЕДНИМ
СРЦЕМ: ХОРСКО ПЕВАЊЕ
КАО ОТЕЛОТВОРЕНА
ЕКЛИСИОЛОГИЈА

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

24 ПАРОХИЈА
ЗАПЛАЊСКА

27 ВИДОВДАНСКА АКАДЕМИЈА
2021. У НИШУ

Епископ нишки г. Арсеније
МУДРА КНЕЖЕВСКА
ГЛАВА ЛАЗАРЕВА

Проф. др Наталија Јовановић
ТА СЕ БИТКА НИКАДА НЕ ГУБИ

ИЗ ПРОШЛОСТИ

32 ПИСМО МИТРОПОЛИТА
НИШКОГ МЕЛЕТИЈА
КНЕЗУ МИЛОШУ ОБРЕНОВИЋУ

33 Протојереј Петар Гагулић
ВЕШАЛА НА НИШАВИ 1821.

37 Протођакон Далибор Мидић
СПОМЕНИК ОБЕШЕНИМ
НИШЛИЈАМА

39 ДИЧНИ ЗАДАТАК
ВОЈСКЕ КРАЈИНСКЕ
Писмо протојереја
Стевана Веселиновића

КАТИХЕЗА

41 Дарко Крстић
ДА ЛИ НАМ ЈЕ ПОТРЕБНА
ПРАВОСЛАВНА ГИМНАЗИЈА?

43 ПОТРЕБНИ СТЕ НАМ КАО
ПРИЈАТЕЉИ И СВЕЋЕ У МРАКУ
Разговор о искуствима
са верске наставе

46 Џон Божамра
ПОЛАЗИШТА ВЕРСКОГ
ОБРАЗОВАЊА

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

48 ЖИВОТОПИС НОВОИЗАБРАНОГ
ЕПИСКОПА МОХАЧКОГ
АРХИМАНДРИТА ДАМАСКИНА

49 МУЗЕЈ ЦРКВЕНИХ СТАРИНА
ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ
НИШКЕ У НОЋИ МУЗЕЈА
ОСАМНАЕСТИ БРОЈ
ГОДИШЊАКА ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ

50 ХОР СВЕШТЕНСТВА
ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

51 ПРОЈЕКАТ СТАРА И РЕТКА
КЊИГА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

52 МУЗИЧКИ ЕДИКТ 2021. –
СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ
ФЕСТИВАЛ ДУХОВНЕ МУЗИКЕ

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

54 Јеромонах Игњатије Ђорђевић
КАД ЈАВУ ЗБУНИ
ПЕСНИК И МАГ

СЛУЖБЕНИ ДЕО

56 ИЗ ЛЕТОПИСА
ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

58 СЛУЖЕЊА
Епископа нишког г. Арсенија

60 Епископ нишки г. Арсеније
ДУЖНИ СМО ДА ЉУБАВ И МИР
ПРЕМА СВИМА ПОКАЖЕМО

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску просвету
и културу

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
г. Арсенија

Пета серија, број 21 (3/2021)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач:
Православна епархија нишка

Адреса:
Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш

E-mail:
glas@eparhija-niska.rs

Уређивачки одбор:
протосинђел Нектарије (Ђурић)
протојереј Дејан Јовановић
протођакон Далибор Мидић
јерођакон Николај (Јоцић)
др Дарко Крстић, професор
Лазар Павловић

Уредник:
Ивица Живковић

Лектура:
Милена Мишић Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

Фотографија на предњој корици:
Помен Митрополиту
нишком Мелетију

Фотографија на задњој корици:
„От ношчи утрењујет дух мој”,
Братство Манастира Суково

Штампа:
„Пергамент принт”, Ниш

Тираж:
1500 примерака

Глас Епархије нишке излази
уз помоћ Управе за сарадњу са
црквама и верским заједницама
Министарства правде Владе
Републике Србије.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије,
Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и културу/
уредник Ивица Живковић.
- 2021, бр. 20 (мај) -
- Ниш : Епархија нишка, 2021-
(Ниш : Пергамент принт). - 30 стр

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке (Ниш. 2021)

COBISS.SR-ID 229429004

Реч уредника

НА КРИЛИМА БОЖЈЕ БЛАГОДАТИ

ужни смо да љубав и мир њима свима њокажемо – истакао је Његово преосвештенство Епископ нишки Арсеније на празник Светог цара Константина и царице Јелене у граду рођења првог равноапостолног владара. Држање константиновског наслеђа, које овде има како васељенски тако и локални значај, посебно је драгоцено у наше време, када друштво око нас посустаје под губљењем утврђених вредности и када је јавна реч тешко оптерећена неразумевањем, сукобима и огорчењем између људи. Мојућносиј за боље друштво ујраво је у нашим рукама; осјаје само да се мудросији за његово назидаване на ошачким њемељима њоучимо од мудре кнежевске ѡаве Лазарева – произнео је Преосвећени г. Арсеније право тумачење Косовског завета, у граду који је последњих деценија велику пажњу посветио обнови спомена косовске жртве, тумачење које је нарочито важно данас, када смо сви забринути за исход преговора око свете српске земље. У исто време, учени нишки свештеник из Цркве Светог цара Константина, пише о цркви трезвеним и критичким тоном, поучавајући нас чега се морамо чувати и у чији суд се треба уздати. Права ренесанса духовног живота у Запању крај Ниша показује нам шта и данас може учинити један млади парох са својим народом на крилима Божје благодати. Ни у бурама нових догађаја не заборављамо своје мученичке претке, пострадале пре два века за сведочанство вере у самом центру Ниша – чији спомен чувају свештена лица овога града, вична историји и перу, један из претходног и други из садашњег поколења цркве. Порта Саборног храма у Нишу и даље је место сусрета најпознатијих црквених хорова из читавог света, док се са благословом Епископа нишког први пут оснива и хор из састава свештенства. Недавно отворени Музеј црквених старина већ постаје место врхунског репрезентовања културе града и дочека еменинетних гостију, а Епархија нишка предузима и нови пројекат – очување старе и ретке књиге нашег краја. Беседу на Видовданској академији држи деканица Филозофског факултета, а о етици медицинске струке хришћанским језиком пише некадашњи проректор Универзитета и директор Клиничког центра у Нишу. Преносимо сведочанство грчког архијереја из Комисије за биоетику, који нас, упркос распрострањеним страховима у друштву у којем живимо, упозорава да као хришћани не можемо да иступамо са барјаком антивакцинаштва. Најзад, дивимо се Божјој благодати која полако развејава облаке пандемије и страх од смрти, враћајући наду у здравије и боље сутра.

Свети Јован Златоусти

ДОБРА СУ ТИ, ГОСПОДЕ, ОБЕЋАЊА

Из Делâ Свѣтојої Јована Златоустојої,
том трећи, издање Епархије нишке 2013.

Одломак из Беседе седме
о њокајању

...строгости ли многе према праведнику! О, попустљивости ли многе према грешнику! А овако шаролика и различита средства уређује, не зато што се мења, него на корист нам додељујући дарове своје доброте, а чуј и како. Ако уплаши грешника који устрајава у греховима, води га у очајање и безнађе, а праведника ако усрећи, ослабиће му врлину и спремност, и као већ блаженога, учиниће да више не брине о ревновању. Због тога Он грешника милује, а праведника плаши (...)

Добра су ти,
о Господе,
обећања,
добро ти је
и очекивано
Царство,
а опет и
претећа
геена;
оно прво
подстиче,
а друго
плаши, јер
Царство лепо
подстиче, а
геена плаши
на корист.

Ако види палоба, пружа руку човекољубља, ако види стојећега, наводи страх на њега – и то је ствар праведности и исправног суда. Праведника, наиме, страхом подупире, а грешника човекољубљем подиже. Дакле, (Бог) грешнике милује као сиромаше, а од праведника тражи као од људи богатих, онима због сиромаштва чини љубав, а овима због богатства благочестија захтева полагање рачуна са свом стро-гошћу. А оно што чини код праведника и грешника, то чини и код богатих и сиромашних – као што грешника подиже човекољубљем, а праведника плаши стро-гошћу, тако и у овосветским пословима уређује своје газдовање. Ако види моћника окићеног чиновима – царева, кнезове, све који се одликују богатством – са свима њима говори (уливајући им) страх, и власти (њиховој) намеће страх на корист: *И сада, цареви, уразумиће се;*

научиће се све судије земаљске, служиће Господу са стѣрахом, и радујуће се Њему са ѿрејешом (Пс. 2. 10-11) јер је: Цар царева и Господар господара (1Тим. 6. 15). Тамо где је начело власти, Он намеће страх од свога Царства, а где је смиреноумље простоте, тамо нуди лек свога човекољубља(...) Две ствари чини: показује човекољубље, и кажњава власт. Себе назива оцем сирочади, како би и оне у несрећи утешио, и оне на власти застрашио, да не злостављају сирочад и удовице; пошто је смрт једне оставила без оца, а друге лишила мужа, и оне које је оштетио закон природе, обновило је правило човекољубља, и иста благодат је овој доделила судију, а сирочету оца, Цара светих. Не осуђујем, вели, грех него нечовечност, не осуђујем грешнике, него оне који се не покају, због нечовечности вас осуђујем, јер имајући такав и тако силан лек спасења – милостињу – који потире сва сагрешења, пречусте толико благодјејаније. Кудим, дакле, нечовечност као корен зла и сваког неблагочестија, а хвалим човекољубље као корен свакога добра, те првима претим вечним огњем, а другима обећавам Царство Небеско. Добра су ти, о Господе, обећања, добро ти је и очекивано Царство, а опет и претећа геена; оно прво подстиче, а друго плаши, јер Царство лепо подстиче, а геена плаши на корист. Бог, наиме, прети гееном не да би бацио у геену, него да би ослободио геене. Јер да је хтео да казни, Он не би претходно запретио, како бисмо осигурани избегли то чиме нам прети.

Бог, наиме,
прети гееном
не да би
бацио у геену,
него да би
ослободио
геене.
Јер да је хтео
да казни,
Он не би
претходно
запретио,
како бисмо
осигурани
избегли то
чиме нам
прети.

Прети одмаздом како бисмо избегли да искусимо одмазду; страши нас речју да не би казнио делом. ■

Јереј др Бобан Димитријевић

БОГ ЈЕ ДУХ; И КОЈИ МУ СЕ КЛАЊАЈУ, У ДУХУ И ИСТИНИ ТРЕБА ДА СЕ КЛАЊАЈУ

ама чињеница да Господ Исус Христос разговара са Самарјанком открива да је Спаситељ заиста дошао у овај свет не само због Јевреја, већ ради спасења свих народа, читавог људског рода и сваког човека. Овај његов разговор је важан јер указује на универзалност Христовог учења, Христове проповеди и хришћанске вере. Иако учење Цркве недвосмислено и јасно подразумева превазилажење свих подељености које постоје у људском друштву, подељености верског, националног, расног и сваког другог карактера,

Исус не каже „наша светиња је у Јерусалиму, ваша је у Самарији“, као што данас имамо обичај да причамо о различитим светињама у нашој вери, или уопште у свим верама света. Он даје један коренито другачији одговор.

ми у нашем свакодневном црквеном животу као да и даље с тим поделама излазимо на крај. Као да у данашњем црквеном животу не постоји довољна заинтересованост за људе који су на маргинама друштва, било као припадници одређене националне мањине, или одређене друштвене групације која је обично стигматизована у друштву.

Јевреји су сматрали да је потребно молити се Богу у Светој земљи, у Светом граду Јерусалиму, у Јерусалимском храму, док су Самарјани имали одређено брдо на којем су се молили Богу. Питање које жена Самарјанка поставља Христу уобичајено је за сваку религију, за сваку веру. Чија је вера исправна, где се треба молити? Али ово питање се тиче само спољашњих,

ритуалних, религијских правила. А религија је по својој природи таква да представља увек скуп прописа, правила, закона које човек треба да испуњава, и које када испуњава, долази у одређену везу, однос, заједницу са Богом, везу која треба да отклони све његове недоумице, немире, унутрашње страхове. Међутим, сама религија то никада не може потпуно да испуни. Човек, где год сматрао да је његова светиња, не може сам по себи, својим моћима, заслугама, да оствари заједницу са Богом. У том смислу, поштовање Бога у Јерусалиму или на гори Самарији и где год другде, требало би да оствари заједницу са Богом. Међутим, Исус не каже „наша светиња је у Јерусалиму, ваша је у Самарији“, као што данас имамо обичај да причамо о различитим светињама у нашој вери, или уопште у свим верама света. Он даје један коренито другачији одговор и каже жени Самарјанки:

Долази час, и већ је настјао, када ће се истински бојотражишељи клањати и молити Оцу у Духу и истини. Јер Отац изражава да ипакви буду они који му се клањају. Боје Дух и који му се клањају у Духу и истини треба да му се клањају.

Данас се православцима, односно правоверним хришћанима, сматрају и доживљавају они, како у свештенству тако и у народу, који

Аутор је парох шести при Храму Св. цара Константина и царице Јелене у Нишу

заправо имају један изразито формалистички приступ вери. Такав дух, нажалост, доминира у црквеном животу. Време пандемије, које је, надамо се, за нама, недвосмислено је указало на идеолошку острашћеност многих у цркви, пре свега кроз чињеницу да су се многи поделили по разним питањима, почев од оних најбаналнијих, да ли треба носити и користити маске у цркви, до оних који су доводили у питање само јединство цркве, односно нечију црквеност, због става о томе да ли треба користити ове или оне епидемиолошке мере приликом приступања Светој чаши. Оваква и слична питања, која немају никакву богословску тежину, добила су једну непотребно велику, предимензионирану улогу, као и специфичан идеолошки оквир и контекст, који по својој природи не може да буде аутентично црквен. Такође, ово време показује и једну својеврсну површност и одсуство дубље заинтересованости цркве за унутрашњи живот верника, којима је и те како потребна подршка, савет и помоћ. Ретки изузеци у конкретном црквеном животу потврђују да код нас постоји свеопшта криза аутентичног и изворног црквеног живота.

Ове Исусове речи суштински мењају смисао сваке религије, сваке вере и сваког људског обраћања Богу. Оне нам указују и откривају да наш однос

Оцем, коју нам је понудио и омогућио сам Син Божји поставши један од нас. Управо зато, где год и кад год се служи света литургија, широм васељене, на сваком месту, не само у храму него где год се служи света литургија, где год се појављује прави, евхаристијски начин живота, увек се изнова успоставља и пројављује тај нови однос, однос заједнице, слободе, љубави, однос који превазилази ону стару, окошталу, формалистичку и ритуалистичку религиозност, ону религиозност која само *има изглед њобожности, али се силе њезине одрекла*. И управо је доминација једног ритуалистичко-формалистичког и идеолошког приступа вери довела до тога да се црква све више доживљава у класичним, институционалистичким и религијским категоријама, које Христос управо у овом и сличним еванђелским сведочанствима критикује. Јед-

Где год се служи света литургија, где год се појављује прави, евхаристијски начин живота, увек се изнова успоставља и пројављује тај нови однос, однос заједнице, слободе, љубави, однос који превазилази ону стару, окошталу, формалистичку и ритуалистичку религиозност.

са Богом увек јесте однос у *Духу и истини*. А то значи превазилажење страха, ритуалне, формалистичке, спољашње и формалне побожности. Са друге стране, у *Духу и истини* значи ступање у један нови однос са Богом, који се дарује сваком човеку и свим народима, свим људима. То је однос са Богом који подразумева наш слободан избор, нашу синовску љубав, и то као одговор на Божји долазак међу људе, као одговор на Божје откривење, као одговор на заједницу са Богом

новоставно, онај нови однос са Богом, нов начин живота дарован људима у Христу, нов, слободан однос са Богом у *Духу и истини*, некако је пригушен религиозном, формалистичком свешћу и фарисејском побожношћу. Све ово може и треба да се мења, пре свега катихетско-мисионарским и пастирско-харитативним радом свештенства и оживљавањем послитургијског, парохијског живота, у чијем центру треба увек да буде обичан човек-верник, са својим потребама и проблемима. Дакле, потребно нам је више конкретне, делатне бриге, пажње и љубави за конкретног, обичног човека, који је ништа друго до живо присутни Христос за нас, сада и овде, управо по оној еванђелској поуци – *када учинисте једном од ових малих, мени учинисте*.

Ако то изостаје, налазимо се у опасности да у свом редовном литургијском животу промашимо суштину наше вере и останемо на једном идеолошком и ритуалистичко-формалистичком приступу, мислећи да Богу службу чинимо, а у ствари стојећи далеко од Господа. Дух самокритичности и покајања увек нам је потребан, али на један благодатно-афирмативан, не на празан, фразеолошки и критизерски начин. Дакле, важно је препознати проблеме и трудити се да их превазидемо, колико је то у нашим могућностима, свако према својој служби и дару у цркви. ■

Владимир Лоски

ТРОЈИЧНОСТ

Одломак из књиге: *Orthodox Theology: An Introduction*
(New York: St. Vladimir Seminary Press 1978)
превео И. Ж.

ваплоћење, које је полазна тачка теологије, истовремено поставља у њено средиште и тајну тројичности. Онај ко се оваплоћио заиста није нико други до Логос, то јест друго лице Свете Тројице. Оваплоћење и тројичност су стога неодвојиви, а ми, противно извесној протестантској критици, противно једном либерализму који супроставља Јеванђеље и теологију, морамо истаћи јеванђеоске корене православне тријадологије.

Може ли неко истински читати Јеванђеље не питајући се ко је Исус? А

када чујемо исповедање Петрово: „Ти си Христос, Син Бога живога” (Мт. 16. 16), те када Свети Јован својим Јеванђељем отвара врата вечности, разумемо да је једини могући одговор догма о Светој Тројици, Христу, једином Сину Очево, Богу који је раван Оцу, идентичан по божанству и различит по личности.

Главни извор нашег знања о Светој Тројици је, заиста, ништа друго него Пролог Јеванђеља по Јовану (као и његова Прва посланица), и то је разлог што је аутор ових задивљујућих текстова добио, у православном предању, име Свети Јован Богослов.

Већ у првом стиху тог Пролога, Отац се назива Богом, Христос се назива Речју, а Реч је, у овом почетку који није временски већ онтолошки почетак, одмах Бог („У почетку... Логос беше Бог”), а опет други у односу на Оца („Логос беше у Бога”). Ова три исказа Светог Јована, „У почетку беше Логос (Реч) – и Логос беше у Бога – и Логос беше Бог”, садрже клицу све тројичне теологије. Они одмах усмеравају нашу мисао ка дужности да се у исто време искажу и јединство и различитост у Богу.

Три исказа
Светог Јована,
„У почетку
беше Логос
(Реч) – и
Логос беше у
Бога – и Логос
беше Бог”,
садрже клицу
све тројичне
теологије.
Они одмах
усмеравају
нашу мисао
ка дужности
да се у исто
време искажу
и јединство и
различитост
у Богу.

Свакако постоји искушење да се ова антиномија разбије рационализовањем једног или другог од ова два појма. Отуда су се појавиле, више или мање отворено, две главне јеретичке тенденције: унитаризам и тритеизам.

Унитаризам је често претпостављао аспект једног апсолутног монархијанства: постоји само једна личност у Богу, личност Оца, чији су Син и Дух само еманације или силе. Његов најсавршенији израз био је Савелијев модализам из трећег века, где нестаје и сам појам личности. Бог је, за Савелија, једна безлична суштина која се различито манифестује у свету. Три личности су у том случају ништа друго до три узастопна начина деловања, три појаве у свету једне исте монаде која је по себи увек проста.

Владимир
Лоски
(1903–1958)
један је од
најзначајнијих
православних
теолога XX века.
Рођен у Русији,
у младости
емигрирао у
Француску,
где је радио
као први декан
и дугогодишњи
професор догматике
на Институту Светог
Дионисија у Паризу.
Фото: wikipedia.org

Победа хришћанске мисли уобличила је током прва четири века, посебно у четвртном веку, који је био „тројичан“ *par excellence*, једну дефиницију која је народима дала наговештај пуноће тројичности: то није била рационализација хришћанства, већ христијанизација разума, претварање филозофије у созерцање, испуњење људске мисли мистеријом која није била тајна што се крије, већ једна неисцрпна светлост.

Кроз стварање, Бог узима облик Оца. Отац је отуда аспект прве фазе божанског манифестовања повезаног са постањем и рајским стањем. Али грех је изменио однос између Бога и човека; завршила се ера Оца и Бог је узео други аспект, Сина, чију је потпуну манифестацију представљало оваплоћење. Са Вазнесењем, синовски облик божанства још једном је апсорбован у суштинску неразлучивост, а појавио се нови облик, Дух. На Коначном суду, када свет буде обожен, све ће ући у једну недељиву монаду. Стога ова узастопна тројичност остаје чисто појављивање и никако се не тиче стварности Бога по себи: овде природа потпуно апсорбује личности.

Супротна јерес, чисти тритеизам, никада није дошао до изражаја. Али ако апсурдност дивергентне тројичности не може да се формулише, често се опажа извесно слабљење тројичног реципроцитета: једна тројичност без постојања у истој равни, која се коначно губи. Субординационистичке тежње биле су, пре Никеје, истакнуте у хришћанској мисли, посебно код Оригена. Под утицајем неоплатонизма, Отац је био идентификован са врховним јединством, тако да

се Син, услед тога, није могао другачије разликовати осим потчињавањем. Њему божанство није припадало у пуном смислу; он је само учествовао у божанској природи Оца. Логос је отуда постао само средство Једнога, а Свети Дух је са своје стране служио као средство Сина зарад освећења у име Оца.

Код Арија ова тенденција постала је јерес која је разорила тројично јединство. Арије је Бога идентификовао са Оцем, тврдећи да све што није Бог јесте створено. Син је отуда створен, пошто је он нешто друго у односу на Оца, а резултат те личносне разлике јесте онтолошка подела. Овај створени Син са своје стране ствара Духа, а тројичност се своди на хијерархију у којој нижи служи као средство вишем, те се она заправо поништава непремостивим јазом који раздваја створено од нествореног. Рађање постаје стварање, најпре Сина, а потом и Духа, који су створења радикално другачија у односу на очинско божанство, а тријада опстаје једино раздвајањем монаде.

Супротно томе, вера коју је црква љубоморно чувала заузима јединствен став у којем долази до јединственог слагања између јединства и различитости у Богу. Али наша интелигенција такође мора бити верска. Не само осећање, већ се и мисао мора отворити ка истини, тачније ни једно ни друго само за себе, већ наше цело биће, у исти мах ревносно и разумно. Победа хришћанске мисли уобличила је током прва четири века, посебно у четвртном веку, који је био „тројичан“ *par excellence*, једну дефиницију која је народима дала наговештај пуноће тројичности: то није била рационализација хришћанства, већ христијанизација разума, претварање филозофије у созерцање, испуњење људске мисли мистеријом која није била тајна што се крије, већ једна неисцрпна светлост. Ово велико дело, којем су допринели Атанасије Александријски, Василије, Григорије Ниски и Григорије Назијанзин, као и Иларије Поатјески, коначно је оспособило цркву да изрази, уз помоћ појма *омоуσιос*, мистерију божанства које је у исто време и монада и тријада. *Омоуσιос* значи једносуштан, идентичан по суштини, истосуштан; ово је придев који квалификује Сина, Бога и другог у односу на Бога Оца, који је једнако Бог али није Отац.

„Логос беше у Бога“, каже се у Прологу Светога Јована. Израз *ѱрос* указује на покрет, динамичну блискост; ово у могло би се превести као „према“ пре него као „са“. Стога *ѱрос* укључује идеју односа. Овај однос између Оца и Сина је вечно рађање, а нама је тако, преко самог Јеванђеља, представљен живот божанских личности Тројице.

Такође је Јеванђеље оно које нам открива тројично „место“ Светога Духа, као и односе који истичу

његову личну посебност. Довољно је прочитати код Светог Јована последње речи Господње апостолима: „И ја ћу умолити Оца, и даће вам другог Утешитеља да пребива с вама вавек, Духа Истине...” (Јн 14. 16-17); и опет: „А Утешитељ Дух Свети, кога ће Отац послати у име моје” (Јн 15. 26). Дух је, дакле, друго у односу на Сина, такође Утешитељ, али он, Дух, послат је од Оца у име Сина да сведочи за њега. Његов однос према Сину онда није ни супротност ни раздвајање, већ различитост и реципроцитет – дакле, заједништво у Оцу.

Исто важи за однос Духа према Оцу: „Дух Истине, који од Оца исходи” (Јн 15. 26): Дух је различит од Оца, али сједињен са њим везом исхођења, која њему одговара и која се разликује од рађања Сина.

Син и Дух се стога појављују, кроз Јеванђеље, као две божанске личности послате у свет, један да оживи нашу личну слободу, други да се сједини са нашом природом и да је обнови. Ове две личности имају свака свој однос са Оцем (рађање и исхођење); као што између себе имају однос реципроцитета: само захваљујући очишћењу

Син и Дух се стога појављују, кроз Јеванђеље, као две божанске личности послате у свет, један да оживи нашу личну слободу, други да се сједини са нашом природом и да је обнови. Ове две личности имају свака свој однос са Оцем (рађање и исхођење); као што између себе имају однос реципроцитета.

Дјеве од Духа Син је могао бити дат људима, као што им је само молитвом Сина вазнетог на небеса с десне стране Оца био послат Дух („Утешитељ, кога ћу вам ја послати од Оца”, Јн 15. 26). А ове две личности појављују се, у вечности која се открива, као равнодостојне Оцу и идентичне са њим по суштини. Оне надилазе свет у којем делују: и један и други су заиста „са” Оцем, који сâм не долази у свет, и њихова блискост Оцу, извору божанске природе, успева да тројичност за нашу мисао представи у њеној оностраности, њеној непроменљивости и њеној пуноћи. ■

Свети Иринеј Лионски

О ПРОПОВЕДИ АПОСТОЛА

Црква је, и поред чињенице да је расејана по целој васељени до крајева Земље, примила од Апостола и од њихових ученика веру у једнога Бога, Оца сведржитеља, који је створио небо и земљу и мора и све у њима¹. И у једнога Христа Исуса, Сина Божијег, који је био оваплоћен ради нашег спасења. И у Духа Светога, који је кроз пророке проповедао (Божије) домостроје и доласке и рођење од Дјеве и страдање и подизање из мртвих и телесно вазнесење на небеса вољеног Христа

Исуса Господа нашега и Његов долазак са небеса у слави Очевој да би све било возилављено² у Њему и да васкрсне свако тело целог људског рода, да се Христу Исусу и Господу нашем и Богу и Спаситељу и Цару, по благовољењу невидљивог Оца, њоклони свако колено шћо је на небесима и на земљи и њод земљом, и да сваки језик исповеди Њеја³, и да праведан суд буде учињен према свима, и да пошаље у вечни огањ духовне силе злобе и анђеле преступнике и одступнике од вере и безбожнике и неправедне и безаконике и богохулнике међу људима. А праведницима и светима и онима који су сачували Његове заповести и онима који су остали постојани од самог почетка у љубави према Њему и покајницима да дарује живот, поклони непропадљивост и обезбеди вечну славу.

Као што је Сунце, та творевина Божја, по целом свету једно и исто, тако и проповед истине на сваком месту сија и осветљава све људе који желе да дођу до познања истине.

Црква је примила ову проповед и, као што смо претходно рекли, и поред тога што је расејана по целом свету, ову веру постојано чува, као да живи у једном дому. И слично томе верује свим наведеним стварима као да има једну душу и исто срце и све једногласно исповеда и подучава и предаје следећим нараштајима, као да има једна уста. Јер иако су свуда по свету различити језици, ипак је сила црквеног предања једна и иста. И нити цркве које су основане у Германији другачије верују, нити имају другачије предање цркве у Шпанији, нити међу Келтима, нити било где по истоку, нити у Египту, нити у Либији нити у оним црквама које су основане по средишњим деловима света⁴. Међутим, као што је Сунце, та творевина Божја, по целом свету једно и исто,

¹ Пс. 146. 6.

² Еф. 1. 10.

³ Фил. 2. 10-11.

⁴ Највероватније мисли на Свету Земљу, која је сматрана центром света, мада није немогуће да мисли на Средоземно море, за које се сматрало у антици да се налази на средини земље (одатле му и име) – прим. прев.

и проповед истине на сваком месту сија и *освећљава све људе*⁵ који желе да дођу до познања истине. И нити онај међу предстојатељима цркве, који је јак на речима, неће казати ништа што се разликује од ових поставки вере (јер нико није већи од јединог Учитеља Христа), нити ће онај (Епископ) који је слаб на речима икако да умањи предање. Јер вери, која је једна и иста, нити онај који може о њој много да каже не може ништа да дода, нити онај који може мало да каже може ништа да јој одузме.

То што неки имају већу или мању интелигенцију за разумевање истине, не значи да треба да мењају сам садржај вере, и да измишљају неког другог бога поред Творца и Створитеља и Хранитеља свих бића, и као да се нису задовољили тиме него измишљају и другог Христа или другог Јединородног Сина. Међутим, ради се о томе да све оно што је речено у (јеванђелским) причама може да буде придодато и да се прилагоди садржају вере и да се исприча систематска историја и домострој спасења Божијег, које се збило ради људског рода. И да се објасни да је Бог показао дуготрпељивост према отпадништву анђела преступника и према непослушности првих људи. И објавити зашто је један и исти Бог створио нешто привременим а друго вечним, зашто је створио небеска и земаљска тела. И

Ради се о томе да све оно што је речено у (јеванђелским) причама може да буде придодато и да се прилагоди садржају вере и да се исприча систематска историја и домострој спасења Божијег, које се збило ради људског рода.

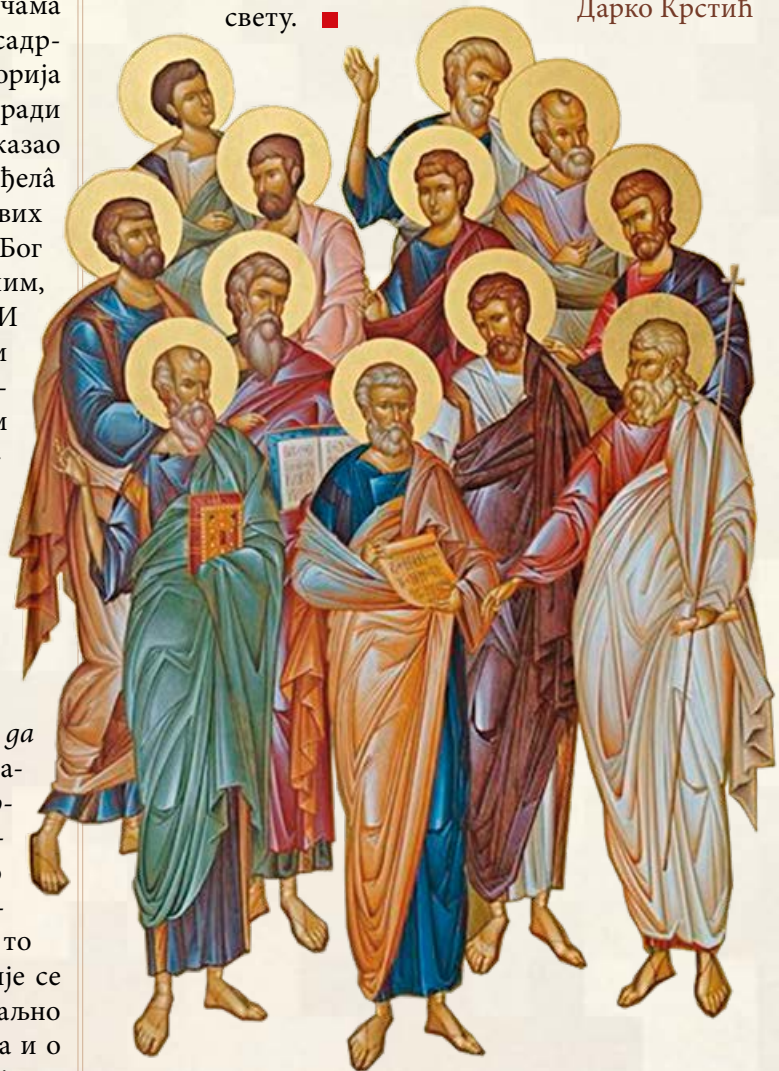
разумети зашто се Бог, који је по природи невидљив, јавио пророцима не у једном облику, већ сваком другачије. И објавити зашто је Бог склопио више завета са људским родом и подучити која је специфична особеност сваког појединачног завета. И детаљно истражити зашто *Боје све зајвори у нейокогносџи, да све џомилује*⁶. И захваљивати због тога што *Лојос Божији џосџаде џело*⁷ и пострада. И објавити зашто се у последња времена десило долазак Сина Божијег, то јест на крају историје, а није се појавио на почетку. И детаљно развити учење о крају света и о будућим догађајима, како је то

записано у Писмима. И не прећутати како то да је Бог одбачене народе учинио санаследницима и учесницима у једном Телу Христовом заједно са светима. И објавити како *ово смрџно телашце ће се обуђи у бесмрџносџи и расџадљиво у нерасџадљивосџи*⁸. И проповедати како ће Бог рећи: *Онај који није мој народ ће џосџаџи мој народ*⁹ и невољена ће постати вољена и како су *дројнија деца нероџкиње неџо жене која има мужа*¹⁰. Јер о овим и о сличним стварима повикао је апостол Павле: *О дубино доџаџсџива и џремудросџи и разума Божијеџи! Како су неџсџиџиви судови Њеџови и неџсџираживи џуџеви Њеџови!*¹¹ Али не треба измишљати Бога који је изнад Створитеља и Творца, њихову и Његову мајку, Ентимесис лутајућег Еона, и достићи толики степен богохуљења. Нити поново лагати, као да је изнад ње Плирома, која час има један, час несагледив број Еона, као што то говоре они учитељи који су заиста лишени божанске мудрости, док цела црква има једну и исту веру, иако је расејана по целом свету. ■

Извор:

Проџив Јереси (PG 7, 549A-559A)

Превоо др
Дарко Крстић

⁵ Јн 1. 9.

⁶ Римљ. 11. 32.

⁷ Јн 1. 14.

⁸ 1. Кор. 15. 54.

⁹ Ос. 2. 23.

¹⁰ Ис. 54. 1; Гал. 4. 27.

¹¹ Римљ. 11. 33.

Прота Атанасије
Таса Урошевић

ДА ЛИ ЈЕ ХРИСТОС УТОПИЈА?

Атанасије Таса Урошевић (1860–1932), окружни протојереј прокупачки и нишки. Рођен у Врмци. Завршио стару Београдску богословију, рукоположен за попа 1892. Служио као парох у Житорађи; подигао цркву у Житном Поточу. Преживео интернацију у логор Еска Џумаја. Од 1911. године окружни протојереј прокупачки, а од 1919. окружни прота нишки. Дугогодишњи вероучитељ и председник Духовног суда. Имао два сина и пет кћери. Написао десетак књига.

е ли Христос утопија и да ли је могућно живети по Христовим начелима, да би се постигло Царство Божје и вечни живот?

Појава Христа и његове науке, а уједно с тим и хришћанства, као организације његових ученика и следбеника, представља божанско-морални и социјално-хумани покрет, какав се до тога доба није у таквој форми и суштини пројављивао нити пропагирао. Почетак Христовог делања је почетак једне дотле незапамћене и нечувене револуције душе и духа. Сам Христос наговештава свој долазак и своме раду даје револуционарни карактер у речима: *Не мислиће да сам дошао да вам донесем мир на земљу; нисам дошао да донесем мир него мач. Јер сам дошао да расијавим човека од оца његова и кћер од мајере њезине и свекрву од снахе њезине и нејријатељи човеку њостјаће домашњи његови* (Мт. 10. 34-36). Већ, дакле, према тим речима његовим наговештава се сва сила и моћ те револуције духа и душе, која у свом надирању неће поштедети ни најрођеније када ће морати и *домашњи њостјаћи нејријатељи човеку*. И збиља, већ прве проповеди Христове изазивају уличне и домаће распре и коментаре на све стране: једни га хвале и прате сустопце, гутајући сваку његову реч, док га се други почињу бојати и замерати од њега; трећи му следују више из радозналости и интересантности, јер Христос беше за њих веома интересантан по начину изражавања својих мисли и по рељефном сликању својих дивних проповеди, које он излагаше у виду кратких и разноликих прича.

Но, не само то. Он, први до тога доба и последњи до данас, своје проповеди и своју науку пропраћаше невероватним и невиђеним дотле чудесима, која се огледају у конкретном исцељавању од разних болести, па чак и васкрсавању мртвих!

И тако, дакле, начин излагања његових мисли, божански изражај лица, благи и нежни манири, којима се служи у општењу са народом, мисли, поуке и проповеди, пропраћене разним чудесима видљивим и опитљивим, све то учини да Христос постаде једини предмет разговора и коментариша свега ондашњег народа са којима је он имао додира.

Како Христос не беше формалиста ни у чему и форми грубу, спољашњу, неискрену и лажну осуђиваше, истичући насупрот њој оно што је битно, суштствено, како у животу, и раду, тако и у вери јеврејског народа, називајући често учитеље, и књижевнике и свештенике јеврејског народа *окреченим іробовима, који се сјаља виде леи а унуіра су іуни косіију мрївачких и сваке нечисіоће* (Мт. 23. 27), то је његова наука већ наилазила на критику и одбијање од стране тих формалиста, којима је лакше и рентабилније било држати народ у верско-моралној обмани, подвлачећи нарочито оно што је формално у њиховој вери, а суштину избегавати или из неразумевања или из тешких дужности, које она собом прописује и тражи.

Јер док јеврејски свештеници и књижници проповедаху и држаху да је

Извор:
„На својој бразди”,
III књига
(Светле слике свешћеничке из живота Епархије нишке), Ниш,
Штампарија
„Свети Цар Константин”
1935. год.

Појава Христа и његове науке, а уједно с тим и хришћанства, као организације његових ученика и следбеника, представља божанско-морални и социјално-хумани покрет, какав се до тога доба није у таквој форми и суштини пројављивао нити пропагирао.

вера у обредима, законима и спољашњим манирима који се огледаху у обрезану, неједењу извесног јела и меса, у прању руку и умивању лица, у строгом и буквалном празновању суботе, па чак и ако би требало живот нечији спасавати, итд., дотле Христос, насупрот тим голим формалностима религиозног обожавања спољашњих обреда, који служе само и једино угађању тела и материјалног живота, проповеда Царство Божје и вечни живот, што у ствари значи: најпре и највише угађање души и духу а затим телу и материјалном животу. Јер треба *тражити најпре Царства Божјега и правде његове* (Мт. 6. 33) а не бринути се само и једино за живот свој: *шита ће се јести и шита ће се пити, ни за тело своје у шита ће се обући* (в. Мт. 6. 31), *јер зна отац наш небесни да нама и све ово преда* (Мт. 6. 32). А *Царство Божје није јело и пиће, него правда и мир и радост у Духу Светијоме* (Рим. 14. 17). И тако постављена борбена парола између Христа и његове науке и Јевреја и њихових свештеника, парола, која је са Христове стране пропагирала живот по духу и души, а са јеврејске стране живот по телу и светском уживању и подавању личним телесним страстима, узимала је све већег маха и налазила великог одзива и у широким народним слојевима. Компромис је био искључен и незамислив. Христос не би био Христос, Син Божји, који је баш зато дошао и баш такву науку и религију проповедао, да би спасао и покајао људски род од првородног греха Адамо-Евиног. Таквим својим радом Христос је ишао смрти у сусрет и није је се бојао, јер је знао да му ваља страдати, бити исмеван, пљуван, шибан, па штавише да ће и на крсту разапет бити. Христос је божански тачно знао и предвиђао све догађаје, па чак и догађај свога васкрсења из мртвих, када ће васкрснувши из мртвих *смрћу победити смрћу и мртвима у тробу живој даровати*.

Нема сличног примера у историји човечанства, да неко тако свесно страда а за тренутак не осети извесну гордост себе ради и славе, која ће му после тога доћи, као награда и признање за пожртвовање ради рода или ближњег свог. Ако је било гордости код Христа, та се је гордост очито огледала у дефинитивној победи зла и

смрти у свету. Управо то је био једини циљ доласка Христовог на земљу: да смрћу својом и васкрсењем победи зло и смрт у свету, које је настало од Адамо-Евиног пада у грех и покаже човечанству нови пут, нову истину, који указују нови живот по Христу. Јер Христос говораше: *Ја сам истина и живој. Ко у мене верује и онога који ме посла, имаће живој вечни*.

Хришћанство је имало, има и имаће још увек своје непријатеље. Но различита су та непријатељства, која се испољавају према хришћанству. Нису само Јевреји у време Христа били једини непријатељи његови, нити су то они једини и данас. Под именом данашњих непријатеља хришћанства не треба подразумевати само и једино Јевреје као нацију. Данашње непријатељство према хришћанству може се крстити јединим именом, које обухвата све непријатеље и носи у себи опште непријатељство према њему, а то је „јеврејизам”. Јеврејизам је био онај први нетрпељиви материјалистички дух, који је испољио сву оштрину гњева и непомирљиву жучност и у борби са Христом и његовим службеницима. И та борба онда започета продужава се још увек само у много компликованијим и рафиниранијим методама. Не иде се више у борбу тако грубо и брутално као што је то било у време Христа и првог гоњења хришћанства. Данашња борба више је закулисна, мистична па чак и под видом „пријатеља” хришћанства, у виду разних хуманих и моралних установа и ложа. И та скривена и, на први изгледа, „пријатељска страна” и „благонаклона” хришћанству, као масонство и друге установе, много су опасније, јер су невидљиве и тешко приметне у своме раду, који увек носи задње намере. Те и њима сличне организације противу хришћанства заснивају своју мржњу и непријатељство на отвореној и јасно израженој личној нетрпељивости, док су друге врсте непријатељства према хришћанству више несвесног и наивног карактера. Има их штавише и таквих, који своје, ако то није непријатељство, а оно донекле равнодушност, заснивају или на неразумовању, које је плод недовољне обавештености, или на сувом разумном схватању Христа и хришћанства. И у једном и у другом случају примери оваквих непријатељстава или равнодушности према хришћанству више су за жаљење но ли за осуду. ■

Управо то је био једини циљ доласка Христовог на земљу: да смрћу својом и васкрсењем победи зло и смрт у свету, које је настало од Адамо-Евиног пада у грех и покаже човечанству нови пут, нову истину, који указују нови живот по Христу.

ЉУДИ СУ ДАНАС СЛАБЕ ВОЉЕ

Разговор са
протосинђелом Серафимом,
игуманом Манастира
Светог Димитрија
у Дивљани

(Наставак из прошлог броја)

Деведесетих година, када су људи почели редовно да долазе у цркву, Манастир Дивљана је први почео да штампа књиге. То је нешто што сте Ви започели. Како је покренута та иницијатива?

Издаваштво је почело годину или две након што сам дошао. Постојала је потреба да се нешто каже, да се напише, да се људи едукују. Ја сам увиђао ту потребу, али имали смо много обавеза. Ми смо имали велико имање које треба одржавати, треба издржавати манастир, а мало нас је било.

Почели смо тако што је мој пријатељ Жељко Петровић напустио свој посао на царини, а други пријатељ, Саша Босанац, био отпуштен из војске. Жељко је та издања први почео да финансира, Саша је радио, а ја сам, као, размишљао и писао. Да није још и Бобана који нас помаже, и његове штампарије, ми бисмо могли о томе само да сањамо. Не

знам тачно шта је прво штампано, вероватно нека скраћена дела Владике Николаја. Данас радимо сликовнице за децу и поучне приче. Стоје припремљена нека тумачења литургије. Имамо благослов, али не стижемо то финансијски да заокружимо.

Имамо једно дело Светог Никите урађено, двојезично – латински и српски превод.

Разговор
водили:
протосинђел
Нектарије
(Бурић) и
протођакон
Далибор
Мидић

Искрено, морам да кажем да нисам био за то. То би можда било потребно неком институту, али за народ треба другачије, на пример једно скраћено дело, као ова наша друга издања. Када је реч о Светом Никити, моја је жеља да ту, на месту где је била стара црквица Светог Серафима, направимо један сасвим мали, скроман олтар, њему посвећен. Заслужан је, његови су корени, његов је почетак, требало би да се одужимо.

Некадашњи камп за децу, који је држава подигла на манастирском имању, сада је претворен у прихватни центар за мигранте. Ко су ти људи и колико их ту има?

Има их триста до четресто, кад како. То су они који у другим прихватним центрима у Србији праве проблеме; тада их скупе и доведу овамо. Смештени су око 500 метара ваздушном линијом од нас, пролазе уз манастир, кроз сам манастир малтене, када иду у село, у Белу Паланку, где и даље праве проблеме, беже. Било је међу њима Сиријаца, Авганистанаца, било је напада ножевима, сечења, свачега. Стално долази жандармерија да интервенише. А нема ниједног полицајца са њима, ни војника. Само два-три дечака тамо раде, цивили, они који им организују храну и праве спискове. Из комесаријата нема никога да их чува. Нас чува Бог и Свети Димитрије.

Мислите да није немогуће да човек живи по Јеванђељу у овом свету?

Не бисмо онда имали Бога и цркву, да је немогуће. У свакој епохи постојало је много светитеља за које и не знамо, само знамо за велике међу њима. Значи, они су доказ да може. Е, да ли само ми хоћемо да се боримо, и колико се боримо, само је то проблем. Увек може. А за то што смо ми ослабљени, као што је мени рекао отац Тадеј: оно што је човеку немогуће, Богу је могуће. Значи, да ли си болестан, а нема медицине – Бог притрчава у помоћ, да ли си у економији пропао – опет Бог утрчава у помоћ, али када види, нормално, да смо ми немоћни, да се њему обраћамо. Сва је суштина да се обраћамо Богу, било у ком времену да живиш.

Било је и раније прича о отпадништву, како ће црква да буде уништена, како неће да буде исправних у цркви, шта ће све да чини антихрист – баш испале да је антихрист већи од Бога. А у ствари није антихрист велики. Него смо ми мали кад смо без Бога. Можда сам се и заносио мало и размишљао превише о томе, па чак и у манастир кад сам дошао. Шта ћемо ми, где ћемо ми, калуђери, кад дође

Било је и раније прича о отпадништву, како ће црква да буде уништена, како неће да буде исправних у цркви, шта ће све да чини антихрист – баш испале да је антихрист већи од Бога. А у ствари није антихрист велики. Него смо ми мали кад смо без Бога.

неки председник или, шта ја знам, нови светски поредак, па нас растури из манастира? Па шта ћемо ми, а шта ће људи по свету онда? Онда видиш да су људи у свету, у граду, сто пута угроженији него људи у манастиру. Јер људи у манастиру би требало да буду спремни за мучеништво.

Сад видим да није важно шта ће да буде, како ће да буде, да ли ће да дође антихрист сутра, прекосутра, или ће да нас затворе или да нас истерају, да нас побију, него је битно да ми живимо како треба. Да се ми трудимо по Јеванђељу да живимо, а у оном тренутку кад шта треба, то ће Бог сам да нас усмери. Све се своди на то што имамо слабу веру и што због слабе вере много размишљамо, то јест хоћемо све да испланирамо. Хоћемо све да нам буде под контролом.

Шта је највеће искушење савременог човека? Кад дођу људи на исповест, шта примећујете да им је најчешће проблем?

Мало воље. Сви имају знање, нико нема вољу. Колико човек може да буде информисан, толико може да буде дезинформисан. Али мислим да су људи данас слабе воље. Сада је више искушења, много пута се бориш, треба ти много више снаге да би се урадило оно исто што је могло пре тридесет, четрдесет година. Потребна је већа физичка, духовна, емотивна снага. Кад човек улаже много већу снагу, напор, а мањи је ефекат, пада помало у очајање, у депресију, и онда је приметно да људи мало више гунђају на живот. А кад гунђаш на живот, ти гунђаш на Бога. Неко директно гунђа на Бога, неко не спомиње Бога, али незадовољство животом је, у ствари, индиректно гунђање на про-

мисао Божји, допуштење Божје што се мучимо, што страдамо, што смо у том стању у којем јесмо.

Ја нисам прочитао велики број књига, али све ми се свело на то да су ми биле довољне поуке Владике Николаја и оца Тадеја. И можда Светог Јована Златоустог. То ми је апсолутно довољно, само да се сконцентришеш, да спроводиш у дело, ја мислим да је то довољно. Било ког, једног светитеља само читати, његова искуства и поуке, довољно је. Једног, два, а не петсто. Значи, није потребно много. Е, сад ми штампамо, ми пишемо много, јер су људи различити, па у различитим искуствима проналазе себе. Први контакт са неком духовном особом нас инспирише и мислим да је тај правац увек и најбољи. А приде може још и да се прочита. А ако се само чита, а ништа се не спроводи у дело, онда то већ улази у фарисејство. Не кажем да такви лоше живе, да су лоши људи, али упадну само у тај умни свет.

Ако смо ми слободне личности пред Богом, Бог нам дозвољава и да грешимо и да чинимо добро, онда и однос између људи мора да буде слободан. Јесте да човек родитељ, духовник, директор у фирми, мора некад да нареди, свиђало се то неком другом или се не свиђало. Значи, многе ствари не можеш да дозволиш. Е, сад је ту баланс, у чему ћеш да дозволиш, колико ћеш да дозволиш и до кад.

Какав је однос између верника и духовника данас?

Постоји опасност да се понекад свештеник или калуђер, духовник, третира као гуру. Он је рекао нешто неприкосновено

и мора да се слуша. Ту постоји опасност да човек постане идол. Има таквих људи, има вероватно и духовника који сматрају да је то што они кажу све исправно. То се примећује по слепости. У том случају сви су слепи. Ја се, на пример, трудим можда прве године мало да будем строжи, да наређујем и остало, да човек се не испусти. Да га уведем у ритам. Али после, исто као дете, мораш да га пушташ полако самог. Не можеш за све да му наређујеш – како да пости, како да чита, колико молитви и шта. Па нешто мораш и сам да почнеш да размишљаш.

Он мора да има слободу, да стиче расуђивање. А опет, за неке ствари је паметно и добро да се консултује. Али мора да има и свој став. Значи, не може да нема никад свој став и да се његов став не уважава. Ако смо ми слободне личности пред Богом, Бог нам дозвољава и да грешимо и да чинимо добро, онда и однос између људи мора да буде слободан. Јесте да човек родитељ, духовник,

директор у фирми, мора некад да нареди, свиђало се то неком другом или се не свиђало. Значи, многе ствари не можеш да дозволиш. Е, сад је ту баланс, у чему ћеш да дозволиш, колико ћеш да дозволиш и до кад.

Пре људи од свештеника желе да створе гуруа него што свештеник жели то да буде. А постоји и друга крајност, где свештеник препушта апсолутно све. То сам приметио. Значи, говоре им да poste како хоће, како хоће да раде. Па добро, он ће да уради како хоће, али само шта је корисно и добро, то је питање. Да ли је то што он хоће корисно или није корисно? И да га ти научиш да више жели оно што је корисно него што није корисно за њега.

За смрт и за живот ми морамо добровољно да се одредимо. Царство небеско ми прихватамо добровољно. Сад, што смо мало неспремни па се још увек трудимо, и што нас бију, то је друга ствар. Па нек нас бију, ко и колико хоће. Наше је да имамо жељу и да се трудимо, а они нек бију.

У време пандемије, затварања, читаве ове ситуације у свету данас, шта најчешће говорите људима који дођу?

Шта је потребно једном хришћанском човеку данас? Да буде спреман да умре. Хришћанин који није спреман да умре, има увек да се прилагођава светском поретку, да се мучи и да пати. Кад кажем да умре, значи да умре и физички, а да сачува морал и оно у шта верује. Да умре за Бога, за истину. По мени, у последњих пола године, годину, настао је период када ће оно што нисмо претходних двадесет година схватили, научили, сада ће живот да убрза и да нас научи. Докле год водимо рачуна о томе колико ћемо дуго да живимо, колико ћемо дуго да будемо здрави, да ли нас трују, да ли нас затварају... Шта ме брига ако ме затворе, па шта ме брига и ако ме ко прати и ако ме чипују, ако се ја не плашим Бога? Колико пута знам да је Бог поред мене и да ме види – и ја погрешим, урадим глупост. Цео духовни живот мени служи да ми Бог буде важнији и више да ме од Бога буде срамота него од људи. Онда ћу да знам да сам нешто учинио од себе. Онда ће то да ми буде кочница да мање чиним лоше него што чиним. А овако, од људи, могу увек и да се сакријем.

За смрт и за живот ми морамо добровољно да се одредимо. Царство небеско ми прихватамо добровољно. Сад, што смо мало неспремни па се још увек трудимо, и што нас бију, то је друга ствар. Па нек нас бију, ко и колико хоће. Наше је да имамо жељу и да се трудимо, а они нек бију. ■

Душица Крафт

СВЕДОЧАНСТВО СВЕТОГОРСКЕ СЛУЖБЕ У САВРЕМЕНОЈ НЕМАЧКОЈ

Скит Светог Спиридона
у долини Гајлнау

а свом апостолском путу, отелотвореном у самом значењу свога монашког имена Бонифатије (добри посланик науке Христове), древни просветитељ Немаца следио је, приликом учвршћивања православне вере међу Францима, Тирингијцима и Саксонцима, духовни путоказ једног од дванаесторице апостола, који почива на простору западне Европе северно од Алпа, Светог апостола Матије. За пренос његових целебних моштију из Свете земље у епископски Трир, лично се потрудила Света и равноапостолна царица Јелена. Једносушни Дух Свете Педесетнице је тако невидљиво слио и одржао у једном животворном духу тројицу посланика вере православне – свете апостоле Матију и Бонифатија и Светог равноапостолног цара Константина, савлађујући омеђене временске просторе, преошћавајући осам векова додиривања, узрастања, страдања и васкрсавања духовног чокота Цркве Христове.

Будни чувар овог светлећег православног источника воде живе на Западу, светогорски старац и схи-архимандрит Василије (Гролимунд), са својом верном братијом и сестринством и својим самоли-твеницима, схи-архимандритом Јустином (Рауером) и монахом Нилом, предано служи светогорску службу, сведочећи посланство цркве онако како га је о њој учио његов духовни отац, Свети Јустин Ћелијски.

Истим једносушним Духом Свете Педесетнице данас дише и отвара се срце вере, како у Скиту Светог Спиридона (под јурисдикцијом Српске православне цркве) у благородној долини речике

Лан, коју данашњи Немци називају Гајлнау, тако и у Испосници Светог Јустина Ћелијског и Богородице Благовести у Унтеруфхаузену, тридесет три километра од гробнице са моштима Светог Бонифатија, које готово тринаест векова предано похрањује бенедиктински манастир Фулди.

Испред манастирске светиње, пред чудотворном иконом Пресвете Богородице – Царице Немачке, где се тајински духовно додирују апостоли Бонифатије и Матија у свечном тренутку сreteња Истока на Западу и Запада на Истоку, светодуховски се сливају језици и народи на једносушну молитву живоме Богу.

Будни чувар овог светлећег православног источника воде живе на Западу, светогорски старац и схи-архимандрит Василије (Гролимунд), са својом верном братијом и сестринством и својим самоли-твеницима, схи-архимандритом Јустином (Рауером) и монахом Нилом, предано служи светогорску службу, сведочећи посланство цркве онако како га је о њој учио његов духовни отац, Свети Јустин Ћелијски.

Ка оваквој цркви богочовечанске вечности, неприкосновено одржавајући онај чврсти светобонифатијевски курс, заједрио је 1964. године млади швајцарски бродар Петер Гролимунд, из луке бенедиктинског манастира Светог Мартина

Фото: www.spyridon-skite.de, www.spc.rs

у Мурију ка православној луци Богословског факултета у Атини. У духовном сабиралишту Атинског теолошког факултета монаха Василија (замонашеног 1968), први пут додирује разгоревајући дух светосавске традиције кроз српске теологе, јеромонахе Атанасија, Амфилохија и Артемија, који тамо бораве на докторским студијама. Духовна искра светосавља, као настављача не само византијско ћирилично-методијевске традиције него и приморске бенедиктинске, и њен општежитељни дух који проду-

жава и негује здраво источно и западно хришћанско наслеђе јединствене цркве првих једанаест векова, разгоревају мисионарски пламен вере, када младог монаха Василија у малу схиму облачи архимандрит Јустин Поповић уочи празника Светог апостола Матије 1971. године. Тако он по благослову Светог Јустина Ђелијског постаје изабрани посленик на Христовом путу, који га је водио преко плодносног мисионарског поља руског богословља, филолошких студија словенских језика и иконописа код Леонида Успенског

на Светосергијевском институту у Паризу (1969–1973), ка даљем духовном узрастању и потпуном предавању своје воље монашком животу на светогорским извориштима спасења, у манастирима Ставроникита и Симонопетра (1975–1985).

Постојани и предани носилац и чувар саборне и јединствене православне баштине, отац Василије је са својом устрајном монашком заједницом, кроз молитвени подвиг жртвене љубави, постао апостол српском народу у расејању и у отаџбини. Овај Божји посланик већ дуже од пола века својим јеванђелским навикама монашког живота уверљиво служи примером и верним и неверним члановима цркве.

У речима добродошлице на веб-сајту Скита Светог Спиридона, стоје следеће речи:

„Наша мала заједница има двадесет година. Ипак смо удостојени да будемо ученици старих монашких отаца пустиња и манастира хришћанског Истока, посебно Свете горе са којом смо духовно тесно повезани. Тако нас носи ток непрекинуте традиције која сеже до извора монаштва и која је небројене генерације трагача натопила

водом живота и довела до освећења. Понизно носимо ово драгоцену благо аутентичног живота у духу у земаљским посудама, али упркос нашој недостојности не желимо да га сачувамо, већ га учинимо доступним другима који трагају. Верујемо да нема потребе да хришћани одлазе у Индију како би про-

нашли живу духовност. Православна црква је сачувала традицију светих отаца и њихово духовно искуство од праисторије хришћанства до данас и још увек их живи аутентично, без обзира на наше бројне људске слабости у којима Дух Свети доказује своју снагу. За нас монаштво значи апсолутно следовање Христу. Узимамо његов крст, боримо се са страстима старог Адама, допуштамо да нас разапињу и умиремо за свет и грех, васкрсавајући и божански живећи са Христом по благодати Светог Духа. Наш задатак је да будемо сведоци Христовог васкрсења и поновног рађања човека кроз Духа Светога у времену потпуног моралног и верског распада и дехристијанизације. Трудимо се да ово сведочанство реализујемо молитвама, богослужењима и својим монашким животом уопште. Будући болно свесни да смо још увек миљама далеко од наших узора, светих отаца, преводимо њихове списе и богослужбене текстове наше цркве како бисмо учинили ово углавном непознато благо доступним широкој публици. Усмереност ка духовном искуству светаца и неисквареном предању цркве спречава нас да склизнемо у субјективну емоционалну драму или чак опасна духовна одступања. Ако сте заинтересовани за наш живот и наш рад, увек сте добродошли да нас посетите, било на црквену службу или разговор уз шољу чаја, било на дужи или краћи боравак код нас, према вашим личним потребама. Ова понуда односи се на православне хришћане који ходочасте у наш скит, на чланове других цркава и заједница који траже дијалог са православљем, као и на све искрене боготражитеље, ма одакле могли да дођу. Срећни смо ако им успут можемо бити одмориште и верујемо да сваки сусрет који је приредио Бог значи духовно богаћење и благослов за обе стране.

Ваши недостојни заступници, игуман Василије и браћа у Христу.”

Наш задатак је да будемо сведоци Христовог васкрсења и поновног рађања човека кроз Духа Светога у времену потпуног моралног и верског распада и дехристијанизације. Трудимо се да ово сведочанство реализујемо молитвама, богослужењима и својим монашким животом уопште.

Проф. др Борислав Каменов

ВАЖНОСТ ЕМПАТИЈЕ У МЕДИЦИНИ

Исповест једног лекара

Емпатију чине
жеља да се
помогне,
способност да
се проникне у
проблем, да се
идентификује
са човеком
и његовим
патњама...

кола нас учи да овладамо вештинама у препознавању болести и њиховом лечењу. Овладавамо великим бројем чињеница, које памтимо са циљем да из своје меморије извадимо најбоље што ће бити од користи за наше пацијенте. Са друге стране, верујемо да је најважније за лекарски позив продрети у суштину патње оболелог, а за то није потребно само механичко препознавање знакова и симптома, већ нешто што се зове препознавање људске душе, што називамо емпатијом. Емпатија би требало да буде ментално и емоционално поистовећење са човеком и његовим патњама, што се у животу каже – ући у његову кожу, а језиком народа разумети човека. Дакле, то је комплексан процес коме нас нико не учи, већ се каже да треба да будемо добри људи. За лекара то значи више од љубазног поздрава и лепе речи, који су такође важни, али не и довољни за успех у постављању дијагнозе и лечењу.

За остварење емпатије није довољна само воља да се пренесе љубав према човеку, те да се он мотивише у лечењу, него пре свега препознавање самог себе, односно откривање Бога у себи који ће нас усмеравати и довести до спознања истине о патњи човека. Емпатија нам дакле омогућава, уколико смо успели да је изградимо, да препознамо људске патње интегрално од почетка до краја, а не само у сегменту. Њу чине жеља да се помогне, способност да се проникне у проблем, да се идентификује са човеком и његовим патњама, то је љубав према човеку онаква коју Бог има, то је интегрална снага личности да себе

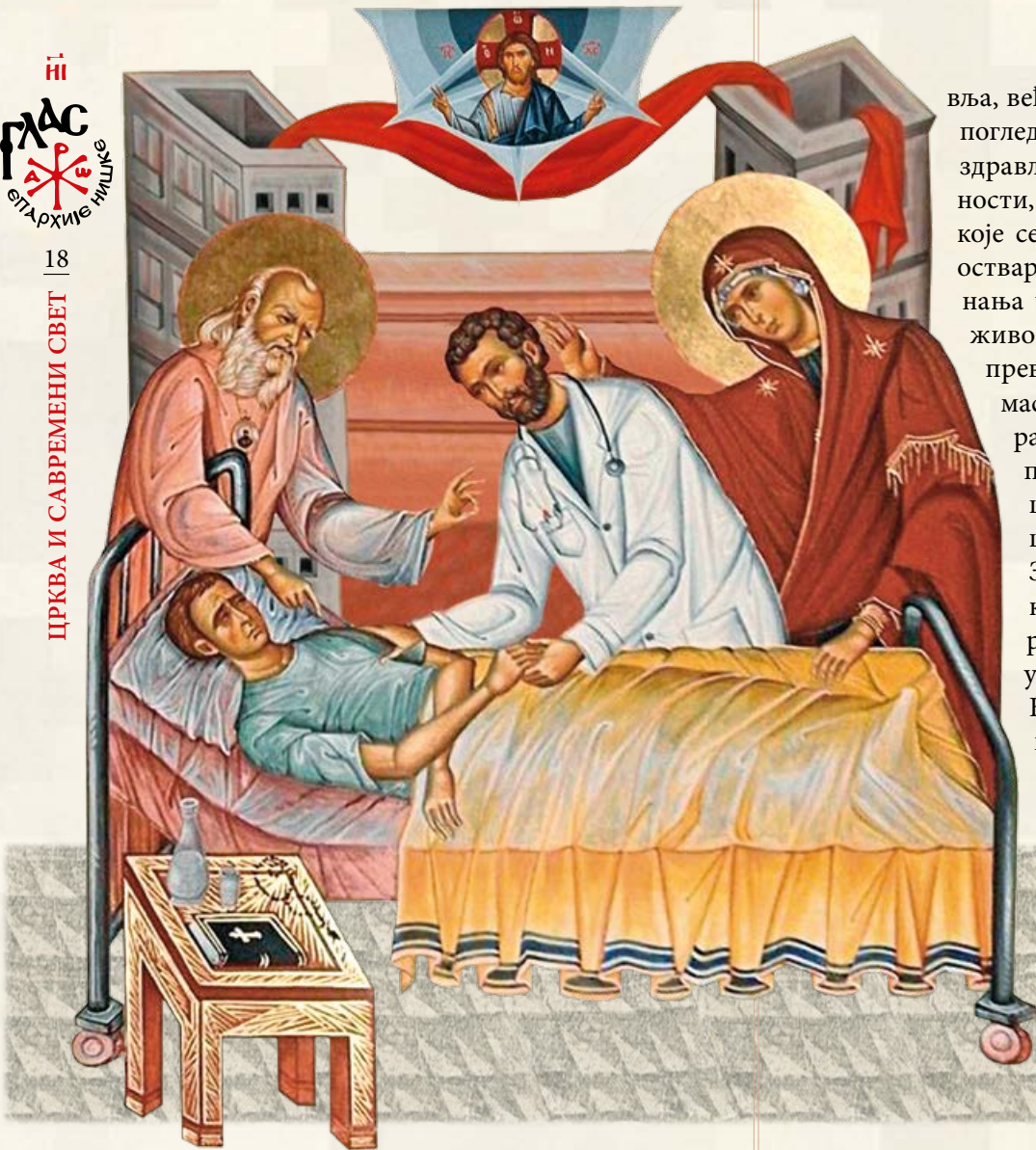
Аутор је имунолог, некадашњи директор Клиничког центра у Нишу и универзитетски професор у пензији.

стави у службу живота, а да му онда знање пружи материјалну основу да реализује свој идеал да буде изасланик Бога у лечењу људи.

Некада људи не могу да дефинишу свој проблем, у чему им помаже савремена организација медицине, где се дијагнозе постављају на основу знакова и симптома, па неко има једну, неко две, а неко пет дијагноза, иако се углавном ради о једном процесу. Фрагментисање болести на дијагнозе онемогућава да се проблем интегрално препозна, па и сами болесници мисле да болују од више болести. Тако ће нам они испричити причу у коју су их увеле различите специјалности, па ће њихова логика следити објашњења која су добили од лекара, а њихова властита перцепција проблема ће пасти у засенак. Због тога је неопходна вештина невербалне комуникације, односно да се разуме оно што је између редова, како би се сазнала права истина. Научени смо да читамо резултате, који су свакако значајни, али без продирања у људску душу, њихова употребљивост ће бити минимализована.

Емпатија свакако подразумева емоцију, а за њу се често каже да није објективна, па се зато као најбољи лек против мешања емоција прописују протоколи које није направио одређени лекар, већ одговарајући ауторитети који су се договорили да је то најбоље за све људе који болују од дате болести без изузетка. Са друге стране се каже да се људи генетски међу собом разликују и да два рођена брата нису иста, чак ни када се ради о једнојајчаним близанцима. Јављају се и теорије о индивидуализованом приступу

... то је љубав према човеку онаква коју Бог има, то је интегрална снага личности да себе стави у службу живота, а да му онда знање пружи материјалну основу да реализује свој идеал да буде изасланик Бога у лечењу људи.

болестима, који је генетски детерминисан, што је добро али не и идеално, јер фактори окружења могу да промене испољавање гена, а самим тим и различито реаговање организма. Значи и ту је лек позитивна емпатија која омогућава да разумемо биолошке процесе и да постанемо видовити у смислу разумевања куда иду регуларни системи организма и како се може кориговати,

Не да се описати фасцинација пацијента када схвати да сте му прочитали душу, а не само протумачили резултате, и онда вам он бескрајно верује и има вољу да испоштује све савете које сте му дали.

а тиме и превенирати развој болести. Дакле, тако се ствара могућност промоције здравља, а не само лечења знакова и симптома, а тиме и испуњење дефиниције здравља у којој се каже да је здравље не само одсуство знакова и симптома болести, већ комплетно благостање организма у биолошком, социјалном, економском, емотивном и сваком другом смислу. Дакле, и ту није исто за свакога, јер сви ми немамо исте вредности, а и да их имамо, различито их доживљавамо. То би значило да је емпатија одлучујући фактор, не само за препознавање болести, њихово лечење, унапређење здра-

вља, већ и у сферама које на први поглед превазилазе разумевање здравља, а тичу се виших вредности, попут среће, љубави, наде, које се на тај начин интегрално остварују. Чини ми се да нека сазнања у науци преспоро улазе у живот због догми које се тешко превазилазе. Живот је широка масовна појава и он се може разумети само ако су код појединца присутне највише људске вредности као што су љубав, вера и нада. Заправо љубав према човеку, људска емпатија, најдиректније доприноси да се увећа вера и учврсти нада. Не да се описати фасцинација пацијента када схвати да сте му прочитали душу, а не само протумачили резултате, и онда вам он бескрајно верује и има вољу да испоштује све савете које сте му дали. Рекао бих да је Бог проговорио у нама и направио не шаблонску, већ личну комуникацију, не само лекара са пацијентом, већ и

човека у лекару са човеком у пацијенту. Место веровања у остваривању емпатије је, рекло би се, централно. Способност емпатије је Богом дана и без ње се не може бити лекар, ма колико ко познавао медицину. Медицина без емпатије је медицина без душе. Са друге стране, вера тренира развој емпатије, а самим тиме и квалитетније разумевање проблема човека. Наука и вера су две врхунске вредности људског рода, за које се понекад чини да су у конфликту. Међутим, духовне вредности које развија религија и наука не искључују једна другу. Напротив, оне дају богатство, пре свега у хуманизовању научних резултата, дају могућност онемо ко разуме науку, али и људску душу да најбрже продре у реални живот, у превенцију болести, унапређење здравља, али и унапређење љубави, среће, вере и наде. ■

Рекао бих да је Бог проговорио у нама и направио не шаблонску, већ личну комуникацију, не само лекара са пацијентом, већ и човека у лекару са човеком у пацијенту.

Митрополит Николај Месогејски

ЦРКВА НЕ МОЖЕ ДА ИСТУПИ СА БАРЈАКОМ АНТИВАКЦИНАШТВА

Поштовање према јавном здрављу јесте кључни моменат где хришћанска етика треба да пружи потпору. Нису, дакле, важна само подозрења која се много пута јављају у нама, од којих свакако нека јесу оправдана. Не треба да будемо подозриви, треба да научимо да имамо поверења. Не да будемо наивни, али да не будемо ни подозриви.

Црква свакако није научна организација, нити има лабораторије за испитивање разних вакцина, нити је то њена надлежност. Она има сасвим другачију улогу и другачију перспективу. Али је било потребно, како би се чула и њена реч, да буде обавештена. Овај труд и рад на томе препуштен је Комисији за биоетику. Истраживали смо, покушавајући да добијемо одговор на читав низ питања, као што су: шта је то вакцина која садржи МРНА, по чему се она разликује од других, класичних вакцина, како она утиче на ДНК, шта је то колективни имунитет, како ће се вршити избор вакцина, да ли постоји фамозни „чип“ и има ли научног оправдања за мишљење о томе. Дужан сам да се осврнем овде, будући да је и у верским круговима било говора о оваквом начину контроле, да на основу истраживања још увек не постоји адекватна технологија за уградњу чипова. Свакако, највећи „чип“ који имамо у својим рукама јесте мобилни телефон, тако да ништа друго није ни потребно. Контрола може лакше да се врши на тај начин неголи неком начестичом која би уз помоћ вакцине ушла у наше тело.

Како се остварује праћење, које су последице, шта би надаље могло да се дешава злоупотребом могућности које пружа дигитална технологија, шта мислити о глобалној антивакцинашкој реакцији итд. – то су била најосновнија питања која смо ми покушали, колико је до нашег знања и колико смо схватили објашњења од стране научника, да представимо Светом синоду, како би они сагледали да ли је уопште потребна нека њихова одлука. Ми смо, укратко, предложили следеће: Пре свега мислимо да је неопходно указати потпуно поверење научној заједници. Позвали смо научнике да чујемо њихово мишљење с поверењем и донели смо закључак да тај проблем није теолошки, догматски нити црквени, већ чисто научни, као и проблем политике здравља. Сходно томе, наш предлог је био да црква не може да иступи са барјаком антивакцинаштва. Осим тога, није препоручљиво, због проблема на које су људи осетљиви, нуспојава и свега осталог што лебди ваздуху и узнемирава их, ни да црква иступа у кампањи за вакцинацију. Најбоље би било да то слободно препусти савести људи, како би свако у своје име заузео став.

Поштовање према јавном здрављу јесте кључни моменат где хришћанска етика треба да пружи потпору. Нису, дакле, важна само подозрења која се много пута јављају у нама, од којих свакако нека јесу оправдана. Не треба да будемо подозриви, треба да научимо да имамо поверења. Не да будемо наивни, али да не будемо ни подозриви. Потребно је указати поверење онима који имају стручно знање и смирено прихвати-ти њихове предлоге. Постављали смо питања стручњацима, епидемиолозима, исто тако и генетичарима, како бисмо дошли до закључка и како бисмо то представили Синоду. Дакле, један је закључак да све то није у надлежности Синода, да је то чисто научни проблем, други

– да смо дужни исказати поверење научном свету, који је за та питања надлежан, а трећи – да не поларизујемо целу ситуацију својим протестима. А будући да је народ изложен разним узнемирањима које му стварају сумње, остали смо суздржани и у погледу обавезног вакцинисања. На крају није ни било потребе за већим трудом, будући да на први поглед, на основу реченог од стране Светске здравствене организације, вакцинација није обавезна. ■

Из говора у име Одбора за биоетику Грчке цркве на онлајн састанку о пандемији Ковид-19, који су организовале митрополије Неапољска и Ставропољска 24. јануара 2021.

Преузето са сајта: Romfea.gr

Превео: протојереј Дејан Јовановић

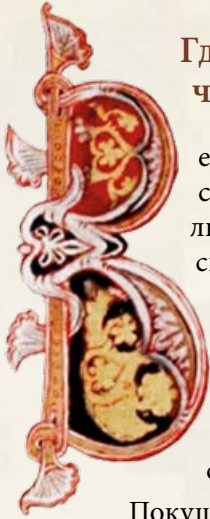
19

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Тијана Петковић

ТРАНС ХУМАНИЗАМ

Где је граница слободе човековог деловања?

еома често се у медијима сусрећемо са терминима попут вештачке интелигенције, генетског инжењеринга, сингуларности, трансхуманизма, и прва асоцијација су нам филмови научне фантастике и далека будућност са летећим аутомобилима. Да ли нам напредне технологије уливају страх и да ли је тај страх оправдан?

Покушај дефинисања трансхуманизма изгледао би овако: то је покрет чији је циљ да трансформише човечанство унапређујући људску интелигенцију, физичку способност и наша чула путем технологије. Помаже нам да превазиђемо наше биолошке границе. Јакоб Шацер, професор теологије и етике, наводи три главна таласа трансхуманизма: (1) морфолошка слобода да се променимо, (2) употреба проширене стварности за спајање физичког и дигиталног света и (3) тежња ка вештачкој интелигенцији да би се коначно у потпуности превазишла наша људска ограничења. Како можемо ми да понудимо једну смирену критику трансхуманизма засновану на разумевању да технологија може да нам користи за љубав према Богу и ближњем? Првенствено морамо мислити о томе да иза трансхуманизма стоји човечанство које је сломљено, а које има велики и истински потенцијал. Ми јесмо падом изгубили одређене карактеристике и могућности, али смо и даље по икони и подобју Божијем створени.

Наше системе вредности данас формира хришћанска традиција; па чак то видимо и у глобализованом и плуралистичком свету. Наша религија је у суштини пријатељски наклоњена технолошком напретку. Све иновације које помажу

Ауторка је студенткиња докторских студија на Универзитету Еберхард Карлс у Тибингену. Претходно је била на истраживањима на Универзитетима у Ерлангену и Женеви, а основне и мастер студије завршила на Православном богословском факултету у Београду.

људима и ублажавају патњу су знаци Царства Божијег; стога, ако инжењерство служи у ове сврхе, оно чини значајне и одговорне промене. Одговорност је наша дужност према некоме или нечему, али то није једносмерна улица; то је релационо. Индивидуална одговорност усредсређена је на то да појединце сматрамо одговорним за своје поступке, а односна одговорност је када своју намеру преусмеримо на оно што градимо у односима са другима и на начин на који градимо одређене моралне поретке. Наша одговорност није ограничена на овоземаљски свет, као што ми никад не престајемо да трагамо за трансцендентним – за Богом, тако имамо и одговорност према њему.

Иако једна група људи сматра да Бог и технологија немају додирних тачака, други покушавају да успоставе везу. Последњих деценија идеја обожења (*Θεωσις*) није присутна само у Православној цркви, већ и све више међу католичким и протестантским теолозима. Они покушавају, преиспитивањем списа, да пронађу нови увид у тврдњу да Бог намерава трансформацију човечанства, тврдећи да само речи попут *θεοσις* или *обожење* могу у потпуности да обухвате радикалну природу обећања хришћанства. С друге стране, технологије за људско усавршавање развиле су нове начине манипулације људским телима, продужавајући наш животни век. Постоји ли веза између ове две идеје? Да ли је ово случајност или постоји дубља веза између актуализације идеје обожења и окретања технологије ка људском усавршавању?

Иринеј Лионски је био један од првих хришћанских теолога који је истражио значење цитата из Постања (1. 26) које имплицира да су људи створени по икони и

Наша религија је у суштини пријатељски наклоњена технолошком напретку. Све иновације које помажу људима и ублажавају патњу су знаци Царства Божијег; стога, ако инжењерство служи у ове сврхе, оно чини значајне и одговорне промене.

подобiju Boжjem. Он напомиње да је *Бої себе учинио човеком, да би човек могао постојати Бої*. Иринеј такође сматра да је човечанство у почетку било инфантилно и да мора бити довршено кулминацијом креативног процеса који је закључен у Христу.

Стога, можемо закључити да се човечанство налази на путу трансформације од нашег садашњег непотпуног облика, до славног, трансцендентног и вечног. За Иринеја спасење није само пут ка Богу, већ је то и процес којим ми постајемо

За Иринеја спасење није само пут ка Богу, већ је то и процес којим ми постајемо попут Бога.

попут Бога. У наредним вековима су теолози то исто понављали, наглашавајући суштину да је Бог сишао до крајње границе нашег палог стања, чак и до смрти, да би људима омогућио пут успона и неограничене видике сједињења створених бића са божанским.

(и могућност) да постану слични Богу, они представљају два антитетична начина опонашања Бога, наиме, прометејски и „тројични” начин. У првом случају, Бог је имплицитно замишљен као суверени (егоистички) Бог; у другом случају, Бог је првенствено љубав, Бог који је повезан са Заветом, Бог који даје себе за свет. Такође, трансхуманисти желе да побегну од својих тела и да превазиђу ограничења, али мржња према телу није својствена хришћанима. Христос је постао попут нас да би нас спасао. Бежањем од тела, негирамо и Онога који је узео тело да нас спаси.

Тврди се да се трансхуманизму морамо одупирати, јер он тривијализује и људску величину (достојанство) и неискорењиво зло. Међутим, томе се може одупрети само ако се обнови пуноправна концепција и пракса хришћанске трансформације, у којој и Бог и људи делују као агенти. То подразумева да се одређеним дубоко укорјењеним предрасудама треба супротставити у

Често се данас питање трансхуманизма и Бога намеће као одговор на изазов постављен данашњој технологији да се „игра Бога”. Питајући Марка Волкера, канадско-америчког филозофа, у ком правцу и докле ми треба да тежимо савршености, одговорио је да би требало да тежимо томе да постанемо што више боголики. Коначно стање трансформације се описује као стање боголикости, где Реј Курцвајл, амерички иноватор, футуриста и трансхуманиста, наводи да једном када материју и енергију у универзуму заситимо интелигенцијом, она ће се пробудити, постати свесна и узвишена и то је најсличније Богу што он може да замисли. Наравно да се овде говори о далекој будућности. Као што теолози спомињу есхатологију, тако и трансхуманизам говори о боголиком стању будућности, које се далеко разликује од стварности.

Иако и трансхуманизам и хришћански теозис могу претпоставити идеју да људи имају позив

филозофији и теологији. Ми смо увек на путу трансформације, не можемо знати да ли овај пут на крају води потомцима који не старе и који су превазишли потребе наше биологије. Али готово је сигурно да ћемо се и ми и наши потомци кретати ка неким трансформацијама. Тешко је на том путу конкретно одлучивати шта је божанско, а шта људско деловање. Од изузетне је важности наћи ту линију и границу која би нам омогућила баланс да никад не заборавимо стихове Писма: *Све ми је дозвољено, али све не користим* (1. Кор 6. 12). ■

У наредним вековима су теолози то исто понављали, наглашавајући суштину да је Бог сишао до крајње границе нашег палог стања, чак и до смрти, да би људима омогућио пут успона и неограничене видике сједињења створених бића са божанским.

Робин Фримен

ЈЕДНИМ УСТИМА И ЈЕДНИМ СРЦЕМ: ХОРСКО ПЕВАЊЕ КАО ОТЕЛОТВОРЕНА ЕКЛИСИОЛОГИЈА

еклисијалној важности црквених сабрања и чинова у којима учествује заједница разматра се од новозаветних времена, али ова тема у двадесетом веку задобија све већи значај. Свети Павле је истакао важност Евхаристије за сједињење хришћана у једно тело:

„Јер један је хлеб, једно смо тело многи, пошто се сви од једнога хлеба причешћујемо” (1. Кор. 10. 17). У двадесетом веку, неколико православних и римокатоличких теолога позивали су се на ове Павлове речи како би нагласили средишњи значај Евхаристије у конституисању цркве. Руски теолог Николај Афанасјев сковао је и развио појам „евхаристијска еклисиологија”, који је његов ученик

Александар Шмеман развио даље, а Јован Зизиулас критички сагледао у свом делу *Биће као заједница*.

Далеко мање се дискутовало о улози музике у литургијској заједници, иако је она присутна у практично свим православним литургијским сабрањима, као и у службама већине других хришћанских традиција. Сам текст православне литургије упућује на то да је појање један црквени чин. Најраније од Кодекса Барберини из касног осмог века, служитељ литургије, како Василијеве тако и Златоустог, пре Молитве Господње изговара: „Да једним устима и једним срцем славимо и певамо пречасно и величанствено име твоје...” Ова иста фраза јавља се и у једном од списа Светог Василија Великог из четвртог века. У писму свештеницима Неокесарије, Василије описује појање у цркви

током службе бдења. Он износи своје утиске, пишући како верници, „након ноћи проведене у разноврсном псалмопојању, молећи се у интервалима како дан почиње да свиће, сви заједно, као једним устима и једним срцем, узносе песму исповедања Господу, приносећи свако свој израз покајања”.

Литургијско певање се, стога, не може свести само на обичан украс или пратњу литургијским текстовима и радњама. Стварање групне музике је нешто што суштински припада црквеном сабрању; оно је чин заједништва.

Ауторка је музички директор (диригент) у Православној богословској семинарији Светог Владимира у Њујорку.

Извор: Journal of the International Society for Orthodox Church Music Vol. 4 (1).

Приредио и превео: И. Ж.

Како показују научна открића о друштвеним и биолошким последицама групног певања, речи из овог писма Светог Василија и из Божанствене литургије, које описују вернике сједињене *једним устима и једним срцем*, значе више од реторике или поезије. Певање заиста мења појединца и утиче на то како се он односи према онима око себе, стварајући заједницу и негујући осећања припадности и блискости са другима. То сједињење настаје на звуковном, друштвеном, чак и на психолошком нивоу. Певачи постају сједињени својим дисањем, откуцајима својих срца, радом својих неурона. Литургијско певање се, стога, не може свести само на обичан украс или пратњу литургијским текстовима и радњама. Стварање групне музике пре је нешто што суштински припада црквеном сабрању; оно је чин заједништва. Није случајно што речи литургије истичу јединство верних сталним коришћењем првог лица множине: „Господу се помолимо... Певамо те, благосиљамо те, благодаримо ти, Господе...”

Све ово има значајне пастирске импликације при одлучивању коме треба допустити да учествује. Ако је литургијско певање интегрални елемент црквених сабрања, тада свима – оним најмлађим,

онима који себе сматрају немужикалним, болесни-ма, осамдесетогодишњацима, неписменима, они-ма са израженим потешкоћама у схватању, као и школованим музичарима – треба омогућити уче-шће. У тренуцима заједничког слављења Бога, важније је да читава заједница учествује неголи да се пева лепо, јер свачији допринос треба сматрати суштинским. Треба обратити пажњу на пастирске импликације искључивања људи из хора. Свако ко је руководио црквеним хором вероватно је осетио напетост између инклузивности и квалитета из-вођења, између примања свакога ко има жељу да пева и одстрањивања неких како би се постигао чистији тон. Добро изведено певање свакако се тиче извесног реда. Али сврха углађеног коначног производа мора се пажљиво одмеравати са по-тенцијалном штетом нанетом појединцима, као и колективном штетом која се чини црквеном телу, када се чланови цркве искључују из литургијског певања.

Добар пример је питање учешћа мла-дих. Хоровође које нису искусне у не-говању дечјих гласова могу да осете да не знају како да их обучавају, док други чланови хора можда немају стрпљења да помажу млађим певачи-ма да се ускладе током служби. Ако Православна црква не забрањује ни најмањој деци да примају свете тајне крштења и Евхаристије, чиме би се могло оправдати њихово искључи-вање из црквеног чина певања? Зар не

треба радије то учешће у литургијском певању схватити као животни део дететовог верског образовања и духовног формирања? Друга гру-па о којој треба распра-вити јесу старије особе. Учешће у црквеном певању за њих је посеб-но значајно, из психолошких и со-цијалних разлога.

Ако би хоровођа одлучио да омо-гући приступ свим члановима паро-хије, како би то било најбоље спр-овести? Један популаран начин је ос-нивање хорова за различите узрастне групе, што би омогућило хоровођи да се на специфичан начин посве-ти развоју гласова свих учесника. С једне стране, тиме се олакшава из-бор репертоара и стратегија учења, док с друге стране то укида потен-цијално богате односе који настају формирањем једне заједнице свих узраста. Такви хорови оснажују разумевање и поштовање између старосних доба. Старији певачи у улози неформалних учитеља стичу

осећање корисности док певају заједно са децом. Када деца контактирају са певачима вишег ступња зрелости и искуства, расте потенцијал њиховог музичког развоја. Деца уче и практикују своју веру када служе заједно са одраслима.

Музички избори, попут стила или тежине репер-тоара, или чак логистичке препреке, попут немо-гућности читања нота или физичке неспособности успињања уз степенице, могу некога да отпишу чак и када хоровођа то не намерава. Ако је литур-гијска музика један црквени чин, онда црква сноси етичку одговорност да испита како у њој постојећи обичаји и принципи ограничавају приступ музич-ком учествовању. Свака парохија има своју посеб-ну културу певања, тако да процес прихватања нових чланова такође може представљати изазов. Заједнице по природи имају одређене границе; људи су или унутар или изван њих. Ова друштве-

на појава је у супротности са концептом прихва-тања (гостољубља), што је библијски императив и у Старом и у Новом завету. Како би изгледало понудити безусловну музичку добродошлицу сви-ма који дођу? Да ли музички репертоар и групно певање нуде вишеструке начине укључивања за људе којима нису блиска поједина музичка знања? Похађајући службе, нови чланови могу осетити и недостатак музике која би њима била блиска.

Ово нису питања само за диригента или водеће певаче. Ако је извођење литургијске музике цркве-на делатност, тада је то у једнакој мери пастирско колико и музичко питање. Пастери који разумеју црквену важност музике могу трагати за новим начинима њеног подржавања и неговања. Они могу охрабривати чланове парохије да се укључе у хор, а могу подстицати и даље образовање својих диригената и њихових сарадника. То би значило да они виде певање не само као литургијски украс, већ као светотајински чин по себи, манифестацију самог тела Христовог. ■

Ако је извођење литургијске музике црквена делатност, тада је то у једнакој мери пастирско колико и музичко питање. Пастери који разумеју црквену важност музике могу трагати за новим начинима њеног подржавања и неговања.

ПАРОХИЈА ЗАПЛАЊСКА

арохија заплањска простире се јужно од Ниша на 325 километара квадратних, обухватајући чак 36 села у три општине (Гаџин Хан, Бабушница и Власотинце). Формирана је 2015. године, спајањем три већ простране парохије, чија су седишта била у селима Горњи Барбеш, Горњи Душник и Велики Крчимир. Иако пут од Новог Села до Горњег Присјана – краја на крај ове парохије – износи пуних 70 километара, пре само неколико година парохија се нашла пред гашењем и припајањем њених делова суседним административним јединицама. Томе је допринео дугогодишњи демографски пад у овом крају, развојна запуштеност и отуђеност малобројних мештана од црквеног живота у неколико ранијих генерација.

Претходном пароху заплањском, јереју Драгану Станковићу, припадају заслуге за организацију подизања Храма Свете Петке у Мариној Кутини. Ту је, с обзиром на близину овог села општинском центру Гаџин Хан, премештено седиште новоосноване Заплањске парохије. Права обнова њеног духовног, социјалног и културног живота настаје почетком 2020. године, доласком на службу новог пароха заплањског, јереја Душана Јанковића.

**Парохија
заплањска
простире
се јужно од
Ниша на 325
километара
квадратних,
обухватајући
чак 36 села у три
општине (Гаџин
Хан, Бабушница
и Власотинце).
Формирана је
2015. године,
спајањем три
већ простране
парохије, чија
су седишта
била у селима
Горњи Барбеш,
Горњи Душник
и Велики
Крчимир.**

Одрастао у тешким материјалним условима у Бојнику, Душан је још у раним годинама основне школе одлучио да упише богословију. Школован у генерацији пре увођења верске наставе, припремао се за богослова у манастирима, најпре код чувеног духовника оца Илије у околини Ниша, а касније, током многих распуста, у Манастиру Сопоћани. Жив карактер и ведар дух, склон дечачким несташлукима, приморао га је да другу половину школовања у богословији настави као ванредни ученик. Током година зарађивао је за живот и за даље испите тешким физичким радом, најпре у грађевини (где је прешао степене од мајстора до шефа градилишта), а потом и у војсци. Склапање брака и рођење сина подстакло га је да, по благослову Епископа нишког г. Арсенија, доврши школовање у богословији 2019. године, када је са одличним успехом положио матурске испите и ставио се на располагање потребама свештеничке службе у Епархији нишкој. Почетком календарске 2020. године, Душан Јанковић је рукоположен и постављен на службу у парохији за коју

нико од свештеника није био заинтересован. Са својом супругом и тромесечним сином доселио се у Гаџин Хан и од првих дана се посветио изградњи „живе цркве”. То је значило труд на успостављању доброг односа са тамошњим становништвом, искрено поштовање и жеља да се тим људима пружи свесредна пастирска брига.

Народ заплањског краја упознао је свог новог свештеника најпре по добротворним активностима. Преко отвореног фејсбук-профила „Парохија заплањска”, отац Душан је позвао да му доставе податке о породицама овог краја које су на било који начин угрожене. Већ након првог обиласка парохије упознао је велики број људи који живе у крајње тешким условима, младих који не могу да прехране своју децу и старих којима нема ко да пружи основну негу. Већ у фебруару и марту 2020. године, Парохија заплањска постала је матица преко које се може доставити помоћ потребитима у одећи, обући и храни. Настанак пандемије и проглашење ванредног стања убрзо су довели до ситуације у којој је једино парох могао слободно да се креће и обилази оне којима је то

**Права обнова
њеног духовног,
социјалног
и културног
живота настаје
почетком
2020. године,
доласком
на службу
новог пароха
заплањског,
јереја Душана
Јанковића.**

Посебна пажња у пастирском раду пароха заплањског посвећена је контакту са младим људима. Многе од њих, који раније нису имали никакав појам о цркви, он је почео да окупља и удружује у заједничке акције.

било неопходно. За првих годину дана више од сто породица добило је помоћ и подршку своје цркве. Брачним паровима којима се родило дете уручена су на дар скромна новчана средства из оскудног буџета црквене општине, али им је више од тога значила пажња коју им је нови парох указао. Након несреће у Доњем Душнику, где је једној породици кућа страдала у пожару, Парохија заплањска организовала је добротворну акцију у којој је сакупљен значајан износ у новцу и грађевинском материјалу.

Сврха присуства парохије на друштвеним мрежама је презентовање свеукупног парохијског живота, стално позивање на помоћ потребитим породицама, презентовање заплањског краја и његових духовних блага, као и повезивање са људима широм света чије се порекло

налази овде. Током ванредног стања, парох Душан се свакога дана у вечерњим сатима обраћао својим парохијанима путем видео-укључења, преносећи им речи утехе, охрабрења, као и свима приступачне верске поуке. Данас о овом профилу брине осморо администратора, а свакодневне прилоге на њему прати чак шест хиљада људи. После нешто више од годину дана ангажовања, двојица администратора, Милан Стевановић и Душан Симић, учитали су све цркве у Парохији заплањској на Google мапе, где је омогућена виртуелна посета и разгледање цркава под углом од 360 степени.

Посебна пажња у пастирском раду пароха заплањског посвећена је контакту са младим људима. Многе од њих, који раније нису имали никакав појам о цркви, он је почео да окупља и удружује у заједничке акције. Неки од њих били су социјално проблематични, притиснути осећајем бесмисла, склони чак и прављењу нереда око црквених по-

седа у својим местима. Са једном таквом групом младих у селу Гркиња, отац Душан је организовао акцију сређивања дворишта цркве. Будући да је он лично предузео највећи део посла, успео је да придобије њихову пажњу и поштовање. Бројни су случајеви успостављања пријатељства са младима који су пореклом из заплањског краја и још увек радо посећују места из којих су потекли. Двојица талентованих момака из села Доњи Барбеш добила су подршку новог пароха да и сами нешто учине за цркву у свом завичају. Њима припада велики део заслуга за подизање новог прохромског крста у Доњем Барбешу.

У првој години парохијске службе, отац Душан Јанковић покренуо је следеће пројекте: завршетак радова на Храму Светог апостола Томе у Горњем Драговљу, почетак радова на темељу храма у Со-

потници, почетак обнове Храма Светих архангела у Ђелијама, замена пода у Цркви Светог Николе у Горњем Душнику, електрификација Цркве Светог Георгија у Горњем Барбешу, видео-надзор, озвучење и изградња летњиковца у Цркви Свете Петке у Мариној Кутини, видео-надзор у Цркви Успења у Гркињи, одржавање дворишта у свих тринаест

активних храмова у парохији, замена старих дрвених новим, прохромским крстовима у Доњем Барбешу (четири метра висине) и Доњем Душнику. У селу Доњи Барбеш након двадесет седам година обновљене су литије, које се одржавају још и у Гацином Хану, Доњем Душнику, Горњем Драговљу, Сопотници, Горњем Барбешу, Шебету, Мариној Кутини, Гркињи, Великом Вртопу и Ђелијама. Црквена општина покренула је пројекат набавке малих звона за литије у сваком селу у

којем се оне одржавају. Поједини храмови, у Мариној Кутини (пре неколико година), Горњем Драгољу (2020. године) и Доњем Барбешу (2021), добили су нова звона, прва након оних које је краљ Милан далеке 1889. поклањао црквама заплањског краја.

Парох заплањски држи редовна недељна и празнична богослужења у Мариној Кутини, где редовно учествује двадесеторо до тридесеторо људи. Суботом обилази парохију и служи у неком од храмова где постоји могућност за то (најчешће у Горњем Барбешу, Великом Крчмиру, Гркињи, Горњем Душнику). На црквешту у селу Штрбовац, где је некада био Храм Вазнесења из XII века, после много векова служена је прва литургија. Ово село, у којем је донедавно живело свега седморо људи, доживљава праву обнову – сталним повратком тридесеторо мештана. Сви присуствују црквеним службама, које се сада одржавају једном месечно. У Парохији заплањској налази се преко четрдесет

црквешта, највише из византијског периода. У овом крају постоје и остаци римских војних утврђења, која су грађена поред чувеног Војног пута који је ту пролазио. Храм у Великом Крчмиру, који је, према записима, осликан 1168. године, имао је прву велику обнову још у XVII веку.

Парох Душан Јанковић успоставио је одличну сарадњу са председником Општине Гаџин Хан, Милисавом Филиповићем, као и осталим функционерима општинских организација. Ова општина пружа врхунски пример сарадње државних и црквених органа у решавању проблема локалне самоуправе. Носиоци функција редовно се саветују са својим парохом око свих релевантних тема. У обележавању Дечје недеље у Дому културе Гаџин Хан, први пут је учествовао месни свештеник, који је предшколцима и првацима из овог краја у име Црквене општине поделио пакетиће.

Ивица Живковић

Заједничким средствима Општине Гаџин Хан и Парохије заплањске, на Божић 2021. године у Мариној Кутини даровани су празнични пакетићи свој деци Заплања. Том приликом на литургији је присуствовало четири стотине људи са више од стотину деце. Црквена општина је ове године први пут, заједно са Домом културе и Туристичком организацијом, учествовала у организацији традиционалне Богојављенске пихтијаде у селу Гркиња. Крајем школске године, Црквена општина је заједно са Синдикатом полиције и Полицијском станицом Гаџин Хан први пут даривала најбоље ученике у Заплању. Једна од несвакидашњих иницијатива пароха заплањског била је оснивање Пољопривредно-социјалне задруге „Барбеш” у Доњем Барбешу. Педесет одсто капитала ове задруге намењено је у друштвено корисне сврхе у Месној заједници села, а један од циљева је изградња храма на црквешту из давних времена. Већ су из ових средстава постављени прохромски крст, летњиковац и мобилијар за децу, а у плану је и биоскоп на отвореном, као и покривање целог села *wi-fi* зоном.

И поред свакодневних ангажовања, свештеник заплањски Душан Јанковић доступан је двадесет четири сата дневно свакоме у својој парохији. Понекад му стижу и ноћни позиви, а једном је прешао велики пут током ноћи како би причестио болесника на самрти. Просечно му се једна особа дневно јави на исповест и духовне разговоре, разматрајући заједно са својим парохом животне проблеме и ситуације, добијајући духовне савете, упутства, епитимије и благослове, на добро њихових породица и читавог овог краја. ■

Просечно му се једна особа дневно јави на исповест и духовне разговоре, разматрајући заједно са својим парохом животне проблеме и ситуације, добијајући духовне савете, упутства, епитимије и благослове, на добро њихових породица и читавог овог краја.

ВИДОВДАНСКА АКАДЕМИЈА 2021. У НИШУ

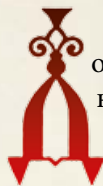
У порти Саборног храма Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу, 25. јуна 2021. године, одржана је традиционална Видовданска академија, са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, а у организацији Управе Саборног храма, Града Ниша, Градске општине Медијана, Команде Копнене војске Србије и Нишке црквене певачке дружине „Бранко”. Видовданска академија отворена је химном *Боже њравде* у извођењу Нишке црквене

певачке дружине „Бранко” и Војног оркестра Копнене војске Републике Србије, којим је дириговао мајор Дејан Ђорђевић. Затим се поздравном беседом обратио Епископ нишки г. Арсеније. Овогодишњи беседник Видовданске академије била је проф. др Наталија Јовановић, деканица Филозофског факултета Универзитета у Нишу. Редовни део академије била је смотра „вitezова знања”, односно ученика генерације основних и средњих школа у Нишу и околини, као и најбољих студената свих факултета Универзитета у Нишу, којима су уручене видовданске награде. Поред најбољих ђака, њихових родитеља и професора, свештенства Епархије нишке и представника градске културне јавности, академији су присуствовали званичници градских, академских и војних институција. Учесници овогодишње Видовданске академије били су: Војни оркестар Копнене војске Републике Србије, Нишка црквена певачка дружина „Бранко”, Дечје-омладински хор „Бранко”, Дечји фолклорни драмски ансамбл „Бранко”, Фолклорно-играчки ансамбл „Бранко”, Црквени хор „Бисери” из Житорађе са младом солисткињом Ксенијом Стојиљковић, као и млади инструменталисти на гитари и фрули. Водитељ програма била је Емилија Радмиловић, наратори Сузана Миловановић и Ивица Џунић, а уредник програма протојереј ставрофор Ненад Микић. ■

Епископ нишки г. Арсеније

МУДРА КНЕЖЕВСКА ГЛАВА ЛАЗАРЕВА

Обро дошли на вече посвећено успомени на славну и свештену косовску жртву наших предака, која је као каква воделница поделила ток историјског постојања нашег народа на време пре и време после Косовског боја. У личности Светог кнеза, у њему као народном поглавару, глави српске државе, управо његовом мудрошћу и његовим примером, наш род је отишао корак даље од свих осталих краљевстава и народа у свом окружењу. Отишао је корак даље од историје и пришао на корак ближе вечности. А избор Светог кнеза био је управо у томе: да историју свога рода освешта смислом, да своје *saga* мери оним вечним *saga*, Царства Божјега, да своје одлуке процењује не политичком, економском или друштвеном коришћу, већ душом својом духоносном. А избор Светог кнеза био је управо у томе: да историју свога рода освешта смислом, да своје *saga* мери оним вечним *saga*, Царства Божјега, да своје одлуке процењује не политичком, економском или друштвеном коришћу, већ душом својом духоносном. Да своје срце учини местом избора, не само личних већ и државних одлука, и да жуди

А избор Светог кнеза био је управо у томе: да историју свога рода освешта смислом, да своје *saga* мери оним вечним *saga*, Царства Божјега, да своје одлуке процењује не политичком, економском или друштвеном коришћу, већ душом својом духоносном.

отелотворењу царства савести и вечне правде својим поступцима, како у лично име, тако и у име народно. И таквом мудрошћу определио је и нераскидиво везао свој народ једном за свагда за политику Царства Божјега, коју ми у цркви знамо под другим именом, као домострој спасења. Да се по тој политици управља и да се њоме међу другим народима препознаје као народ Божји и његов удео на земљи. И таквом одлуком та мудра кнежевска глава постала је местом обитавања Духа Божјега и ума Христовог, а тиме и најскупоценијим благом српскога рода. Косовска жртва зато и данас стално подсећа све нас на неопходност да се делатно одговори на Христову жртву, да се Христова проповед отелотвори у нашим животима. Она нас подсећа да пред Богом

Косовска жртва зато и данас стално подсећа све нас на неопходност да се делатно одговори на Христову жртву, да се Христова проповед отелотвори у нашим животима. Она нас подсећа да пред Богом стојимо и као појединци и као црква, али и као народ, као држава и, у данашње време, као друштво.

стојимо и као појединци и као црква, али и као народ, као држава и, у данашње време, као друштво. Она нас подсећа да пред Богом стојимо и као појединци и као црква, али и као народ, као држава и, у данашње време, као друштво. Она нас подсећа да пред Богом стојимо и као појединци и као црква, али и као народ, као држава и, у данашње време, као друштво.

предака, да се, ослањајући се на њихова плећа, уздигнемо довољно високо да бисмо видели довољно далеко. За овај задатак неопходно је знати да је немогуће променити једну целину набоље ако претходно не порадимо на поправљању њених делова.

Ти делови смо ми сами. Отуда је и могућност за боље друштво управо у нашим рукама. Остаје само да се мудрости за његово назидавање на отачким темељима поучимо од мудре кнежевске главе Лазарева. ■

Проф. др Наталија Јовановић

ТА СЕ БИТКА НИКАДА НЕ ГУБИ

Видовдан – реч је и беседа за себе. Тешко је у српском језику пронаћи и изговорити значајнију реч или реч са толико симболике. Ипак, после свих који су говорили о Видовдану и у његову част, наша је света дужност да чувамо сећање на себе саме, јер Видовдан смо ми. Наши јунаци нису на Косову положили своје животе да бисмо ми, пред целим светом, били у мраку и у страху. Они су на олтару отаџбине, приносећи своју личну жртву, градили обелиск народног бића. Ниједан хришћански народ нема у својој историји оно што имамо ми – Косово и Видовдан. Више од шест векова гледамо у Косово и Метохију као у своје морално огледало, опстајући на балканској ветрометини, градећи своју државност и национални идентитет и надајући се да ће окружење препознати наше сизифовске напоре, а долазеће генерације разумети смисао опстанка на овим просторима.

Више од шест векова гледамо у Косово и Метохију као у своје морално огледало, опстајући на балканској ветрометини, градећи своју државност и национални идентитет и надајући се да ће окружење препознати наше сизифовске напоре, а долазеће генерације разумети смисао опстанка на овим просторима. И не само да није била узалудна жртва Лазарева, жртва Ивана Косанчића,

**Из подвига
косовских
јунака
васкрсао је
српски народ,
народ који
је задужио и
свет својим
страдањем,
народ који
је својим
голготама
изнова
показивао да
је на жртву
увек спреман.**

царице Милице и Милоша Обилића, него је то жртва која је чврсто уграђена у темеље свега што је српско. Косовска голгота није само наша капија ка Небеском царству и наш путоказ ка друштву морала и духовности. Постоје тренуци у историји народа који су прекретница и који постављају неизбрисив траг на културу и целокупни национални карактер. Косово није наше страдалиште, већ је наше светиште, наше чистиште и наш лек. Управо нас је Косово учинило народом који је у част своје државности принео највећу жртву. Неко ће рећи: на Косову је изгинуло све што је било вредно. И јесте. Али се из тог страдања издвојио морални образац којим смо од друштва органске солидарности кренули ка друштву сложене организације. Једино тиме може бити објашњено како смо вековима успели да опстанемо упркос потчињености туђој вери и туђем царству.

Српска народна традиција није историја племена, већ је дубока драма у више чинова. У првом чину цео народ подноси највећу жртву и вида своје ране у српској народној књижевности, чувајући од заборава највише духовне вредности. Грачаница, Студеница, Раваница, Манасија, Високи Дечани, Љубостиња и остале многобројне задужбине Немањића душа су народна и чувар народне тајне. Вишевековно трпљење ткало је нити националног буђења и омогућило обнову српске државности много векова касније. То је изнедрило Карађорђа, Синђелића, Вука и Доситеја. Гршили су и греше сви они који сматрају да су Косово и Видовдан пораз Србије. То је наша победа. То је наша народна и национална величина. То је наше мерило вредности пожртвовања, јер народ који је жртвовао највредније што има, никада не може изгубити. Српски војници су добровољно, причестивши се, кренули у битку са многоструко јачим непријатељем, у борбу за истину и правду Божју, а та се битка никада не губи. Жртвовањем живота наши преци спасили су наша тела и нашу душу, хришћанску, чисту и православну. А ни само тело Лазарево није из-

губљено. Ми смо свето Лазарево тело које чува дух Косовке девојке. Косово је наше свето поље, натопљено крвљу хришћанских великомученика, а Видовдан је наша слава. Видовдан је дан када је васкрсао дух српства. Символ је победе и уздицања. Они који не схватају значај и величину Косова и Видовдана, који желе да га отуђе и омаловаже, само показују и доказују колико су чврсти наши темељи. И то да ли има Срба на нашој светој земљи и колико је нас Срба данас у двадесет првом веку не умањује ни значај ни величину Косова за наш национални идентитет. Сви покушаји поделе Срба на Србе са Косова и оне ван њега јесу бесмислени напори унижавања нашег јединственог националног бића.

Зато на овај свети дан све што је српско дубоко у себи изговара молитву праштања, разумевања,

поштовања и Лазару, те царици Милици, Косачићу Ивану и Милошу. Тешко је описати дубину и значај Видовдана за српски народ. Тешко је говорити, а опет довољно рећи о Видовдану. Толико се тога може казати, а опет само докучити жртва, поука и пример који нам је дат у традицији о Видовдану. Има ли већег богатства у историји једног народа од тога да је врлинама косовских јунака показано како да у себи однесемо победу над собом? Из подвига косовских јунака васкрсао је српски народ, народ који је задужио и свет својим страдањем, народ који је својим голготама изнова показивао да је на жртву увек спреман. Само се надам да је страдања српског народа довољно, јер их је заиста у историји било превише. Надам се да ћемо својим делима, односом према својој околини и свету заслужити своје место међу безброј оних тихих ратника, који су часним и племенитим опхођењем у миру одржали светло које је упаљено на Газиместану 28. јуна 1389. године. Наши су преци тада и од тада гинули за боље место и за себе и за нас. А има ли бољег места од оног на коме ми и наши потомци у миру можемо да се сећамо славе и патимо жртву косовских јунака? Има ли бољег места од оног које су нам они оставили у аманет? Има ли лепшег и бољег места за нас од Србије? За мене – не!

Протојереј Петар Гагулић

ВЕШАЛА НА НИШАВИ 1821.

Поводом 150-годишњице
нишких мученика
Ниш 1971.

Чланак објављен у часопису
Глас Епархије нишке 1971. године, а потом
и као сепарат у самосталном издању аутора,
под иницијалима П.В.Г. Преузимамо текст
у целисти, задржавајући правописна
решења аутора.

НИШКИ МУЧЕНИЦИ:
Митрополит Мелентије, прота Стојан
Поповић, свештеник Ђорђе Цинцарин,
Младен Овчаревић, бакалин, Голуб
Мутавџија, и Радисав Екмешчибаша.

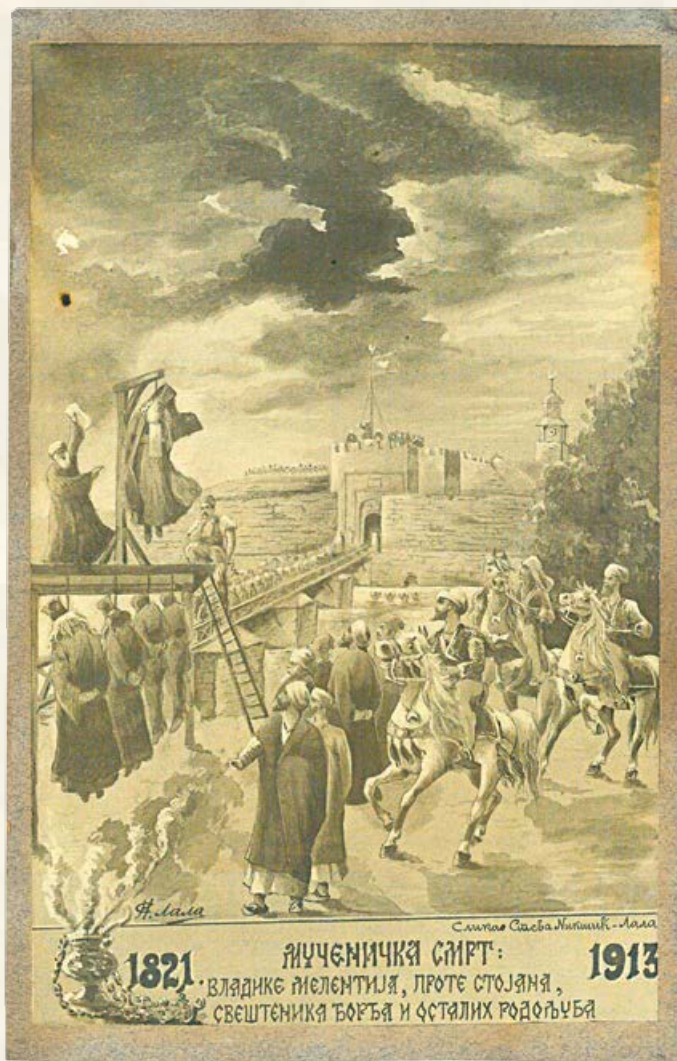
Када је међу Србима нестало последњег деспота, осетили су се наши преци препуштени сами себи. Преко њиховог земљишта прелазиле су и харале разне окупаторске војске, а преко њиховог образа и части шибао је бич срамоте, понижавања и робовања. Живели су најчешће по збеговима у шуми

и планини или у селу и граду без сигурности и у трпљењу. Душе окрвављене и замрачене, вређан је Србин и поругиван на најбестијалнији начин. Вређала га је и понижавала неправда, немилосрђе и ликовање зла.

Борбени потхват, усталаштво и непокорност ропска освајачу плаћани су животима и крвљу. Сваки грумен црнице у Нишу натопљен је врелом народном крвљу. Много има у Нишу живе земље од живе крви људске и од духа њеног. Чудна осећања обузимају човека кад се нађе на овом терену што се везује за град Ниш. И данас, као да се у њему задржала мртва тишина смрти за векове и њихова покољења. Много хиљада људских живота уништено је у Нишу и својим споменицима и својом историјом као да је он симбол чудовишне фабрике

Овај чудни Ниш и његова историја! На њих се не може бацити поглед а да се не падне у размишљање и да се не разигра туга у срцу. У оним аветињским данима изводио је целат свирепе злочине над херојима, који су ницали у њему и борили се за њега, за народ, за слободу, за боље дане.

смрти. Ђаволска машта стварала је и отварала фантастични сценарио смрти у Нишу. Споменици су на тој узаврелој крви људској, на њиховом месту и костима, за дух њихов. Скоро свако место у нашој земљи поред своје историје има по који споменик који се надовезује на његову историју додирујући дубоко судбину места или његовог

човека. Земља је у Нишу, као ретко где, у дејству, мисли су наше у Нишу привезане стално за дејство земље и за споменике на њој. Неодвојиве су наше мисли од земље и споменика. Овај чудни Ниш и његова историја! На њих се не може бацити поглед а да се не падне у размишљање и да се не разигра туга у срцу. У оним аветињским данима изводио је целат свирепе злочине над херојима, који су ницали у њему и борили се за њега, за народ, за слободу, за боље дане. Они су везивали своју судбину за њих. То нису били хероји које је створила машта или легенда. Не. Њих је народ у причу, у стих, у историју урезивао и њихове подвиге и борбу брзо и тачно оцењивао као жртве скупоцене.

Под притиском зла, прихватили су наши људи терет историје и наше будућности на своја плећа, па су свој дух испустили на коце и конопце или

Фото:
Стеван
Никшић
Лала, плакат
штампан
поводом
обележавања
1600 година од
потписивања
Миланског
едикта

под зверским погледима најмника и њиховим рафалима. Често пута није постојао присни однос нити чвршћа повезаност најширих слојева за појам слободе и отаџбине за које се вољно све даје, због тога лични подвиг и многе жртве брижљиво су истицани и чувају се као драгоценост.

У историји града Ниша, само уназад за неколико деценија, наилазимо на многе доживљаје и сценарије сатанске маште у извођењу злочина. Пробијемо се у сећању кроз катакомбе смрти и долазимо до трагичног боја на Чегру 19. маја 1809. и проливања крви наших јунака из које је изникла страшна Теле-кула. Она не застраши наш народ ни у овом делу Србије.

Колективно покретање устанка у ужој Србији, који је поникао у средини морално понижених и политичко-економски подвлашћених, нашао је одјека и у овом најкрвавијем врелу у Нишу и око-

гневу своје псујући своје непријатеље... На једну миљу даље спустисмо се у царство смрти. Да би досадио хајдуцима турски паша беше запалио непрегледне шуме... тако да смо ми кроз три миље путовали кроз пожар... Све даље и даље почиње слика јада и пустоши. Све беше или спаљено или у огњу.”¹

У годинама пред други српски устанак у народу је владала куга и оскудица хране. У Шумадији се тешко рађало и крваво изгревало једно слабачко сунце. Свакодневно убијање знаменитих народних људи уносило је немир код свакога. То није био сан ни илузија. То су људске главе одсечене од тела и набодене на коље. Даноноћно бежање од своје куће и страх од каме дахијске није могао више да се издржи.

У првој половини 1815. године нишка епархија је остала без свога архијереја. Њен митрополит

Стари Ниш, 19. век лини. Мит о масовном покољу и страх од смрти и грозних слика узиданих лобања изгинулих хероја превазиђен је онда када се више није могло дисати од зулума турских јаничара после трагичне 1813. године. Наступиле су неспокојне године када су на бедемима београдске тврђаве висиле главе знаменитих вођа народних, натакнуте на коље. Сенке смрти без прекида кружиле су 1814. и 1815. године по свима пределима поробљене земље Србије. Јер су јаничари, као грабљиве тичурине, жудне плена, крви и меса, изводили свој злочиначки пир. Тих година пролазио је земљом француски дипломата и посланик Хенри Пуквиљи на путу за Јањину, па пише: „...кад пређох Рашку... и приспевши у градић врх вароши, гроза ме обухвати гледајући поврх његових зидова гомилу одсечених глава људских, што их Турци беху ту натакли као трофеје својих победа у рату против Срба. Хиљадама гаврана тужно гракћући ждераху те жалосне остатке, а моји татари одушиваху

Макарије II је преминуо и за собом оставио храм Св. Архангела незавршен. Кирило по милости Божјој патријарх цариградски са Синодом доноси одлуку да се у оне „несрећне прилике” како у одлуци пише, повежу у једну митрополију епархија Нишка и Нишавска, а за њеног митрополита поставише „љубљеног брата и саслужбеника господина Мелентија.”²

Мада је Ниш остао и даље јак војнички центар, ипак наш народ у њему није мировао. Том надчовечанском борбом у Шумадији одушевљавали су се и Нишлије из Ниша и околних места. Нестрпљиви су се уклапали у устанак, па су сами хтели да загазе у бој како би што пре стресли турско ропство и насиље. Митрополит Мелентије налазио се измшћу две ватре. С једне стране

¹ Годишњак Ник. Чупић, књ. II, стр. 276–9.

² Д. Анастасијевић: Преводи из докум. цариград. патријаршије, Богословље за 1933., стр. 109–113.

су били Турци са влашћу која изгледа сарађује са митрополитом и помаже га да отклања препреке које има при управљању епархијом нишком, а с друге стране његови верници, Срби, хоће да се ослободе од Турака. Сви они Срби, емигранти, после несрећне 1813. године, раде у Аустроугарској дипломатским путем код западних царева, краљева и утицајних политичких и војних личности за српску ствар, за ослобођење од Турака. У унутрашњости Србије већ се 1815. године воде борбе оружане између Турака и устаника Срба, међу којима су многи појединци из предела нишких и Ниша.

Митрополит Мелентије знао је за притајено расположење народа своје епархије. Он је у души одушевљени присталица ослобођења од турског ропства у коме се налазио и грчки народ. Он је пак био по рођењу Грк. На њега као духовног старешину српског народа у епархији нишкој надају се у његову помоћ сви они који воде рат на устаничком и дипломатском пољу. Како помоћи српском и тиме и грчком поробљеном народу пред турским властима, које су још биле врло јаке, није било лако. У почетку своје управе епархијом нишком он је био принуђен да игра дволичну политику. Пред турским властима се представљао као пастир Христовог стада који позива народ на ред, мир и покорност. С друге стране потајно је одржавао везе са својом паством и помагао оне

који су водили борбу на војном и дипломатском пољу. Он је одржавао коректне односе са нишким Марашли Али пашом. Кад се 1815. у Куприји налазио Марашли Али паша, са мноштвом турске војске, повео је са собом митрополита нишког Мелентија. Он је по заповести Марашли Али паше послао кнезу Милошу писмо пуно хришћанских поука. Владика је уверавао кнеза Милоша да ће Марашли Али паша бити бољи за народ него што је то био његов претходник. Позива кнеза Милоша да прекине са устанком и да пошаље к њему своје изасланике, а он ће их одвести паши на преговоре. У почетку је кнез Милош придавао важност овом посредовању митрополита нишког и слао своје људе да преговарају са Марашли Али пашом, па је доцније заобишао митрополита Мелентија и узео за посредника у преговорима Јордана Ђорђевића, ћурчибашу Марашлинога.

Током времена оно народно одушевљење за ослобођењем од Турака пренело се и на нишког

митрополита Мелентија. Успеси устаника у Шумадији, Влашкој и Грчкој одушевили су и њега. Грчки устанак 1821. године компромитовао је грчку цркву и духовенство. Грци су изгубили код турских власти оно поверење које су до тада уживали. Турци упадају 10. априла 1821. године, на Ускрс, у цариградску цркву и са службе Божије у свечаном одјејању извуку цариградског патријарха и са још неколико епископа и свештеника обесе о врата патријаршијске цркве у Фанари. Потом их баце у море. Разјарени Турци, муслимани, рушили су и пљачкали хришћанске храмове и Грке убијали масовно.

Митрополит нишки Мелентије већ је потајно био члан револуционарног друштва „Хетерија“. Оно је имало задатак да ради на ослобођењу поробљених хришћанских народа од турског ропства. Српског депутанта, који је из Јагодине дошао у Ниш 1821. да у име кнеза Милоша изјави нишком паши мирољубивост, примио је и нишки митрополит Мелентије. Митрополит Мелентије је отпоздравио кнеза Милоша и послао му неколико пари лепих чарапа са поруком: „Поздравите кнеза Милоша (и понеси му ево ово! И реци му: ми смо обувени!“³ Турци су већ били обавештени да кнез Милош води тајне преговоре са виђенијим људима и потстиче их на устанак. Порта у Цариграду је отпочела да примењује драстичне мере и да застрашује народ убијањем истакнутијих лица. Она посла 1821. године у Ниш Хусејин пашу са 8000 војника. Он прво погуби свога предходника Марашли Али пашу због тога што је одржавао добре и помирљиве односе са нишким митрополитом Мелентијем и што је био попустљив према народу. Он је имао задатак да у овом делу турске царевине угуши и уништи сваку помисао на ослобођење. На други дан Св. Тројице, 30. маја исте године, затворио је у Нишку тврђаву митрополита нишког Мелентија, нишког проту Стојана Поповића; свештеника Ђорђа Цинцарина, нишке грађане Младена Овчаревића, бакалина, Голуба Мутавцију и Радисава Екмешчибашу и још око 200 истакнутијих људи из Понишавља. Већ трећег дана Св. Тројице пустили су око 200 ухапшених лица, а митрополита Мелентија, проту Стојана, свештеника Ђорђа и грађане нишке Младена, Голуба и Радисава обесили су с леве стране поред Нишаве испред моста који води у Нишку тврђаву. Призор драстичан и драматичан. Помоћу веза између турских војника и неких грађана затвореницима је било омогућено да у

Свакодневно убијање знаменитих народних људи уносило је немир код свакога. То није био сан ни илузија. То су људске главе одсечене од тела и набодене на коље. Даноноћно бежање од своје куће и страх од каме дахијске није могао више да се издржи.

³ М. Ђ. Милићевић: Поменик знаменитих људи у срп. народа, Београд 1888., стр. 445.

току ноћи побегну из затвора. На такве понуде и предлоге митрополит Мелентије је одговорио:

– „Нећу. Боље да страдам један ја, него толики народ. Једном се мора мрети.”

Нишки прота Стојан рече: „Да побегнем, рекли би да сам крив, нећу!” ...

Овај ужасан приказ, по причању савременика, описао је врло сликовито Милан Ђ. Милићевић:

„Призор је био узвишен, Владика иђаше миран и озбиљан напред; за њим корачаше достојанствено прота Стојан, а за овима она четворица исто тако мирни и озбиљни, као да иду на какву верску свечаност. Сви погледаху пут Јастрепца, погледаху на Србију, откуд су се толико надали, па... наде останадоше само наде.

– Владика приђе својим вешалима, још једном погледа пут српске границе, узео конопац, прекрсти се, благослови га трипут, па наденувши замку на врат, рече: Сад, вуците! За трен ока, мученик владика лебдијаше високо у ваздуху!

– Прота Стојан, вазда јунак, мирно рече:

Не може се повешати сав народ! Само да не чује Јела (сестра) док не изданем!

– Целати потеглоше уже, и прота Стојан, мученик за велику мисао ослобођења, висаше у ваздуху.

– Помреше и остали спокојно, мирно, као јунаци, који вазда мирно гину за свету мисао слободе. Турци их гледаху, гледаху дуго, по глави им се врзмаше мисли, из којих се најпосле јави дубоко поштовање према јунацима и мученицима те рекоше: Штета, што ови нису муслимани!

– Ноћ је тиха, мајско-јунски поветарац пиркаше, а коса мученика пирлиташе, телеса се повијаху тамо амо. Благи ваздух грлио је ове мученике и као да им на ухо шапуташе: идите, идите свете душе у гомиле оних мученика што падоше пре вас, а доћи ће дан када ће и беломе Нишу синнути сунце слободе!”

Три нишка грађанина: Младен, Голуб и Радисав беху одани вери својих предака. Њихово поштење, угледан живот и рад привукоше пажњу епископа Мелентија у самом почетку познанства да се после развила таква срдачност и сродничка блискост да међу собом изгледаху као крвни рођаци. Сви су они били свесни да се велика дела постижу само великим прегором и жртвама и да се само на костима мученика подиже народна слобода, као што се на крвљу и костима мученика подигла Христова црква. Захвално покољење подигло им је 1913. године споменик.

Ради проширења трга, испред моста који води у Нишку тврђаву, с леве стране Нишаве, споменик је пренет у Нишку тврђаву 1960–1.

После скидања са вешала, тело митрополита нишког Мелентија сахрањено је посебно. Тела осталих петорице сахрањена су у породичне гробнице. Доцније су остаци тела митрополита Мелентија извађени из земље и чувани су у ћивоту у нишкој Саборној цркви. Потом су сахрањени у гроб владике нишког Григорија, позади храма Св. Архангела у Нишу.

Једина реликвија остала од митрополита нишког и мученика Мелентија је Службеник? већер формата.

Ове године навршава се 150 година од трагичне судбине ових лица која су пострадали ради своје вере и љубави према слободи.

Поводом тога на дан њихове смрти одржана је заупокојена света литургија и обављен парастос и у проповеди евоцирана успомена на ове мученике пред мноштвом присутних у Нишкој Саборној цркви.

И даље под нама улегла у свој немирни ток тече Нишава и жури да се утече и стопи у загрљају Мораве и да наставе пут заједно. Шум воде њене носи са њене обале вест да нова покољења памте жртве узидане у Ђеле-кули, трагичну погибију митрополита нишког Мелентија, дивног прота Стојана Поповића, узоритог свештеника Ђорђа Цинцарина и тројице знаменитих грађана нишких: Младена, Голуба и Радисава.

И имена знаних и незнаних мученика са Капије смрти у Нишкој тврђави⁴. Носи врисак измучених маса из Народноослободилачких борби које злотвор одвођаше на Бубањско губилиште. Прича о зверским, крвожедним окупаторима и њиховим садистичким мучењима у Логору смрти код Црвеног Крста, над голоруким српским живљем, које у један мах створи сценарио невиђен у свету и скочи на наоружаног непријатеља који је брутално уништавао људске животе и уживао сатански у бесу крви и музици од даноноћних јаука оних који су дали отпор. ■

Призор је био узвишен, Владика иђаше миран и озбиљан напред; за њим корачаше достојанствено прота Стојан, а за овима она четворица исто тако мирни и озбиљни, као да иду на какву верску свечаност. Сви погледаху пут Јастрепца, погледаху на Србију, откуд су се толико надали, па... наде останадоше само наде.

⁴ И оних свештенумученика што изгибоше једне ноћи од Јелашнице до Јанкине Падине, па сад мирно почивају у поткровљу Саборне цркве у Нишу.

Протођакон Далибор Мидић

СПОМЕНИК ОБЕШЕНИМ НИШЛИЈАМА

едалеко од главног нишког трга и Споменика ослободоцима Ниша, налази се скромни и неприметни споменик, подигнут на месту мученичког страдања Митрополита нишког Мелетија Мученика (митрополит од 1815. до 1821. године), проте Стојана, свештеника Ђорђа и градских хришћана Младена Овчаревића бакалина, Голуба мутавџије (трговца тканинама) и Радисава ексецибуше (старешине пекарског еснафа). Поменуте хришћане вешао је на тврђавском мосту трећег дана Духова 12/25. јуна 1821. године Хусеин Паша Гаванозоглу, а разлог њиховог страдања био је хетеријски устанак на простору Балкана.

Децембра 1913. године, град Ниш био је домаћин до тада најмасовнијег и најважнијег скупа у својој историји – прославе 1600-годишњице од доношења Миланског едикта и 35-годишњице од ослобођења Ниша. Главни иницијатор и организатор ове прославе био је новопостављени млади Епископ Доситеј Васић. Пре прославе јубилеја, тадашња штампа известила је о десетак посета Епископа Доситеја краљу Петру, регенту Александру, Николи Пашићу и другим представницима Краљевине Србије. Приликом ових посета, владика Доситеј иницирао је подизање споменика и прикупао средства за његову израду.

Споменик је свечано освешан 29. децембра 1913. године. *Весник Српске цркве* јануара 1914. године пише: „Величанствена литија кренула се из цркве главном чаршијом, која је била сва окићена заставама и богатим електричним светиљкама, до гвозденог моста на Нишави.

Први редови ове импозантне поворке били су већ код гвозденог моста онда, када су господари архијереји из цркве излазили... Ту је руски епископ Господин Анастасије осветио споменик подигнут епископу Милентију, проти Стојану, попу Ђорђу и тројци Нишлија, који су ту обешени 1921. године, због велике србинове ослободитељне идеје.”

Споменик је рад нишког каменоресца Марка Кановића. Правоугаоног је облика, са ширим и профилисаним постољем, пирамидалним завршетком, постављеним на четири нижа стуба, и крстом на врху. Са четири стране

налазе се четири плоче са записима:

■ 1821 – 1913. Епископу нишком Милентију, проти Стојану, свештенику Ђорђу и грађанима нишким Младену Голубу и Радосаву који су на овоме месту обешени, те мученички пострадали трећег дана Св. Тројице 1821. за велику српску идеју – ослобођење – подиже овај споменик Епископ нишки Доситеј са целокупним свештенством Града Ниша.

■ Крст носи нама је суђено
■ Страшне борбе водити туђином
Тежак вијенац ал’ је воће слатко
Васкрсење не бива без смрти.
(Горски вјенац)

Освећење
споменика
29. децембра
1913. године;
Архив Епархије
нишке

Урочиште 1600-годишњице од доношења Миланског едикта у Нишу 1913. године.

Споменик овај подигнут је за време срећне Боготом благословене владавине Њ.В. Краља Србије Петра (I) Карађорђевића и Митрополита целе Србије господина Димитрија и освећен 29. децембра 1913 г.

Освећење споменика 29. децембра 1913. године; кадрови из филма Нестора Неранџића

Слава и част и мир сваком који добро чини (Римљ. 2, 10)

Борислав Андрејевић је забележио да су у време Првог светског рата бугарски окупатори променили плоче на споменику. На једној од тих плоча је писало да је он поди-

гнут у славу „пет Бугарина из Ниша”. У једном историјском тренутку споменик је привремено добио ново значење и постао симбол отпора бугарских хришћана против исламско-турске власти. По завршетку Првог светског рата, споменику је враћен првобитни изглед, са иницијалним натписом. Током 1959. године, у току реконструкције градског кеја, споменик је премештен у Нишку тврђаву. Враћен је на место где је поста-

вљен тек 18. октобра 1991. године и поново освећен.

Од времена његовог подизања 1913. године до краја Другог светског рата 1945. године, обичај је био да се на први дан Духова носи литија од Саборног храма до овог споменика, где је служен помен. Такође, на овом месту помен је служен и на празник Богојављење, у Недељу православља, као и приликом прославе 50-годишњице и 60-годишњице ослобођења Ниша 1927. и 1937. године.

Поводом 200-годишњице страдања Митрополита Мелетија и родољуба, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је заупокојену свету архијерејску литургију и парастос у нишком Саборном храму у суботу, 12. јуна 2021. године. Након литургије и парастоса, први пут након 1945. године, поново је служен помен поред споменика Митрополиту Мелетију и осталима са њим пострадалим.

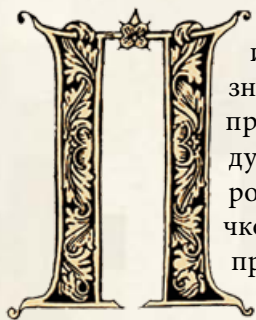
Помен код споменика у Недељу православља 1928. године, фото Ђ. Васиљевић; из колекције г. Бранислава Тикића из Ниша

Помен код споменика поводом 200-годишњице страдања Митрополита Мелетија и родољуба 12. јуна 2021. године

ДИЧНИ ЗАДАТАК ВОЈСКЕ КРАЈИНСКЕ

Писмо протојереја
Стевана Веселиновића

Писмо насловљено речима „Ради знања”, послато љубављу пречасног протојереја Небојше Стојановића, дугогодишњег пароха прекопчеличког, који га је пронашао у архиви Храма Светог Николаја у

Прекопчелици, а достављено преко архијерејског намесника јабланичког, протојереја Ивана Марковића, писано је на три стране омање хартије, пожутеле од времена, лепим и читким рукописом. На врху хартије стоји деловодни број 12.

„Ради знања.

Када је Његова Светлост Господар и Књаз Србски Милан М. Обреновић IV објавио рат 1. децембра 1877. године Турском цару и позвао свој верни народ на оружје за независност ослобођеног дела Србије и уједињење Срба јоште под турцима стењујућих, онда је I и II класа Његове војске из Крајинског и Неготинског округа на позив свога Владоаца под вођама дивизијаром г. Лазаром Јовановићем, подпуковником Србином из Аустрије и бригадирима I класе г. Томом Јовановићем Неготинцем мајором и II класе г. Јованом Вуковићем Београђанином и капетаном почео овај свети рат 13. децембра 1877. године из Неготина, и преко Зајечара, Куле (око Белоградчика), Књажевца, Пандирала, Бабине Главе, Ак-Паланке и Ниша послала у овај крај на Богојављање 6. јануара 1878. годи-

не и увече пошла уз Пусту Реку дође на Конак у Доње Бријање. 7. јануара крене се даље и дошав у Липовицу разбије Арнауте код Бојника Драговца отера их и ту ноћи 8. јануара бивши се са Арнаутима код Криваче дође у Лебане и ту је седела 6 дана. 14. јануара пође уз Медвеђску реку и тукла се са Арнаутима код Текије, Рудинковца и Црног дола одакле их у дивље бекство отерела, па дошла у Бучумет, где је 7 дана седела. 21. јануара пође даље преко Негосавља, Дедића уз речену реку и код Маћедонаца бива љути бој са Арнаутима разбивши их ту и отеравши их у дивље бекство. 22. јануара пође из Глоговице где је преноћила даље, али је у путу стиже вест, да је примирје учињено и да се крвопролиће заустави. Нашавши се у Буковачи седела је до 21.

Протојереј
Стеван
Веселиновић
Фото: Архив
Епархије нишке

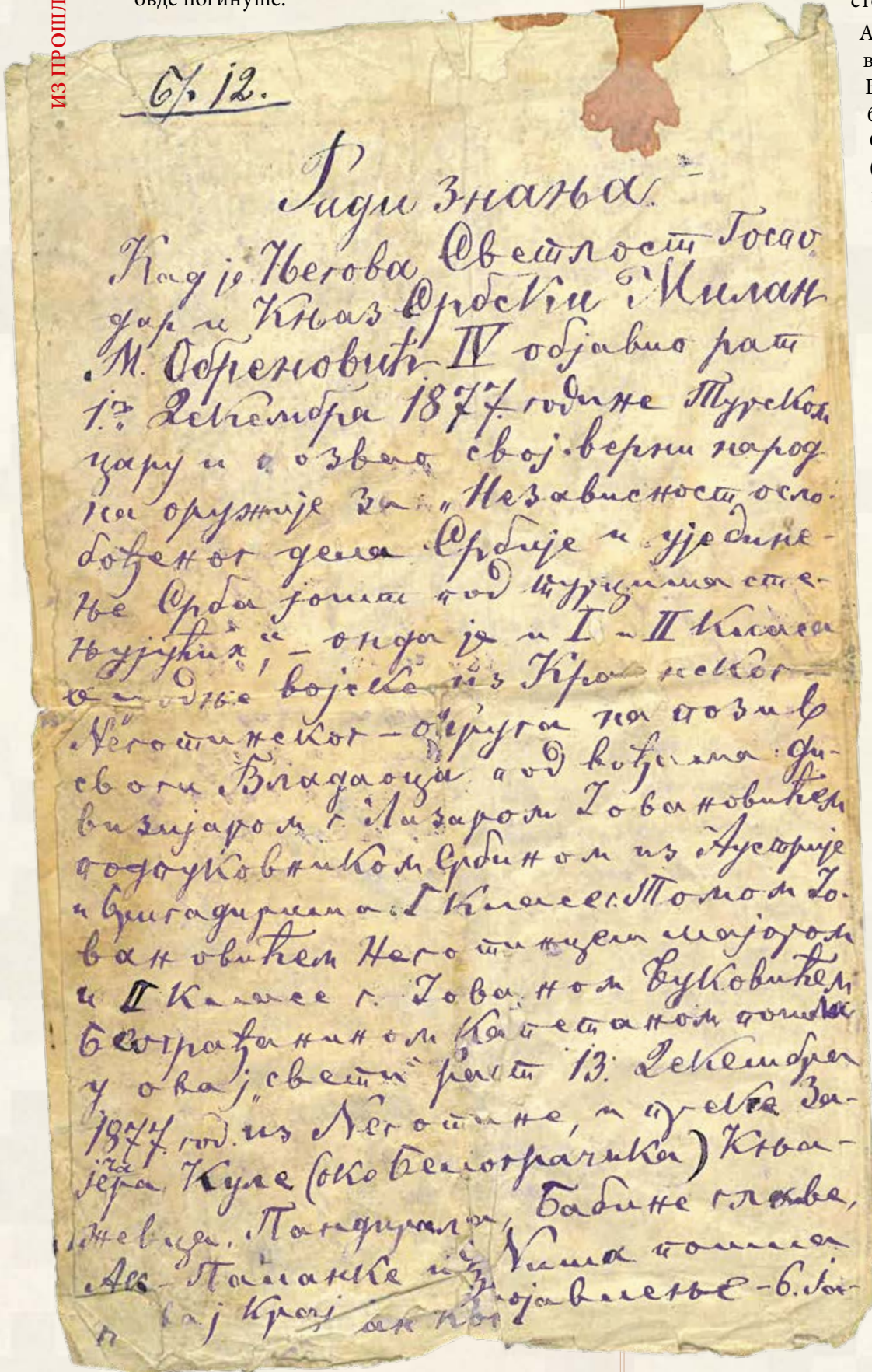
фебруара, па потом II класа наше војске отишла је кући, а I класа отишла из Мрконске стене и посела Голосек у планину до Грабашнице, стражарећи ту и чувајући привремено границу док

се савршени мир учини. Тако војска Крајинска под добрим вођама својим изврши дични задатак, отера Арнауте и избави народ Србски ово краја петстољетног душманина и крвника, за шта Срби овога краја нека прво за ово благодаре Богу, а потом својој браћи Крајинцима, и нека се помоле Богу за покој душа своје браће, која своје куће оставише и за њино избављење овде погинуше.

Ово написах да потомство овдашњих Срба ово прочита и види: Ко је за њега у овим крајевима крв лио, па зато молим свакога мог у Христу брата, да ово неколико речи чува, а ако се овај лист подере, да ово на други успомене ради препише. 19. марта 1878. год. Код цркве Прекопчеличке, Казначеј Крајинске Бригаде I класе, свештеник Стеван Веселиновић из Неготина, члан Конзисторије Неготинске”

Аутор овог писма је чувени професор и ректор Београдске богословије, блаженопочивши прота Стеван М. Веселиновић (1866–1915). У време настанка овог писма, свештеник Стеван Веселиновић био је казначеј (благајник) Крајинске бригаде I класе и члан Конзисторије Неготинске епархије. Касније је био први ректор Богословије. У време Првог светског рата избегао је у Алексинац, где се упокојио 1915. године. Био је сахрањен поред Руске цркве у Адровцу. Фотографија има његовом руком написану посвету:

„Милим сестрама, драгим зетовима и доброј деци 21. августа 1910. године.” Ова фотографија даривана је 4. септембра 1987. године Епископу нишком Иринеју, о чему сведочи посвета: „Његовом Преосвештенству Господину Иринеју, Епископу нишком, у знак сећања на првог ректора Богословије Светог Саве у Београду Стевана М. Веселиновића, Породице Марјановић и Драшковац.”

Дарко Крстић

ДА ЛИ НАМ ЈЕ ПОТРЕБНА ПРАВОСЛАВНА ГИМНАЗИЈА?

вет који нас окружује, својим вредностима и методима функционисања, није место које младим људима пружа срдчану добродошлицу и отвара им широке перспективе. Свеprisутни императив тржишта и тржишне економије фаворизује уско стручно и специјализовано знање, а матрикс који су створиле информационе технологије промовише брзо доступну и некритички сервирану информацију насупрот промишљању, сучељавању мишљења и дијалектичком размишљању. Иако све ово погађа целокупну популацију, ипак су млади најрањивији и највише погођени оваквим друштвеним развојем, нарочито јер се налазе и у најосетљивијем и ег-

зистенцијално најтурбулентнијем периоду живота. Питања смисла, одређења и сврхе живота тешко могу да стану у уске оквире компјутерских монитора или још уже димензије екрана мобилних телефона. А жеђ младе особе за овим ванвременим и егзистенцијалним питањима тешко може да се угаси

Историјски гледано, улога и циљ гимназије као школе и јесте пружање овог ренесансног и свеобухватног знања...

понуђеним инстант одговорима. Данашњи младић се не разликује много од оног збуњеног и богатог младића од пре 2000 година, који се приближио Христу са најрадикалнијим питањем, које само младост може да постави у свој својој једноставној суровости: *Које добро да учиним да имам животи вечни* (Мт. 19. 16)?

Један сличан такав српски младић, отприлике истог доба и богатства са овим библијским младићем, пре неких 830 година вероватно је поставио идентично питање Христу. За разлику од библијског, овај српски младић није отишао тужан од Христа, него је кренуо радосно за

Христом. Отишао је на Свету Гору, са својим оцем саградио први српски универзитет – Манастир Хиландар. Теологија, књижевност, право, музика, медицина, историографија, дипломатија... све су то знања која су се стицала у Хиландару и која су отицала из њега по свим српским земљама. Заиста је Свети Сава прва јасна и комплетна ренесансна личност у Срба; наравно, ренесансна у контексту ромејске а не западне ренесансе. Чињеница да је прослављање Светог Саве изабрано за школску славу обновљене српске државе у 19. веку, говори у прилог идеји да је школство схватано у форми свеобухватног

образовања човека као многостране личности. Није случајно да су прве школе у обновљеној српској држави биле гимназије по свим већим градовима (Сремски Карловци, Чачак, Ниш...).

Историјски гледано, улога и циљ гимназије као школе и јесте пружање овог ренесансног и свеобухватног знања, али и формирање здравог и конструктивног погледа на свет код младих људи, који је основни предуслов њиховог здравог и друштвено афирмативног сазревања. Управо у том оквиру изворно хришћанско поимање васпитања подразумева крајње максималистички циљ да млади *достигну* у човека савршена, у меру *распаша* *јуноће Христове* (Еф. 4. 13).

Ова пуноћа подразумева разумевање *са свима светима шпаша* је *ширина и дужина, и дубина и висина* (Еф. 3. 18) вере и љубави Христове, по речима апостола Павла. Нажалост, тешко је отети се утиску да је савремено школство свело ове димензије на само један, не тако дубок, приступ парцијалном и емпиријском

...али и формирање здравог и конструктивног погледа на свет код младих људи, који је основни предуслов њиховог здравог и друштвено афирмативног сазревања.

знању из разних области, док се непрекидно су-
жава простор хуманистичких наука (историја,
књижевност, философија). Питање вере и духо-
вности је у том курикулуму третирано још не-
повољније и сведено је на изборни предмет од
једног часа недељно, који се често и у распореду
своди на маргину.

Подстакнута овим неповољним
токовима образовне
политике у на-
шој земљи
али и
шире),

директорка Гимназије „Бора Станковић” у
Нишу, Љиљана Златановић, покушала је у два
наврата (школске 2011/2012. и 2017/2018. го-
дине) да у овој гимназији оснује једно огледно
одељење друштвеног смера у коме би се, поред
класичних друштвено-језичких предмета, изу-
чавали и предмети хришћанско-православног
културног наслеђа (Свето писмо, старогрчки је-
зик, српска црквена уметност, етика). Нажалост,
Министарство просвете није имало слуха за
овакву идеју, иако је управа гимназије у другом
покушају добила свесрдну подршку од деканице
Филозофског факултета у Нишу, Наталије Јова-
новић. Неизоставно је напоменути да се
руководство гимназије, при изради
наставног плана и програма за ово ог-
ледно одељење, инспирисало право-
славном гимназијом у Загребу као и
црквеним лицејима у Грчкој.

**Не треба
заборавити
да је природа
цркве мисија
која је могућа
једино кроз
дијалог са
савременим
токовима у
друштву и
науци...**

Да ли би отварање једне православне
гимназије било корисно за цркву? С
обзиром да је крајња сврха гимназије
као школе да представља резервоар из
кога ће у будућности потећи већи-
на академских грађана који ће су-
тра одлучивати о најважнијим
питањима друштва и државе,
јасно је да би отварање једне православне
гимназије имало у даљој перспективи ве-
лике користи за цркву. Из ње не би изла-
зили примарно будући свештеници, већ
будући инжењери, програмери, лекари,
адвокати, официри... Једном речју, сутра-
шња елита која би кроз процес гимназијског
образовања стекла знање и етос близак вери
и цркви. Али, такође и оним полазницима

православне гимназије који би
се одлучили да своје академско
усавршавање наставе у обла-
сти теологије, школа би пружи-
ла солидно образовање како у
друштвеним тако и у природ-
ним наукама, што је неопходан
предуслов за дијалог између те-
ологије и разних наука. Не треба
заборавити да је природа цркве
мисија која је могућа једино кроз
дијалог са савременим токовима

**...и да свако
затварање
цркве и
теологије у
своје уске
оквире води
аутомаргина-
лизацији
цркве.**

у друштву и науци и да свако затварање цркве
и теологије у своје уске оквире
води аутомаргинализацији црк-
ве. Тако је било од почетка цркве,
када је у условима израженог не-
пријатељства римске државе из-
недрила бројне теологе и учитеље
који су се упустили у дијалог са
својим савременицима. Исто се
десило и од четвртог века надаље,
када је ослобађање хришћанства имало за по-
следицу још интензивнији дијалог са друштвом
и његовим античким наслеђем. Производи овог
дијалога су величанствена дела патристичке ми-
сли и теологије, која представљају јединствен
интердисциплинарни спој хришћанског учења
и писцима савремене науке и научних достигнућа.
Довољно је сетити се Светог Василија Ве-
ликог који у свом монументалном делу *Шестио-
днев* спаја античку физику и хришћанску науку
о стварању света. Свети Василије је похађао
атинску Академију, на којој је изучавао искључиво
античку мудрост, док се хришћанској на-
уци учио у цркви. У његовом случају, Атина и
Јерусалим су били одвојени једно од другог.

Отварање Православне гимназије аутор ових
редова види као покушај цркве да споји Јеру-
салим са Атином, а на корист, како цркве, тако
и младих
људи.

ПОТРЕБНИ СТЕ НАМ КАО ПРИЈАТЕЉИ И СВЕЋЕ У МРАКУ

Разговор о искуствима
са верске наставе

тефан Ђурђановић је рођен 1996. године у Нишу. Похађао је средњу уметничку школу и по завршетку уписао Факултет уметности Приштина, са седиштем у Звечану. После

три године прелази на нишки факултет, где завршава четврту годину на смеру Сликарство. До сада је имао четири самосталне изложбе, од којих су три биле у Аустрији, а четврта на Косову и Метохији. Имао је и већи број групних излагања. Намерава да упише мастер студије у Београду, на Високој школи – Академији СПЦ за уметности и конзервацију, на Одсеку за фрескопис. Стефан говори о свом будућем занимању замишљајући га у сфери стваралаштва, као што су осликовања црква, уметничке изложбе и остали пројекти, али би такође волео да ради и у просвети. Његова жеља за просветом не односи се на питање сигурног посла или редовног прихода, већ на жељу за преношењем и помагањем другима у развијању дарова. Пре свега волео би да младим људима буде пријатељ, добра подршка, а не лажни ауторитет који би они морали да слушају и следе.

Тешко је – прича са ове дистанце

Стефан Ђурђановић – доћи пред пар усијаних пубертетских глава које мисле да знају све о животу.

Треба им показати да није тако и разоружати их, а професор је то успео.

Стефанова искуства са верске наставе, како их он преноси, више су него упечатљива и значајна. Довољно говори то да је са својим професором остао пријатељ толико година након завршетка школовања. Највише су му, каже, остале у сећању приче мушкарца и жене, кроз пример Адама и Еве, како је кривица увек обострана а не само у другима. Међутим, како сви видимо, тога је тешко придржавати се у свакодневном искуству.

Приступ његовог професора Дарка Крстића био је такав да је он

своје ученике увек сматрао равнима себи, што никада није деловало вештачки, већ је било истинито и стварно. Тешко је – прича са ове дистанце Стефан Ђурђановић – доћи пред пар усијаних пубертетских глава које мисле да знају све о животу. Треба им показати да није тако и разоружати их, а професор је то успео. „Разоружао је првенствено нас, али и себе самога. Постављао се заједно са нама у наше проблеме и успео да нам, кроз животне ситуације које су нам до тада деловале блиско и познато, приближи самога Бога и Свето писмо. Била су битна наша

мишљења, укључивао нас је у наставу. Данас професори то ретко раде. Дођу, кажу шта имају и то је то. Овде није било тако.”

Када младим људима оставите утисак да су битни исто колико и професор, да је час квалитетан онолико колико заједно сви учествују, то је, по Стефановом мишљењу, добар резултат. Он то описује кроз једно од најзначајнијих искустава која су на предмету Верска настава имали, а то је заједничко организовање школске представе о Светом Сави. Према Стефановој причи, кроз ту представу у Уметничкој школи њему је указана велика одговорност и поверење да се на један креативан начин и као ученик изрази и покаже

своје квалитете. А најбитнијим сматра то да се кроз саму представу учио и упознавао са животом и значајем Светог Саве за наш српски род, буквално оживљавајући та времена и схватајући на личном плану шта Свети Сава значи за нас. Са том представом учествовао је као гост и у Гимназији „Бора Станковић”, где му је од стране истог професора указана велика одговорност и поверење у тумачењу једног тако значајног карактера. Овога пута њему и друговима који су похађали ту гимназију омогућено је да учествују

ативнија, из ње све и потиче. Проблем са људима из уметничких вода јесте непризнавање духовности и непрепознавање духова. Каквим се духовима служимо или каквим духовима служимо, таква ће нам и дела бити – прича Стефан Ђурђановић. Он је испрва сматрао да из патње или негативних животних

Проблем са људима из уметничких вода јесте непризнавање духовности и непрепознавање духова.

околности треба црпсти инспирацију и стварати уметничка дела, мислећи да патња ствара уметност. Касније, како је почео да узраста у духовности, схватио је да такво мишљење није исправан пут којим треба корачати, да наша дела треба да оплеменеју људе, а не да их саблажњавају. „Богу хвала, такав период је брзо прошао. Активно учешће на литургији имало је свакако свог утицаја да се и моје стварање окрене у светлијем смеру.”

На питање о садашњем стању вредности у животу и уметности, Стефан истиче: „Као што кажу да тржиште диктира цену, тако исто тржиште диктира и уметност. Свашта се данас пласира као уметност и даје се ве-

Духовност и уметност не могу никако бити раздвојене, оне су можда чак и једно. Духовност на неки начин и јесте уметност, највећа од свих, најкреативнија, из ње све и потиче. у самом стварању представе, где је за сценарио био задужен Сава Стаменковић, данас студент филмске режије. Стефан Ђурђановић нам поверава да је то за њега била једна од најкреативнијих ствари у којој је учествовао у читавом свом животу. Представа је била јако озбиљна – што није само њихово мишљење, већ су то посведочили и одрасли гледаоци. Стефан каже да се уверио у велики значај драмске секције на верској настави. Она помаже деци да се ослободе кроз сценски наступ, да се креативно уздигну и, што је најважније, и на тај начин одају захвалност Светоме Сави.

Духовност и уметност не могу никако бити раздвојене, оне су можда чак и једно. Духовност на неки начин и јесте уметност, највећа од свих, најкре-

лики новац за то. Али уметност је нешто што не лаже, нешто што је врховно, долази метафизичким путем, кроз разне ситуације, разне изворе, на разним местима се среће, а дато је од самог највећег уметника, Бога. Како се нечим што је део његовог извора, нечим што је од њега, може манипулисати? Просто не може. Срце зна шта је истина, а шта лаж.” Стефан нам преноси неке ставове Ђорђа Кадијевића, историчара уметности, који су на њега оставили велики утисак. Један од њих је да неко ко сврстава естетски део у уметности као најнижу вредност, јако греша, јер потцењује једну од особина коју поседује Бог, а то је лепота. Све што је лепо сведочи њега, све што нас греје и што нам годи очима, то јесу његове енергије.

Данас многи мисле да стварају нешто оригинално, али нису свесни да су манипулисани врхом пирамиде и да су постали део игре, у којој, када би желели да изађу,

иста та пирамида, која диктира тржиште од врха до самог дна, укида даљу перспективу каријере до тада изграђене.

У овом добу интернета човек више не може да зна шта је квалитетно, а шта није. Много садржаја налази се у понуди и треба бити врло опрезан. Треба направити критеријум шта може да

Ако човек схвати да је својим даром позван – не да себи гради каријеру и славу – већ да сведочи Бога и оплемењује заједницу, тада упоредо са тим Бог њему гради славу, а он заузврат њему даје хвалу. То је неки мали рецепт, служба, одговорност, борба против ега, против умишљености да смо превише битни и превише посебни.

иде у етар, а шта је ипак само хоби. На овај начин, постављањем критеријума, човек би се поново подстакао на рад, на труд, на то да гризе, посећивао би културнија места и догађаје – тврди Стефан Ђурђановић. То данас није случај, јер све имамо у свом телефону, који је попут каталога, наша мала чаробна лампа. „Лампа испуњава жеље, то потраје пар минута и идемо даље. Решење овог проблема јесте оно најтеже, оно што нам свима мањка, а то је мера. Мером бисмо решили много тога. Зато и постимо, јер немамо меру, не знамо да станемо када треба. Човек би требало да пости непрестано, у смислу да, шта год му се дало у руке, пази са тим, јер смо доведе стигли због непостојања мере.”

Постоји ли рецепт за уметност? Стефан Ђурђановић тврди да не постоји. Она или јесте са божанског извора или није. Када био се кренуло са ставом да тим путем желимо да служимо Богу, домовини, мајци, оцу и свима око себе, а на крају себи, дела би нам била велика, било би много више Николе Тесле и других великана. Ако човек схвати да је својим даром позван – не да себи гради каријеру и славу – већ да сведочи Бога и оплемењује заједницу, тада упоредо са тим Бог њему гради славу, а он заузврат њему даје хвалу. То је неки мали рецепт, служба, одговорност, борба против ега, против умишљености да смо превише битни и превише посебни. Када се неко дело створи, оно само по себи исијава, зрачи. Зато је важно да човек буде духовно свестан. Они који могу да стварају треба да се пробуде и схвате да су они Богу јако

блиски, и да ће без помоћи његове бити на дну. Код уметника, дух је или на дну или се са њим успиње ка врху.

На крају разговора, Стефан жели да се обрати свима који су професори, још једном се враћајући на питање њихове улоге. „Знајте да деци нису потребни ауторитети, ни власници, већ пријатељи и штитови који ће да их воде кроз те њихове стазе. Нисте нам потребни као судије, ни као узор, већ као пријатељи и свеће у мраку, јер вас на то и име просветара упућује. Зато то и будите, а не помрачитељи. Будите те свеће, јер ћете тада добити оно поштовање за којим већина вас жуди. У благости је већи страх. Страх нас је тада да вас не разочарамо и не повредимо јер сте благи. Када сте груби, онда смо ми још грубљи и не дајемо вам више простора да приђете. Ово је за мене верска настава. Све сам ово на њој на-

учио и све за чим чезнем лично сам највише ту имао. Волео бих да је тако било на свим предметима, да су сви били свеће као што је мени мој професор био и као што то, на неки начин, јесте и данас.”

Џон Божамра

ПОЛАЗИШТА ВЕРСКОГ ОБРАЗОВАЊА

Џон Божамра (1942–1999) био је управник службе Хришћанског образовања Антиохијске архиепископије у Америци и извршни секретар Свеправославне комисије за хришћанско образовање у Њујорку. Аутор утицајног дела *Основи верског образовања* (John Booram, *The Foundations for Religious Education*, New York 1989).

Матрица је целокупна црква та која образује, да је сваки њен члан – хришћанска личност – ученик, да живот цркве у свим својим аспектима представља матрицу за службу образовања, ставља двоструки нагласак: на заједницу као учитеља и на личност као ученика.

Потребе ученика и потребе цркве треба да постану основа за одређивање садржаја, тока и места наших образовних настојања.

Хришћанско образовање је по својој природи целовито образовање, које укључује целокупне личности са свим њиховим животима, као и целокупну парохијску заједницу у свим аспектима њеног живота. Оно не може бити ограничено или

одређено за учионицу, дете као појединачног ученика или вероучитеља као појединачног едукатора. Свако од ових дисфункционалних изопачења службе верског образовања тиче се места личности и заједнице у процесу образовања. Симптоматична је улога и место које се приписује деци. У име школовања наше деце нарушили смо

танану равнотежу између чињенице (вере у животу цркве), објашњења (искуства) и производа (процеса). Образовање је постало нешто што црква чини за своју децу, пре него нешто што се деци догађа кроз њихове односе и искуство у цркви, вери, породици и њиховом сопственом одрастању и развоју.

Док се школско учење догађа кроз речи, за хришћанско образовање неупореди-во важније је невербално учење, које се догађа кроз однос. Људи уче током читавог свог живота, умногоне и боље како

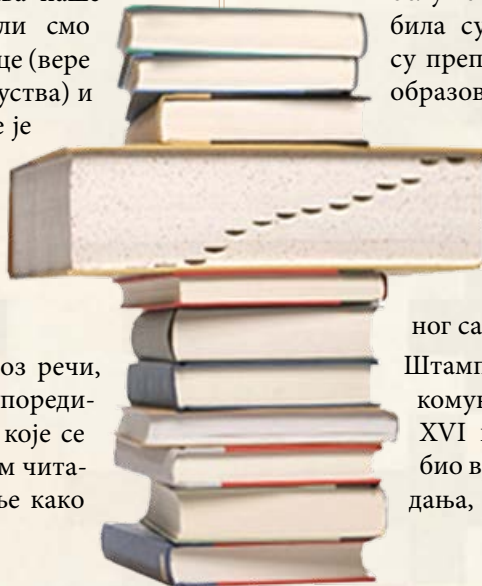
Фото:
www.biola.edu
Са енглеског превео и приредио:
Ивица Живковић

постају старији, услед мотивације и искуства. Учење је различито у различитимзрастима. Оно је и делотворније у зрелијем добу, зато што је свако учење релационо и контекстуално. Свако хришћанско учење је процес интеракције и узрастања у разумевању од једног до другог стадијума духовног развоја.

Чињеница да је учење како релационо тако и развојно јесте основа читавог модерног образовања. Учење је условљено когнитивним и емоционалним развојем људског ума, а још више искуством и зрелошћу које тај развој омогућава. Ово је било познато искуству ране цркве. Веровало се да свако пожуривање може шкодити самом учењу и развоју. Већина нас одраслих има детињасте, искривљене појмове о Богу, цркви и религији, засноване на ономе чему смо били научени као деца, пре него што смо довољно сазрели да то усвојимо. Образовање се тиче човековог целоживотног преображавања, а не само једног стадијума његовог живота.

Рана црква је увек постављала учење у контекст искуства заједнице као заједничког делања и богослужења. Сва образовна настојања била су упућивана одраслима. Деца су препуштана својим родитељима, а образовање које су добијала од својих родитеља било је у највећој мери повремено и одвијало се на начин моделовања пре него формалног поучавања. Мало се говорило о деци: није било ни неког формалног садржаја упућиваног њима.

Штампа је стандардизовала верску комуникацију. Није случајно да је XVI век, век Реформације, такође био време школа, симбола и исповедања, када су изјаве вере стекле пр-

Са страшћу за писаном речи настала је и неопходност учитеља и учионице као издвојених ентитета, који дејствују као независни чиниоци одвојено од цркве.

Проблем настаје када Православна црква не зна шта да чини осим писане речи, тог најмање утицајног средства поучавања.

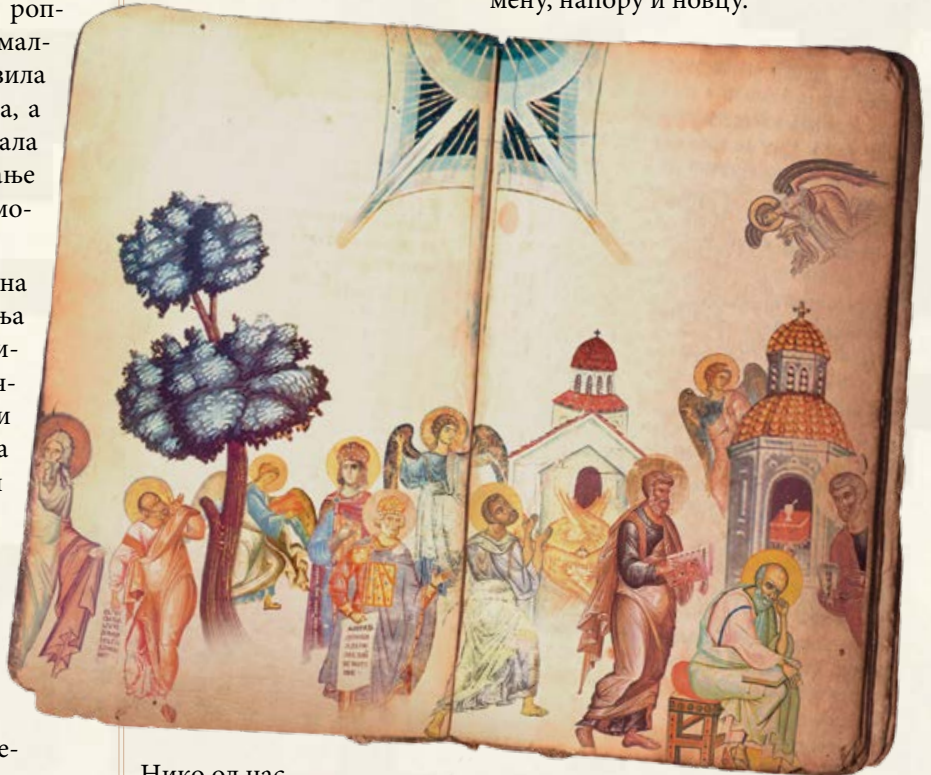
воразредни значај. Грађа цркве поистоветила се са садржајем, искључујући потребу за личношћу и односима између личности, садржаја и учитеља. Ми смо сви деца Лутерове страсти за писаном речи, као и његовог уверења да верницима мора бити дозвољено, омогућено и од њих захтевано да самостално читају Библију. Са страшћу за писаном речи настала је и неопходност учитеља и учионице као издвојених ентитета, који дејствују као независни чиниоци одвојено од цркве. Школско-наставна парадигма учинила је обавезним информативни приступ хришћанском образовању. Црква као учитељ била је запостављена у великој мери захваљујући периодима и епизодама роупства, када она није могла одржати свој формални облик. Црква је традиционално налазила заклон у својим литургијским функцијама, а образовање и социјалну службу препуштала световној педагогији. Међутим, образовање има своје корене у предању цркве. И ми морамо ојачати те корене.

Чак ни порука Јеванђеља није статична. Она је укоренења у динамизму Божјег трагања за људима и у њиховом делатном одазивању на Божји позив. Образац светоотачког разумевања личности је синергија или божанско-људско садејство. С обзиром на то, објашњавање значења је заједнички напор који се достиже једино када учитељ преузима улогу водича, помажући ученику да организује своја искуства и дајући тим искуствима на значају. Значај лежи у личности појединца, а не у грађи; он мора бити изведен. То искуство је пут који прелазимо под руководством једног искусног вође и учитеља, а у заједници верних. Оно није једном за свагда дато као такво, независно од људског учешћа.

Нема хришћанског образовања које није у исто време и црквено образовање, оно које продубљује искуства личности у хришћанској заједници и у Господу те заједнице. Хришћанско образовање је еклисиолошки феномен. Дебате о одговарајућем фокусу планова хришћанског образовања настале су само зато што ми, попут протестаната, имамо слаб појам о цркви. Непостојање једног јасног, делотворног одређења цркве довело је до тога да многе области хришћанског образовања стоје одвојено уместо да буду обједињене у једну надасве живу заједницу и заједништво. Неопходно је поставити хришћанско образовање на једну богословску или, у том смислу, на једну еклисиолошку основу.

Читава црква образује целокупним својим животом. Оно што учитељ ради у учионици када упућује на хришћанска веровања, не значи ништа мимо везе са оним што ученици искусе око себе.

Једна од највећих препрека за хришћанско учење сигурно је пропуст одраслих хришћана да озбиљно схвате целокупно црквено искуство. Лик одраслог хришћанина уобличен је у свести детета путем онога што оно види и чује да одрасли раде. Сва наша настојања у хришћанском образовању деце или одраслих осуђена су на промашај ако црква до извесне мере не манифестује то о чему се говори. Све што можемо урадити у том случају је – говорити о нечему. Проблем настаје када Православна црква не зна шта да чини осим писане речи, тог најмање утицајног средства поучавања. Ми смо свесно одвојили људе од учења, не дајући им никаквог учења у том процесу, и предузели да их учимо једном или два методама: или им дајемо књиге да читају, или им организујемо предавања. Ово су најлакши приступи, који захтевају минимум улагања у време, напору и новцу.

Нико од нас, нарочито дете, не одраста издвојено од остатка заједнице. Штавише, у сржи заједнице љубави је то да свако од нас у њој стиче представу о свом значају. Идеално гледано, у цркви нема отуђености. Црква нас опскрбљује, нарочито адолесценте међу нама, веродостојним структурама и вредностима наше вере и наших личности. Ваљано заједништво мора бити пратилац сваког образовног плана. А овај нагласак на заједници и заједништву је то што логички и фактички доприноси незаобилазној категорији хришћанског слежења свету. ■

Ми смо свесно одвојили људе од учења, не дајући им никаквог учења у том процесу, и предузели да их учимо једном или два методама: или им дајемо књиге да читају, или им организујемо предавања.

ЖИВОТОПИС НОВОИЗБРАНОГ ЕПИСКОПА МОХАЧКОГ АРХИМАНДРИТА ДАМАСКИНА

Архимандрит Дамаскин (световно Драган Грабеж) рођен је 15. августа 1975. године у Дрвару од оца Влајка, свештеника, и мајке Драгице. Основну школу и гимназију је завршио у родном граду. Након завршетка гимназије уписује се истовремено на Природно-математички факултет Универзитета у Београду и на Богословски факултет. Дипломирао је на Богословском факултету Српске православне цркве у Београду 2001. године. Професор и васпитач у Богословији Светог Кирила и Методија у Нишу био је од 2002. до 2011. године, са прекидом због усавршавања.

Монашки постриг је примио од тадашњег Епископа нишког г. Иринеја (потоњег Патријарха српског) у Храму Васкрсења, 21. децембра 2006. године, добивши монашко име Дамаскин. У чин јерођакона, а потом и јеромонаха, рукоположио га је блаженопочивши Патријарх, тада Епископ нишки, у Храму Светих архангела у Нишу, и поставио за духовника у Манастиру Покрова Пресвете Богородице у Ђунису.

Од 2008. до 2010. године усавршавао се на Духовној академији у Тројице-Сергијевој лаври, где је 2010. године одбранио кандидатску дисертацију *Ушциј руској монаштва њрвој емиграционој љаласа на духовни живој у Србији 20-их и 30-их љодина ХХ века*, добивши трећу награду у групи најбољих кандидатских дисертација те године. Школске

2011/12. године борави у Солуну, на Аристотеловом универзитету, где учи грчки језик и припрема се за докторске студије. С благословом тадашњег Епископа нишког г. Јована, 4. августа 2012. године, постављен је за настојатеља Манастира Светог Романа у Ђунису, добивши чин синђела, а 2013. године чин протосинђела.

Епископ нишки г. Арсеније га је 2018. године, на празник Све-

тог Романа, рукопроизвео у чин архимандрита и игумана светороманске обитељи.

На редовном заседању Светог архијерејског сабора Српске православне цркве, одржаном од 24. до 29. маја 2021. године, изабран је за викара Епископа бачког са титулом Епископа мохачки.

МУЗЕЈ ЦРКВЕНИХ СТАРИНА ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ У НОЋИ МУЗЕЈА

У суботу, 15. маја 2021. године, на дан када се по 17. пут у Европи обележава Ноћ музеја, Музеј црквених старина Православне епархије нишке отворио је своја врата свим посетиоцима у периоду од 16 до 22 часа. У овом догађају значајно место заузео је Радио *Глас Епархије нишке*, који је реализовао директан видео-пренос. Сви који су били спречени да посете музеј, могли су да чују занимљиве приче о значају и пореклу предмета који се чувају у овој драгоцену ризници. Такође, многи становници нашег града који су те вечери посетили музејску поставку, за њу су сазнали преко директног радијског видео-преноса.

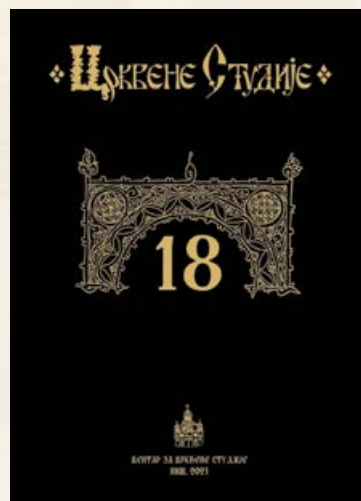
Музеј је посетило око две стотине људи, а утисци су били веома позитивни. Међу многим градским удружењима и организацијама које су посетиле музеј, могу се издвојити Удружење стваралаца Ниша „Свети цар Константин”, удружење „Хације Ниша”, Народна библиотека „Стеван Сремац”, Друштво архитеката Ниша и други.

Сви посетиоци могли су да виде драгоцене предмете, настале или чуване на простору древне Митрополије нишке, од којих се посебно издвајају драгоцене иконе итало-критског уметничког правца из Пазарске цркве у Пироту, уметничке слике Ђорђа Крстића, Стевана Тодоровића, Николе Апостоловића и Николе Алексића, дарови руске царске династије Романов Епархији нишкој, стари и ретки манускрипти и штампане књиге, архивалије на османском турском, лични предмети епископа нишких и нишавских, велика збирка руских икона, оригинални бакротиск Христифора Жеваровића из 1743. године итд.

Посетиоци су могли и да се упознају са биографијама митрополита и епископа нишких, знаменитих свештенослужитеља, али и нишких Јевреја. Посебну драгоценост музејске поставке представљају лични предмети блаженопочившег Патријарха српског г. Иринеја, које је Музеју даривао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије, приликом отварања 22. априла 2021. године, а који су први пут у Ноћи музеја изложени и приказани. ■

ОСАМНАЕСТИ БРОЈ ГОДИШЊАКА ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ

Црквене студије, Година XVIII, Број 18, Ниш: Центар за црквене студије, Универзитет у Нишу, Центар за византијско-словенске студије, Међународни центар за православне студије 2021.

Ова публикација излази у години обележавања једног вредног јубилеја – двадесет година рада Центра за црквене студије, институције која је покренула објављивање часописа *Црквене студије*. Осамнаести број састоји се од четири блока, од којих први укључује теме из филозофије, теологије и религиологије, други из литургије, трећи из историје и историје цркве, а четврти из теорије језика и теорије књижевности. У петом делу часописа налази се седам приказа књига, објављених у издању Међународног центра за православне студије, али и других издавача. На последњим странама налази се некролог уредника др Драгише Бојовића Његовој светости Патријарху српском Иринеју. У овом броју објављено је тридесет оригиналних научних радова, који, заједно са другим прилозима, испуњавају 530 страна часописа. И овога пута *Црквене студије*, поред осталих, садрже радове чланова три центра-издавача, прилоге ранијих сарадника, као и тројице аутора из Грчке. Два текста објављена су на грчком, један на енглеском и један на француском језику. Након изласка овог броја, часопис је примљен на листу ERIN PLUS (Европски индекс референци за друштвене науке), што га, према важећем Правилнику о категоризацији и рангирању научних часописа, сврстава у престижну категорију M23 – међународни научни часопис. ■

ХОР СВЕШТЕНСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Овог пролећа, музичка сцена Ниша, има нарочити повод за радост и понос. Наиме, реч је о формирању свештеничког хора Епархије нишке. Дуго се осећала потреба за хором овакве врсте који би појао, пре свега на светим богослужењима, а затим и пригодним поводима. Идеја о оснивању, као и благослов да се почне са пробама, потекла је од Преосвећеног епископа Арсенија. Владика нишки уједно је и покровитељ овог састава.

Након вишемесечних припрема, хор је певао у целости велико вечерње у Цркви Светог Николе за храмовну славу, али премијерно је наступио на градској слави, појањем у Храму цара Кон-

сумње, највећи утисак на вернике оставила је композиција *Блажен муж*. Моћни дубоки басови држали су исон – основу на којој су ведри и брзи тенори лако исткали први псалом у византијском мелосу. Руска мелографија *Свјетле тишиј* изведена је сигурно, без икаквих динамичких егзалтација. Закључна, сложена структура на вечерњем, била је *Ниње оййушчајеши*, пастелно дело проте Мирка Павловића, које се издвојило упоредним виртуозним соллом тенора и баса – протојереја Владике Савића и Зорана Филиповића. Прецизност певача и усклађеност са олтаром ником није одавала утисак да је реч о дебитовању.

Динамичног карактера и ведрога духа, ђакон Ђорђе Филиповић, такав је и за диригентским пултом. Иако млађи од својих хориста, одмах је придобио потпуно поверење свих чланова. Да Српска црква и култура сада имају новог талентованог хоровађу, оправдавају чињенице

стантина и царице Јелене, такође на вечерњој служби. Складно и динамично респонзоријално отпевавање између певнице и хора додатно је подржао својим продорним и отменим гласом Владика аустралијско-новозеландски Силуан, који је началствовао овим богослужењем. Будући да у медијима није било најављено да ће певати нови хор свештеника лица, позитивно изненађење верног народа и гостију утолико је било веће. Рецимо и то да су се одушевљени појединци пењали на галерију за време службе да би видели ко су нови гласови.

Јерођакон
Николај
Јоцић

Пажљиво одабране странице духовне музике очито су покренуле молитву присутних. Без

да је отац Ђорђе музичко дете, не само своје даровите породице, него и водећих, како нишких тако и београдских школа и ансамбала. Осим истакнутих солиста, регент је, за сада, окупио и друге оце, врсне теноре – Дејана Крстића и Ивана Цветковића, затим баритоне – Жарка Милетића, Николу Милића и Николаја Јоцића, као и искусног баса Срђана Филиповића. Позитивна трема лебди над новооснованом хорском групом, али и свештени трептај који покреће махове ентузијазма и наде да ће престони Ниш и цела Епархија у будућности имати репрезентативан састав у свом окриљу на многа и распевана лета Господња. ■

ПРОЈЕКАТ СТАРА И РЕТКА КЊИГА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у мају 2021. године започет је пројекат под називом *Стара и ретка књига Епархије нишке*. У вишегодишњи план рада спада најпре прикупљање, евидентирање и проучавање, а потом и презентација старе и ретке штампане и рукописне српске књиге, чуване на просторима Православне епархије нишке. Почетни састав пројектног тима сачињавају: протојереј ставрофор Владимир Вукашиновић, редовни професор Право-

славног богословског факултета Универзитета у Београду (координатор пројекта), јерођакон Николај Јоцић и протођакон Далибор Мидић. Планирано је да се истраживању прикључе стручњаци библиотекарства, као и студенти неколико факултета.

Прва фаза ове замисли, која подразумева рад на терену, реализована је 20. и 21. маја 2021. године. Пројектни тим је посетио манастире Иверица и Сићево, као и храмове у Сврљигу и селима Извор, Црнољевица, Јелашница, Лалинац, Кнез Село, Горњи Матејевац и Црвена Река, прикупивши укупно двадесет и девет српских старих и ретких књига. С обзиром да многе се-

оске и филијалне цркве већ годинама нису под адекватним старањем подручног свештенства, пронађено књижно благо пренето је у Архив Епархије нишке ради адекватног чувања и даље научне обраде. Већ на основу првог одласка на терен и анализе затеченог стања, констатовано је да је Епархија нишка имала обилате књижне фондове, не само у градовима и манастирима, већ и у забаченим селима. У свакој прегледаној певници или олтару, српске и руске богослужбене књиге стоје једне уз друге већ два или три века. Условно говорећи, те књиге се не користе барем стотину лета. Свесни чињенице да наши преци нису штедели труда и новца да снабдеју своје храмове светим књигама, иконама и другим утварима, верујемо да је сазрео тренутак да се предузме брига о овом националном благу – како би се зауставило даље пропадање и нестајање поверене нам духовне баштине. ■

Музички едикт 2021. СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ ФЕСТИВАЛ ДУХОВНЕ МУЗИКЕ

Седми Међународни фестивал духовне музике „Музички едикт” одржан је под покровитељством Његове светости Патријарха српског г. Порфирија, а са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у периоду од 20. до 23. јуна 2021. године. Публика је имала прилику да чује разноврстан програм, распоређен у четири фестивалске вечери. Четрнаест хора из осам земаља (из Србије, Грузије, Бугарске, Албаније, Украјине, Пољске, Румуније, САД и Летоније) представило се различитим музичким традицијама у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле и на

платоу испред Светосавског дома, док су поједини ансамбли у оквиру пратећег програма фестивала наступили и ван Ниша.

Фестивал „Музички едикт” свечано је отворио Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, у недељу 20. јуна 2021. године у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу. Уважени гости на првој фестивалској вечери били су Његово преосвештенство Епископ тимочки г. Иларион и новоизабрани Епископ мохачки г. Дамаскин. На самом почетку прве фестивалске вечери наступио је хор домаћин – Нишка црквена певачка дружина „Бранко”, под руководством диригента госпође Саре Цинцаревић. Потом се присутној публици представио Хор „Свети Василије Острошки” из Београда (диригент Катарина Божић), као и подмладак истог хора (дири-

гент Јелена Тимотијевић). Програм је настављен наступом Дечје-омладинског хора „Бранко” из Ниша (диригент Јована Микић). Прво фестивалско вече затворено је незаборавним наступом схиархимандрита Серафима Бит-Харибија и његовог хора из Грузије, који су специјално за ову прилику на почетку отпевали део химне Србије, прекомпоноване у арамејски црквени напев.

Друго фестивалско вече одржано је у понедељак 21. јуна 2021. године у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле. Публика је имала прилику да чује четири хора, и то из Бугарске, Албаније, САД (Њујорк) и Крушевца. Концерт је започео наступом женског вокалног ансамбла „Нуша” из Софије (диригент Нели Андрејева), познатог пре свега по извођењу бугарске народне музике. Они су се представили опусом духовне музике бугарских аутора, а по завршетку друге концертне вечери, овај ансамбл је на бини која је постављена у порти Саборног храма отпевао и део свог уобичајеног репертоара бугарских народних песама. Византијски хор „Свети Јован Кукузел”

из Тиране први пут је наступио у Србији. Они су нишкој публици представили византијско црквено појање на албанском језику. Након тога је наступио хор „Николај други” из Њујорка, који сачињавају потомци руске емиграције, избегле након грађанског рата у Русији. Они редовно певају на богослужењима у Њујорку и Њу Џерсију. Посебан концерт овог хора одржан је у уторак 22. 6. 2021. у Цркви Свете Петке у Нишу, у склопу алтернативног програма фестивала „Музички едикт”. Друго фестивалско вече затворио је велики црквени хор „Свети кнез Лазар” из Крушевца (диригент Теодора Вешковац), који се представио спојем традиционалног српског певања и композиција модерних српских композитора духовне музике.

На почетку треће фестивалске вечери наступио је нишкој публици добро познат црквени хор „Бранко” из Лесковца (диригент Мирољуб Цветковић). Присутној публици се потом представио мушки хор „Кинониа” из Румуније (диригент Ју-

лијан Пруиу). Након одличног извођења румунских певача, наступио је хор „Партес” из Пољске (диригент Михаел Лашевич). На крају треће фестивалске вечери, публику је одушевио хор „Sine Nomine” у камерном саставу из Украјине (диригент Назарије Тарасенко).

Четвртог фестивалског дана, у подневним сатима, у Конгресној сали Светосавског дома одржан је округли сто са темом „Рефлексије духовне музике”. Модератор је био проф. др Небојша Тодоровић, који је своје излагање о *Страсној седмици* Стевана Мокрањца посветио маестру Владимиру Крањчевићу, првом извођачу интегралне верзије овог Мокрањчевог дела. Низ хорских композиција Стевана Мокрањца за овај део годишњег богослужбеног круга, проф. Тодоровић је оценио као врх његовог стваралаштва уопште, које спада

у најлепше странице *a capela* музике у светским размерама. Остали учесници округлог стола биле су: проф. др Соња Маринковић, музиколог, проф. др Соња Цветковић, музиколог, др Марина Марковић, музиколог, проф. др Сандра Додик, музички теоретичар и педагог, и мр Сузана Петровић, професор музике.

На завршној, четвртој вечери фестивала „Музички едикт”, прво је наступио Православни хор „Благовест” из Летоније (диригент Александар Брандавс). Фестивал је затворио Хор и Симфонијски оркестар Радио Телевизије Србије, под диригентском палицом маестра Бојана Суђића. Након дужег времена, нишка публика је имала прилику да чује *Реквијем* Волфганга Амадеуса Моцарта. Организатори фестивала су кратким филмом подсетили присутне посетиоце на Милана Мандића, члана Нишке црквене певачке дружине „Бранко”, који је преминуо прошле године, током првог таласа пандемије вируса корона. У плану је да следећи „Музички едикт” буде одржан 2023. године. ■

Јеромонах
Игњатије Ђорђевић

КАД ЈАВУ ЗБУНИ ПЕСНИК И МАГ

У спомен на
60 година од смрти
Бранка Миљковића

Миљковић је са својих петнаест година песмом о згаженом цврчку наговестио велику песничку каријеру. Док је његове вршњаке из Гаџиног Хана током основне школе интересовао фудбал, он је, заинтригиран питањима о смислу живота, читао филозофију. Био је загледан у ствари које су други сматрали небитним и успутним. Насупрот томе, живот је сматрао игром, поручујући да у *стварности нема оволико збиље*. Песништво је њему било начин живота и дефинисао га је као *умеће видети све иде групи виде само ноћ*.

Миљковић је припадао кругу песника неосимболиста. Његова особеност била је то што је био филозоф који је почео да пева. Осетивши бесконачност бића, по природи слободњак и бунтовник, смејао се страху од смрти и непознатог. Његова темпераментна јужњачка душа изузетним интелектом апсорбовала је идеје различитих филозофских праваца. Филозофија је за њега представљала дефинисање сусрета са животом, не теорија, него оно што је проживљено, доживљено, опипано, што је прошло кроз *крвошток* и *растворено* у свести. Спознају живота дефинисао је дуализмом, али оним који је *савладан* и позитивистички. Увидео је да се читава стварност догађа на поларитету, који је избалансиран самоконтролом. Из његових речи може се закључити да је ту супротстављеност свега схватао као начело постојања. На тај начин, опчињен антагонизмима љубави и страха, дана и ноћи, живота и смрти, јединства и самоће, који само у судару чине склад, он одушевљено каже: *И, ево, сада пева/ Пријидомљени йа-као*. Његов дуализам показује да свака *нелоичност* има своје место у целини. Зато се и питао да ли ће уопште савршенство моћи да постоји без развитака, рекавши: *Хоће ли слобода умети да пева/ Као што су сужњи йевали о њој?*

Иако у његовој поезији има песимизма, као у речима *Сунце је грешка/ Плаћена виђеним ужасима слейим*, тај песимизам нипошто није већи од реалности коју осликава. Болу, смрти и тами Миљковић налази дубљи и позитивнији смисао померајући пажњу са њих као ентитета на њихове разлоге. Иако је говорио да се *земља окреће око своје смрти*, веровао је да је *смрт велика маска сунцу* и осећао да ће се *ово неизвесно кретање завршити Сунцем*. Одрастајући за време и после Другог светског рата, социјалну политику, која је само именом пласирана народним масама, доживљавао је у свој њеној суштини као космичку стварност и циљ људске природе. Зато је и написао у једној од својих песама: *јер свети је йодељен људском кожом/ на два дела а два и два су/ један...*

Миљковић је певање сматрао актом бића, а не ума. Ово је лепо изразио стиховима: *Јер йесма се не йише она се живи... Истио је йевати и умираши*. Стварање песме проживљавао је порођајним болом, па је и писао: *Покажи своје срце и умри/*

Миљковић је припадао кругу песника неосимболиста. Његова особеност била је то што је био филозоф који је почео да пева. Осетивши бесконачност бића, по природи слободњак и бунтовник, смејао се страху од смрти и непознатог.

Бранко
Миљковић,
гимназијски
дани

Нико два њуша није био њесник. За њега реч није била симбол и слика, већ нешто што постоји упоредо са стварношћу. Отуда је у одушевљењу и написао да *Сунце је реч која не уме да сија*. Трагајући за изворном речи, избегавао је нарацију као гомилање знакова, који осиромашују представљање суштине. Зато његов стих *Сунце без сведока*, на невероватан

Пошто реч својим логичким и естетским категоријама више значи него што постоји, тиме мења слушаоца и активно утиче на обликовање света. Осећај промене у читаоцу, коју изазивају Миљковићеви стихови, показује значај речи, њену тежину и истинитост.

начин са мало речи дочарава самоћу бескраја. Основа стварања његове песме била је реч као наговештај, а не дефиниција, реч као слутња која иницира мисао, те сам читалац у себи постаје од слушаоца креатор. Тако створена песма живи, развија се и мења у онима који је читају, одвојена од свог творца – песника. Из тог разлога Миљковић се одрекао свих својих песама, показавши на делу своја уверења. Његов дуализам је кључан у дефинисању речи као реалности која постоји упоредо са видљивом стварношћу. Пошто умном перцепцијом мисао утиче на човеков живот више неголи камен поред пута, који неће бити примећен док се човек не спотакне о њега, њено постојање сматрао је примарним. Зато је и писао: *Сиваран је цвети чија одсујности мирише... Ја стијојим/ Прикован за стијену која не њосијоји... Јер нестиварности је јача и најжешића је бура/ На мору кој нема, а хучи и ђија*.

Живот Бранка Миљковића окончан је прерано, у двадесет седмој години. Нађен је у централном загребачком парку, обешен о младо дрво, у клечећем положају. Иако је смрт констатована као самоубиство, његова мајка је сведочила да су му леђа била прекривена модрицама. Непосредно пре овог немилог догађаја Бранко је написао: *звезда њод којом сам у заносу њао./ Паиће сунце ѡамо иде сам ја клечао*. Речи које је посветио Његошу, данас ми можемо посветити њему: *Дан и ноћ си њомириу у својој смртии штио нас обасјава*. Српска поезија је његовом смрћу ускраћена,

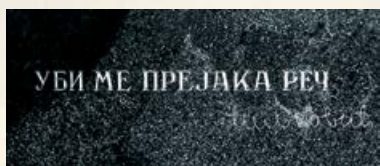
јер се не може ни наслутити у ком би је правцу он повео. Ниш, град Миљковићевог детињства и младости, одавно је био свестан величине свог песника и није му остао дужан. Поред основне школе са Бранковим именом и споменика надомак Народног позоришта, Нишлије су свом суграђанину недавно уредиле и спомен собу. Овај кутак, у оквиру Народног музеја, чува његове личне ствари: намештај, одећу, фотографије, преписку и оно што највише дочарава Миљковићево присуство – песме. Тиме су Нишлије потврдиле песникове речи да ће он и после смрти остати са њима: *Нема мене ал има љубави моје*. Овакав гест даје наду да ће будуће генерације бити још свесније Миљковићевог значаја за нашу земљу и културу.

Миљковић је попут мага баратао речима. Збуњивао је стварност показавши да реч није слика видљивог, него њен креатор. Пошто реч својим логичким и естетским категоријама више значи него што постоји, тиме мења слушаоца и активно утиче на обликовање света. Осећај промене у читаоцу, коју изазивају Миљковићеви стихови, показује значај речи, њену тежину и истинитост. То ће осетити свачије срце када изговори чак и ону његову наизглед најнестварнију мисао: *Око сунца кружи ружа, земља је ѡрошлосиј*.

Наведени стихови Бранка Миљковића преузети су из песама:

„Увод у игре”,
„Моравска елегија”,
„Балада”,
„Поезију ће сви писати”,
„Утва златкрила”,
„Тин”,
„Низводно”,
„Сунце”,
„Беда поезије”,
„Песме без реда”,
„Ватра и ништа”,
„Ариљски анђео”,
„Посвета елегија”,
„Гроб на Ловћену”,
„Проповедање љубави”,
„Човек са Сунцем”.

Сабрана дела Бранка Миљковића, *Песме I, II*, Нишки културни центар, Ниш, 2015.

**Бранко
Миљковић,
српски
песник**

ВАСКРШЊИ СУСРЕТ ЕПИСКОПА НИШКОГ АРСЕНИЈА СА ОСНОВЦИМА ИЗ НИША

Васкршњи сусрет Епископа нишког г. Арсенија са ученицима који похађају часове веронауке у нишким основним школама, а који су остварили значајне резултате на такмичењу из православног катихизиса, одржан је у Епископском двору у Нишу, 5. маја 2021. год. Том приликом ученици су од Преосвећеног г. Арсенија затражили одговоре на своје недоумице о вери, животу и раду једног архијереја, а посебно о његовим сећањима на детињство и узрастање у вери. Владика је изразио радост због сусрета са децом, похваливши труд њихових вероучитеља, а деца су у знак сећања на овај дан добила и пригодне дарове.

ЕПИСКОП НИШКИ Г. АРСЕНИЈЕ УРУЧИО ВАСКРШЊЕ ПОКЛОНЕ УЧЕНИЦИМА У МЕДВЕЂИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је Медвеђу 10. маја 2021. год. Повод ове посете било је уручење поклона ђацима средње и основне школе из Медвеђе поводом васкршњег празника. Преосвећени Владика прво је посетио Средњу школу „Никола Тесла” у Медвеђи, где су га дочекали председник Општине Медвеђа Небојша Арсић и директор школе Горан Стевановић, а након пријема сусрео се са ученицима ове школе. Овом приликом Епископ нишки уручио је пакетиће и деци са посебним потребама, које је у њихово име примила гђа Гордана Милетић, председница удружења родитеља.

Истог дана, Преосвећени Владика посетио је ђаке Основне школе „Горња Јабланица”, где је заједно са чланицама Кола српских сестара из Лесковца поделио пакетиће деци поводом Васкрса.

ПРЕДСЕДНИЦИ СРБИЈЕ И БУГАРСКЕ У ПОСЕТИ МАНАСТИРУ СВ. ЈОВАНА БОГОСЛОВА У ПОГАНОВУ

Председник Републике Србије Александар Вучић и председник Републике Бугарске Румен Радев посетили су 23. маја 2021. год. Манастир Светог Јована Богослова у Поганову. На улазу у манастирску порту, двојицу државника и њихове уважене сараднике дочекао је архипастир Епархије нишке, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, са игуманима манастира у Поганову и Сукову.

Преосвећени Владика поздравио је високе госте пригодним словом добродошлице, говорећи о историји ове велике светиње.

ГРАДСКА И ХРАМОВНА СЛАВА У ЦРКВИ СВ. ЦАРА КОНСТАНТИНА И ЦАРИЦЕ ЈЕЛЕНЕ У НИШУ

У навечерје празника Св. цара Константина и царице Јелене – градске славе Ниша и храмовне славе једне од највећих нишких цркава, 2. јуна 2021. год, Његово преосвештенство Епископ аустралијско-новозеландски г. Силуан служио је празничну вечерњу службу уз молитвено присуство Епископа тимчког г. Илариона и Преосвећеног Епископа нишког г. Арсенија. Благољепију празничне службе допринело је појање новооснованог Хора свештенства Епархије нишке. На крају вечерње службе, Епископ нишки Арсеније предао је лабарум градоначелници Ниша, гђи Драгани Сотировски. Владика је градоначелници Ниша и свим Нишлијама честитао крсну славу града. Улицама града уследила је велелепна литија коју је предводио Преосвећени Владика нишки заједно са гостујућим архијерејима. На дан Св. цара Кон-

стантина и царице Јелене, 3. јуна 2021. год, светом архијерејском литургијом началствовао је Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, уз саслужење Преосвећене господе Епископа тимчког и аустралијско-новозеландског. Преосвећеном Владика саслуживали су и новоизабрани Епископ мохачки архимандрит Дамаскин, свештенство и монаштво Епархије нишке. Лепоти службе допринело је појање Нишке црквене певачке дружине „Бранко”. Светој литургији присуствовала је градоначелница Ниша, представник Католичке цркве у Нишу, представници Војске Србије, Жандармерије, Полиције, као и председници градских општина, градски већници и представници других јавних и културних институција Града Ниша. Након заамвоне молитве, освећени су славски дарови и презан је славски колач. Домаћин славе била је Драгана Сотировски, градоначелница Ниша.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА И ПАРАСТОС НИШКИМ МУЧЕНИЦИМА

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 12. јуна 2021. год, у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, свету архи-

јерејску литургију и парастос блаженопочившем Митрополиту Мелетију и Нишлијама обешеним 1821. године од стране Турака. Након службе у нишком катедралном храму, овим дивним Божијим угодницима служен је и помен код споменика који се налази у близини Тврђавског моста у Нишу, као и на гробу Митрополита Мелетија иза Саборног храма Светих аргангела у Нишу.

ПРОСЛАВА ПРАЗНИКА ПЕДЕСЕТНИЦЕ – ХРАМОВНЕ СЛАВЕ САБОРНИХ ЦРКАВА У НИШУ, ЛЕСКОВЦУ И ВЛАСОТИНЦУ

Храмовна слава у Саборној цркви Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу започела је светом архијерејском литургијом коју је, на дан празника, 20. јуна 2021. год, служио Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, уз саслуживање братства храма и свештенослужитеља Православне епархије нишке. Благољепију службе допринело је појање Хора „Николај II” из Њујорка и Нишке црквене певачке дружине „Бранко”. Владика нишки је затим повео свечану празничну литију улицама у близини храма, која се затим завршила ос-

већењем славских дарова у порти храма. Свечаности празничне литије допринело је и учешће Војног оркестра Копнене војске Србије, чланова Нишке црквене певачке дружине „Бранко” и учесника Седмог међународног фестивала духовне музике „Музички едикт”. Саборни храм Силаска Светог Духа на апостоле у Лесковцу и Град Лесковац обележили су 21. јуна 2021. год, на Духовски понедељак, храмовну и градску славу. Свету литургију служио је Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, уз саслуживање свештенмонаха и свештеника Нишке епархије, уз присуство градоначелника и припадника јавног и културног живота Лесковца. Након свете литургије, уследила је велелепна градска литија у којој је учествовао Војни оркестар из Ниша, након чега је у порти Саборног храма Преосвећени Владика освештао славске дарове. Његово преосвештенство је потом посетио Градску управу, где је пререзао славски колач, поздравио све запослене и још једном свим грађанима Лесковца честитао градску славу. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је на Духовски уторак, 22. јуна 2021. год, свету архијерејску литургију у Храму Силаска Светог Духа на апостоле у Власотинцу, поводом храмовне славе. Преосвећеном Владики саслуживали су свештеници из Архијерејског намесништва власотиначког и братство храма. Након службе, Преосвећени Владика одликовао је заслужне дародавце из овог града за показану љубав и помоћ цркви.

ПОМЕН СТРАДАЛИМА ИЗ НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОГ РАТА У СПОМЕН-ПАРКУ „БУБАЊ” У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 26. јуна 2021. год. помен у Спомен-парку „Бубањ”, поводом осамдесете годишњице од почетка антифашистичке одбране Србије, свима који су своје животе положили за ослобођење народа. Поред високих представника Града, Војске и Полиције, помену су присуствовале гђа Дарија Кисић Тепавчевић, министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Владе Републике Србије, и гђа Драгана Сотировски, градоначелница Града Ниша. После помена и полагања венаца, уследио је свечани програм у организацији

Савеза удружења бораца Народноослободилачког рата Југославије и Града Ниша.

БЕОГРАДСКИ НАДБИСКУП СТАНИСЛАВ ХОЧЕВАР У ПОСЕТИ ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Град Ниш и Епархија нишка имали су велику духовну радост 1. јула 2021. год, када су имали прилику да пруже гостопримство Његовој преузвишености монсињору Станиславу Хочевару, Надбискупу београдском и Митрополиту. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније дочекао је испред Саборног храма Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу високог госта и његову пратњу – свештенство и верни народ Надбискупије београдске. Уважени гости најпре су посетили Саборни храм, а затим су обишли Музеј црквених старина Православне епархије нишке, где их је поздравио кустос музеја, протођакон Далибор Мидић. Након разгледања поставке музеја уследила је трпеза љубави. За време трпезе, Преосвећени г. Арсеније одржао је предавање о Пресветој Богородици. У наставку вечери водили си се богоугодни разговори о Пресветој Богородици, са песмама и похвалним химнама у њену част. ■

Медијско-информативна служба Епархије нишке

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од
5. маја до 12. јула 2021. године:

6. маја – на празник Светог великомученика Георгија

служио празнично бденије у Храму Светог великомученика Георгија у Белом Потоку (Архијерејско намесништво лесковачко), у навечерје храмовне славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Горњем Брестовцу (Парохија бојничка) Архијерејско намесништво јабланичко), на дан храмовне славе;

9. маја – у недељу прву по Пасхи

свету архијерејску литургију служио у Храму Светог Николаја Српског у Манастиру Плочник, на дан овогодишњег прослављања манастирске славе;

12. маја – на празник Светог Василија Острошког чудотворца

служио празнично бденије у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу уочи празника, а на дан празника свету архијерејску литургију у Храму Светог Василија Острошког у изградњи у Нишу;

14. маја – у петак недеље друге по Пасхи, на празник Светог пророка Јеремије,

свету архијерејску литургију служио у Храму Светог пророка Илије у Нишевцу (Парохија сврљишка, Архијерејско намесништво друго нишко);

16. маја – у недељу другу по Пасхи

свету архијерејску литургију служио у Храму Васкрсења у Нишу, на дан храмовне славе;

19. маја – у среду недеље треће по Пасхи, на празник Преноса моштију Светог Саве Српског,

свету архијерејску литургију служио у Храму Светог Саве у нишком насељу Комрен;

21. маја – у петак недеље треће по Пасхи, на празник Светог апостола и јеванђелисте Јована,

свету архијерејску литургију служио у Храму Светог Јована Богословица у Манастиру Поганово, на дан манастирске славе;

22. маја – у суботу недеље треће по Пасхи, на празник Преноса моштију Светог оца Николаја,

служио велико вечерње са петохлебницом у Храму Светог Николаја у Нишу, у навечерје храмовне славе; служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Николе у Куршумлији, на дан манастирске славе;

24. маја – у понедељак недеље четврте по Пасхи, на празник Светих Кирила и Методија,

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије, на заседању Светог архијерејског сабора Српске православне цркве, у Спомен-храму Светог Саве у Београду;

30. маја – у недељу четврту по Пасхи

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије, на заседању Светог архијерејског сабора Српске православне цркве, у Спомен-храму Светог Саве у Београду;

3. јуна – на празник Светих цара Константина и царице Јелене

свету архијерејску литургију служио у Храму Св. цара Константина и царице Јелене у Нишу, на дан храмовне славе и славе Града Ниша, уз саслужење Његовог преосвештенства Епископа тимочког г. Илариона и Његовог преосвештенства Епископа аустралијско-новозеландског г. Силуана, на којој је протојереја Љубишу Марковића, пароха другог при овом храму, одликовао правом ношења напрсног крста;

6. јуна – у недељу пету по Пасхи

свету архијерејску литургију служио у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

**10. јуна – на празник
Вазнесења Господа
Исуса Христа**

свету архијерејску литургију служио у Храму Вазнесења Господњег у Белој Паланци, на дан храмовне славе;

**12. јуна – у суботу
недеље шесте по Пасхи**

свету архијерејску литургију служио у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

**13. јуна – у недељу
шесту по Пасхи**

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Манастиру Светог Прохора Пчињског, Епархија врањска, поводом 950 година постојања;

**20. јуна – на празник
Силаска Светога Духа
на апостоле – Духове,**

свету архијерејску литургију служио у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, на дан храмовне славе, на којој је рукопроизвео ђаконa Ђорђа Филиповића у чин протођаконa;

**21. јуна – на други дан празника
Силаска Светога Духа
на апостоле – Духове,**

свету архијерејску литургију служио у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Лесковцу, на дан храмовне славе и славе Града Лесковца, на којој је рукоположио ипођаконa Немању Младеновића у чин ђаконa;

**22. јуна – на трећи дан празника
Силаска Светога Духа
на апостоле – Духове,**

свету архијерејску литургију служио у Храму Силаска Светога Духа на апостоле у Власотинцу, на дан храмовне славе, на којој је рукопроизвео протонамесника Горана Димитријевића, пароха другог власотиначког, у чин протојереја, а рукоположио ђаконa Немању Младеновића у чин свештеника;

**24. јуна – у четвртак
недеље прве по Духовима,
на празник Светих апостола
Вартоломеја и Варнаве,**

свету архијерејску литургију служио у Храму Светих апостола Вартоломеја и Варнаве у Каонику (Архијерејско намесништво александарско), на дан храмовне славе;

**25. јуна – у петак
недеље прве по Духовима,
на празник Преподобног
Онуфрија Великог,**

свету архијерејску литургију служио у Манастиру Преподобног Онуфрија Великог код Пирота, на дан манастирске славе;

**27. јуна – у недељу
прву по Духовима**

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Храму Васкрсења Христовог у Ваљеву, на устоличењу Његовог преосвештенства Епископа ваљевског г. Исихија;

**28. јуна – на празник
Светог мученика кнеза
Лазара и Светих српских
мученика – Видовдан,**

свету архијерејску литургију служио у Храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Манастиру Концељ;

**4. јула – у недељу
другу по Духовима**

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Спомен-храму Светог Саве у Београду, на устоличењу Његовог преосвештенства Епископа топличког г. Јеротеја;

**7. јула – на празник
Рођења Светог Јована
Претече – Ивањдан,**

свету архијерејску литургију служио у Храму Рођења Светог Јована Претече у Вучју (Архијерејско намесништво лесковачко), на дан храмовне славе, на којој је рукоположио ипођаконa Владимира Петковића у чин ђаконa;

**11. јула – у недељу
трећу по Духовима**

свету архијерејску литургију служио у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

**12. јула – на празник
Светих апостола Петра
и Павла – Петровдан,**

свету архијерејску литургију служио у Храму Светих апостола Петра и Павла у Дудулајцу (Парохија азбресничка, Архијерејско намесништво топличко), на дан храмовне славе, уочи које је савршио чин великог освећења храма. ■

Радио Православне епархије нишке

ГЛАС

92 MHz

 www.radioglas.rs

 [radioglaseparhijeniske](https://www.facebook.com/radioglaseparhijeniske)

 [Радио ГЛАС](https://www.youtube.com/RadioGLAS)

 [radioglasnis](https://www.instagram.com/radioglasnis)

**ПРАВОСЛАВНА
ЕПАРХИЈА НИШКА**

**ИНТЕРНЕТ
ПРОДАВНИЦА
ВЕРСКИХ
АРТИКАЛА**

ПОСЕТИТЕ:

prodavnica.eparhijaniska.rs

КОНТАКТ:

prodavnica@eparhijaniska.rs

тел. +381 (0)18 415 05 05

**ПРИМАЊЕ ОНЛАЈН
ПОРУЏБИНА НОН-СТОП**

**ПОМОЗИМО
ВИШЕЧЛАНИМ
ПОРОДИЦАМА
У МЕДВЕЂИ**

Број жиро-рачуна у Поштанској штедионици
Православне епархије нишке на који се може
доставити помоћ акцији је:

200-3220000101002-46

